

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ

YASAMA DÖNEMİ

27

YASAMA YILI

3

SIRA SAYISI: 216

**İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet
ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat
Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin
Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı
Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında
Kanun Teklifi (2/2735) ve Adalet Komisyonu
Raporu**

Not: Bu Sıra Sayısına; elektronik ortamda
“http://www.tbmm.gov.tr/develop/owa/sirasayi_sd.sorgu_baslangic”
internet adresindeki sorgu sayfası üzerinden erişilebilmektedir.

Kanunlar ve Kararlar Başkanlığı

İÇİNDEKİLER

Sayfa

• 2/2735 Esas Numaralı Teklifin

- TBMM Başkanlığına Sunuş Yazısı4

- Katılma Yazıları7

- Genel Gerekçesi8

- Madde Gerekçeleri.....8

• Adalet Komisyonu Raporu.....27

• Muhalefet Şerhleri34

• Teklif Metni.....59

• Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin.....59

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifimiz ve gerekçesi ekte sunulmaktadır.

Gereğini arz ederiz.

<i>Abdullah Güler</i>	<i>Özlem Zengin</i>	<i>Ramazan Can</i>
İstanbul	Tokat	Kırıkkale
<i>Ali Özkaya</i>	<i>Orhan Kırçalı</i>	<i>Salih Cora</i>
Afyonkarahisar	Samsun	Trabzon
<i>İshak Gazel</i>	<i>Yılmaz Tunç</i>	<i>Mustafa Arslan</i>
Kütahya	Bartın	Tokat
<i>Yusuf Ziya Yılmaz</i>	<i>Mustafa Demir</i>	<i>Atay Uslu</i>
Samsun	İstanbul	Antalya
<i>Kemal Çelik</i>	<i>İbrahim Aydın</i>	<i>Yakup Taş</i>
Antalya	Antalya	Adıyaman
<i>Ziver Özdemir</i>	<i>Hacı Turan</i>	<i>Necip Nasır</i>
Batman	Ankara	İzmir
<i>Abdulahat Arvas</i>	<i>Mücahit Durmuşoğlu</i>	<i>İsmail Tamer</i>
Van	Osmaniye	Kayseri
<i>Ayşe Keşir</i>	<i>Ahmet Çakır</i>	<i>Mehmet Mehdi Eker</i>
Düzce	Malatya	Diyarbakır
<i>Ahmet Aydın</i>	<i>Fehmi Küpçü</i>	<i>Adil Çelik</i>
Adıyaman	Bolu	Balıkesir
<i>Serkan Bayram</i>	<i>Ebubekir Bal</i>	<i>Salim Çivitcioğlu</i>
İstanbul	Diyarbakır	Çankırı
<i>Selim Yağcı</i>	<i>Metin Yavuz</i>	<i>İlyas Şeker</i>
Bilecik	Aydın	Kocaeli
<i>Hakan Çavuşoğlu</i>	<i>Niyazi Güneş</i>	<i>Belgin Uygur</i>
Bursa	Karabük	Balıkesir
<i>Yavuz Subaşı</i>	<i>Ekrem Çelebi</i>	<i>Nilgün Ök</i>
Balıkesir	Ağrı	Denizli
<i>Osman Ören</i>	<i>Hakan Kahtalı</i>	<i>Halil Özşavlı</i>
Siirt	Malatya	Şanlıurfa

<i>Selman Özboyacı</i>	<i>Recep Akdağ</i>	<i>Orhan Yegin</i>
Konya	Erzurum	Ankara
<i>Fatma Aksal</i>	<i>Zehra Taşkesenlioğlu Ban</i>	<i>Abdullah Doğru</i>
Edirne	Erzurum	Adana
<i>Cengiz Demirkaya</i>	<i>Ahmet Kılıç</i>	<i>Cumhur Ünal</i>
Mardin	Bursa	Karabük
<i>Fehmi Alpay Özalan</i>	<i>Semiha Ekinci</i>	<i>Hacı Bayram Türkoğlu</i>
İzmir	Sivas	Hatay
<i>Zemzem Gülender Açıanal</i>	<i>Hüseyin Şanverdi</i>	<i>Mustafa Kendirli</i>
Şanlıurfa	Hatay	Kırşehir
<i>Tahir Akyürek</i>	<i>Mehmet Sait Kirazoğlu</i>	<i>Tamer Dağlı</i>
Konya	Gaziantep	Adana
<i>Selim Gültekin</i>	<i>Müslüm Yüksel</i>	<i>Yücel Menekşe</i>
Niğde	Gaziantep	Nevşehir
<i>Yunus Kılıç</i>	<i>İffet Polat</i>	<i>Sermin Balık</i>
Kars	İstanbul	Elâzığ
<i>Halil Etyemez</i>	<i>Orhan Erdem</i>	<i>Selami Altınok</i>
Konya	Konya	Erzurum
<i>Mustafa Levent Karahocagil</i>	<i>Nazım Maviş</i>	<i>Canan Kalsın</i>
Amasya	Sinop	İstanbul
<i>Mustafa Ataş</i>	<i>Hacı Ahmet Özdemir</i>	<i>Refik Özen</i>
İstanbul	Konya	Bursa
<i>Lütfiye Selva Çam</i>	<i>İsmail Güneş</i>	<i>Yusuf Beyazıt</i>
Ankara	Uşak	Tokat
<i>Yusuf Başer</i>	<i>Atilla Ödünç</i>	<i>Ahmet Özdemir</i>
Yozgat	Bursa	Kahramanmaraş
<i>Hasan Çilez</i>	<i>Oya Eronat</i>	<i>Feyzi Berdibek</i>
Amasya	Diyarbakır	Bingöl
<i>Mustafa Savaş</i>	<i>Bekir Kuvvet Erim</i>	<i>Tülay Kaynarca</i>
Aydın	Aydın	İstanbul
<i>Zeynep Yıldız</i>	<i>Selman Oğuzhan Eser</i>	<i>Meliha Akyol</i>
Ankara	Karaman	Yalova
<i>Ali Cumhur Taşkın</i>	<i>Polat Türkmen</i>	<i>İbrahim Yurdunuseven</i>
Mersin	Zonguldak	Afyonkarahisar

<i>Murat Baybatur</i>	<i>Şirin Ünal</i>	<i>İmran Kılıç</i>
Manisa	İstanbul	Kahramanmaraş
<i>Yaşar Kırkpınar</i>	<i>Cihan Pektaş</i>	<i>Fuat Köktaş</i>
İzmir	Gümüşhane	Samsun
<i>Mustafa Açıkgöz</i>	<i>Rümeysa Kadak</i>	<i>Uğur Aydemir</i>
Nevşehir	İstanbul	Manisa
<i>Mustafa Canbey</i>	<i>Mehmet Erdoğan</i>	<i>Emine Yavuz Gözgeç</i>
Balıkesir	Gaziantep	Bursa
<i>Şahin Tın</i>	<i>Yavuz Ergun</i>	<i>Arife Polat Düzgün</i>
Denizli	Niğde	Ankara
<i>İsmail Kaya</i>	<i>Habibe Öçal</i>	<i>Ali Şahin</i>
Osmaniye	Kahramanmaraş	Gaziantep
<i>İrfan Kartal</i>	<i>Ahmet Zenbilci</i>	<i>Mehmet Ali Cevheri</i>
Van	Adana	Şanlıurfa
<i>Zülfü Demirbağ</i>	<i>Asuman Erdoğan</i>	<i>Emine Zeybek</i>
Elâzığ	Ankara	Kocaeli
<i>Çiğdem Koncagül</i>	<i>Oğuzhan Kaya</i>	<i>Yasin Uğur</i>
Tekirdağ	Çorum	Burdur
<i>Ahmet Salih Dal</i>	<i>Selahattin Minsolmaz</i>	<i>İbrahim Aydemir</i>
Kilis	Kırklareli	Erzurum
<i>Ziya Altunyaldız</i>	<i>Sabri Öztürk</i>	<i>Cemil Yaman</i>
Konya	Giresun	Kocaeli
<i>Mehmet Altay</i>	<i>Ahmet Akay</i>	<i>Ergün Taşcı</i>
Uşak	Şanlıurfa	Ordu
	<i>Şenel Yediyıldız</i>	
	Ordu	

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/2735 esas numaralı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkındaki Kanun Teklifine imzamı koyuyorum.

Gereğini arz ederim.

23 Mart 2020

Süleyman Karaman

Erzincan

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

“Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında” Kanun Teklifine katılıyorum.

23.03.2020

Harun Karacan

Eskişehir

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

(2/2735) Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifine imzamı koyuyorum.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

03.06.2020

Abdullah Nejat Koçer

Gaziantep

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

2/2735 Sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifine katılıyorum.

Gereğini arz ederim.

23.03.2020

Ahmet Sorgun

Konya

HAVALE EDİLDİĞİ KOMİSYON (2/2735)	
ESAS	Adalet Komisyonu

GENEL GEREKÇE

18 Haziran 1927 tarihinde kabul edilen mülga 1086 sayılı Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanunu yerini 1 Ekim 2011 tarihinde yürürlüğe giren 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununa bırakmıştır. Hukuk yargılamasının daha hızlı ve etkin yürütülmesi ile yargılama sürelerinin kısaltılmasına hizmet etmesi beklenen 6100 sayılı Kanun, sekiz yılı aşkın süredir uygulanmaktadır.

Kabul edildiği günden bugüne kadar 6100 sayılı Kanunun bazı maddelerinde değişiklikler yapılmıştır. Ayrıca Kanunun 3, 20, 102 ve 398 inci maddelerinde yer alan bazı hükümler Anayasa Mahkemesi tarafından iptal edilmiştir.

6100 sayılı Kanunun uygulandığı süre içinde Kanunun bazı hükümleri uygulayıcılar ve doktrin tarafından eleştirilmiş ve çeşitli görüş ve öneriler dile getirilmiştir. Mahkeme kararlarında, Yargıtay içtihatlarında ve akademisyenler ile uygulayıcıların makale ve eserlerinde dile getirilen bu eleştiri, görüş ve öneriler bu teklifte değerlendirilmiştir.

6100 sayılı Kanunun Anayasa Mahkemesince iptal edilen hükümlerinden, Kanunda düzenlenen yargılama aşamalarının her biri için tebligat yapma zorunluluğuna; ıslah uygulamasından, toplu mahkemelerin sevk ve idaresine; davaya son veren taraf işlemlerinde verilecek karar türünden, geçici hukuki korumalara kadar pek çok düzenleme; yargılamayı uzattığı, gereksiz emek ve mesai sarfına sebep olduğu, uygulamada belirsizlik ve tereddüt oluşturduğu gibi gerekçelerle eleştirilere konu olmuştur.

Öte yandan 1086 sayılı Kanuna 5236 sayılı Kanunla eklenen istinaf ve temyize ilişkin hükümler 1 Haziran 2005 tarihinde yürürlüğe girmiş ve bu hükümler 6100 sayılı Kanunda aynen muhafaza edilmiştir. Bilindiği üzere bölge adliye mahkemeleri 20 Temmuz 2016 tarihinde tüm yurttaki faaliyete geçmiştir. Ancak istinaf hükümleri bölge adliye mahkemelerinin göreve başladığı tarihe kadar uygulanmadığından bu hükümlerin değiştirilmesine yönelik eleştiriler, 20 Temmuz 2016 tarihi itibarıyla başlayan uygulamadan sonra gündeme getirilir olmuştur.

Bu çerçevede 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun, hukuk yargılamasına hâkim olan ilkeler kapsamında gözden geçirilmesi, yargılamanın daha etkin ve verimli bir şekilde yürütülebilmesi, uygulayıcıların ve akademisyenlerin dile getirdiği yargılama sorunlarının çözüme kavuşturulabilmesi amacıyla iş bu Teklif hazırlanmıştır.

MADDE GEREKÇELERİ

Madde 1- Maddeyle, Kanunun 20 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Maddede yapılan birinci değişiklikle, Anayasa Mahkemesinin 10/2/2016 tarihli, 2015/96 Esas ve 2016/9 Karar sayılı iptal kararı doğrultusunda düzenleme yapılmaktadır. İptal edilen hükme göre ilk derece mahkemesinin görevsizlik veya yetkisizlik kararının, verildiği anda kesin olması durumunda, karar tarihinden itibaren iki hafta içinde kararı veren mahkemeye başvurulması ve dosyanın görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesinin talep edilmesi gerekmekteydi. Anayasa Mahkemesi, ilk derece mahkemesinin kesin nitelikli kararının taraflara tebliğ edilmeden iki haftalık hak düşürücü sürenin başlatılmasını hak arama hürriyetine aykırı bularak iptal etmiştir. Yapılan değişiklikle, görevsizlik veya yetkisizlik kararının kesin olması halinde de kararın taraflara tebliğ edilmesi, dosyanın görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesine ilişkin iki haftalık sürenin tebliğ tarihinden itibaren başlaması açıkça hükme bağlanmaktadır. Birinci fıkrada yapılan diğer değişiklikle, Kanunda öngörülen süre içinde dosyanın görevli veya yetkili mahkemeye gönderilmesi için gerekli başvurunun yapılmaması durumunda davanın Kanun gereği açılmamış sayılacağı ve mahkemenin bu konuda resen karar vereceği hususu daha açık bir şekilde düzenlenmektedir.

Madde 2- Maddeyle, Kanunun 28 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle, duruşmaların bir kısmının veya tamamının gizli olarak yapılması halleri arasına “yargılama ile ilgili kişilerin korunmaya değer üstün bir menfaatinin bulunması” hali de eklenmektedir. Buna göre mahkeme yargılamayla ilgili kişilerin korunmaya değer üstün bir menfaatinin bulunduğunu tespit ederse duruşmanın bir kısmının veya tamamının gizli olarak yapılmasına karar verecektir. Düzenlemeyle duruşmaların aleni olarak yapılmasına ilişkin ilkeye kişilerin haklarının korunması için bir istisna getirilmektedir.

Madde 3- Maddeyle, Kanunun 36 ncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendine ibare eklenmektedir. Düzenlemeyle, hâkimin reddi sebeplerine daha önce aynı uyuşmazlıkta arabuluculuk veya uzlaştırmacılık yapmış olma halleri eklenmektedir. Arabulucu veya uzlaştırmacının daha önce taraflarla uyuşmazlık konusuyla ilgili temas kurması, davada delil olarak değerlendirilmesi yasak olan bir takım bilgi veya belgelere bu görevi nedeniyle vukufiyet kesbedecek durumda bulunması böyle bir düzenleme yapmayı gerekli kılmıştır.

Madde 4- Maddeyle, Kanunun 38 inci maddesinin altıncı, yedinci ve dokuzuncu fıkraları maddeden çıkarılmaktadır. Maddenin mevcut altıncı ve yedinci fıkraları, ret talebinin incelenmesine ilişkin usulü düzenlemektedir. Usule ilişkin bu düzenlemeler, ret talebinin incelenmesi konusuyla doğrudan ilgili olduğundan bu fıkralar teklifle 42 nci maddeye eklenmektedir. Bu nedenle, ilgili hükümler maddeden çıkarılmaktadır.

Maddenin mevcut dokuzuncu fıkrasında hâkimin reddine ilişkin kararlar aleyhine ancak hükümle birlikte kanun yollarına başvurulabileceği belirtilmiştir. Diğer taraftan 6100 sayılı Kanunun “Ret talebine ilişkin kararlara karşı istinaf başlıklı 43 üncü maddesinin ikinci fıkrasında, esas hüküm bakımından istinaf yolu açık bulunan dava ve işlerde ise ret talebi hakkındaki merci kararlarına karşı tefhim veya tebliğ tarihinden itibaren bir hafta içinde istinaf yoluna başvurulabileceği düzenlenmiştir. Merci kararlarına karşı istinaf kanun yoluna başvurma amacı, yargılamayı yapacak hâkimin bir an önce belirlenmesinin sağlanmasıdır. Her iki hüküm birlikte değerlendirildiğinde, merci kararına karşı esas hükümle birlikte mi yoksa merci kararının tebliği tarihinden itibaren mi kanun yoluna başvurulacağı ve yine hangi kanun yoluna başvurulacağı noktasında çelişki bulunmaktadır. Merci kararlarına karşı esas hükümle birlikte kanun yoluna başvurulacağına ilişkin hükmün kabul edilmesi halinde, esas yargılama bittikten sonra davaya bakacak olan hâkim kanun yolu incelemesi neticesinde belirleneceğinden bu durum, yargılamanın tekrar edilmesini gerektirecektir. Dolayısıyla, davaların gereksiz yere uzamasının önlenmesi ve çelişkinin giderilmesi amacıyla dokuzuncu fıkra maddeden çıkarılmaktadır. Buna göre, hâkimin reddine ilişkin merci kararlarına karşı dava konusunun miktar ve değerine göre derhal istinaf kanun yoluna başvurulabilecektir.

Madde 5- Maddeyle, Kanunun 42 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Teklifle, Kanunun 38 inci maddesinin altıncı ve yedinci fıkralarının 42 nci maddeye taşınması amacıyla bu fıkralar 38 inci maddeden çıkarılmaktadır. Bu değişikliğin sonucu olarak maddeye yeni ikinci ve üçüncü fıkralar eklenmektedir.

Madde 6- Maddeyle, Kanunun 94 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, hâkim tarafından kesin süre verilen hallerde yine hâkim tarafından yapılacak açıklama ve ihtarata ilişkin hüküm getirilmektedir. Yargılamanın makul sürede sonuçlandırılmasını ve bu kapsamda kesin sürenin kanunun öngördüğü şekilde uygulanmasını sağlamak için maddenin ikinci fıkrasına eklenen cümleyle, kesin süreye konu olan işlemin hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde açıklanması ve süreye uyulmamasının hukuki sonuçlarının ihtar edilmesi öngörülmektedir. Kanunun aradığı şartlara uyularak verilen kesin süre içinde kesin süreye konu işlem, kendisine kesin süre verilen tarafça yerine

getirilmezse bu kişiye aynı işlemi yerine getirmesi için bir daha süre verilmez. Yargılama bir disiplin içinde yürütülürken hâkimin ilk kez kesin olarak tayin ettiği veya hâkim tarafından ikinci kez verildiği için kesin olan sürede, tarafların hukuki dinlenilme haklarının ihlal edilmemesi ilkesi doğrultusunda, yapılması gereken işin net bir şekilde açıklanması ve sonuçlarının ihtar edilmesi gerektiği hükme bağlanmaktadır. Düzenlemeyle ayrıca, yargılamanın uzamasına sebep olan uygulama hatalarının da önüne geçilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 7- Maddeyle, Kanunun 107 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, uygulamada belirsiz alacak davasıyla ilgili görülen sorunlara çözüm bulunması amaçlanmaktadır.

Belirsiz alacak davasında alacağın tamamı dava edilmekte, ancak davanın açıldığı tarihte alacağın miktar veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesi davacıdan beklenememekte veya bu belirlemeyi yapmak davacı açısından imkânsız bulunmaktadır. Maddenin mevcut ikinci fıkrasındaki düzenleme gereğince belirsiz alacak davasında davacının, karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktar veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesi mümkün olduğu “an”da talebini artırmakta gerekmektedir. Uygulamada sorun yaşanan ve doktrinde de tartışılan konu, alacağın miktar veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olduğu “an”ın tespitine yöneliktir, ikinci fıkra yapılan değişiklikle, bu “an”ın, bir başka ifadeyle alacağın miktar veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün hale geldiğinin tespiti mahkemece yapılacaktır. Hâkim, alacağın miktar veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenmesinin “mümkün olduğu anda” talebini tam ve kesin olarak belirlemesi için davacıya iki haftalık kesin süre verecektir. Bu süre verme işlemi tahkikat aşaması sona ermeden yapılacaktır. Bu hüküm bölge adliye mahkemesince tahkikat yapıldığı hallerde de uygulanabilecektir. İsviçre hukukunda da kabul edilen genel görüş, hâkimin davacıya talebini belirlemesi için süre vermesi gerektiği yönündedir. Ayrıca 107 nci maddenin ikinci fıkrasında yer alan ve davacının, davanın başında belirtmiş olduğu talebini “artırabileceğine” ilişkin hüküm, yapılan diğer değişikliğin zorunlu sonucu olarak davacının talebini tam ve kesin olarak “belirleyebileceği” şeklinde değiştirilmektedir. Aynı fıkraya eklenen son bir cümleyle, hâkim tarafından verilen kesin süreye rağmen alacağın miktar veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenmemesi durumunda davanın talep sonucunda belirtilen miktar veya değer üzerinden görülüp karara bağlanacağı açıkça hükme bağlanmaktadır.

Maddede yapılan diğer değişiklikle, maddenin üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmaktadır. Bu fıkra, “Ayrıca, kısmi eda davasının açılabilirdiği hâllerde, tespit davası da açılabilir ve bu durumda hukuki yararın var olduğu kabul edilir.” şeklindedir. Soyut bir şekilde değerlendirildiğinde fıkra hükmünün kısmi dava veya tespit davasına ilişkin hükümler arasında yer alması gerektiği düşünülebilir. Ancak fıkra, belirsiz alacak davasını düzenleyen 107 nci madde içinde düzenlenmiş ve “Ayrıca” ibaresiyle başlayarak maddenin birinci ve ikinci fıkralarıyla bağlantı kurulmuştur. Bu düzenleme tarzı ve fıkraya ilişkin gerekçe metni sebebiyle fıkra bahsedilen tespit davasının mahiyeti doktrinde eleştirilmiş ve uygulamada da hangi davaların bu kapsamda kaldığı tereddüde yol açmıştır. Belirsiz alacak davası olarak nitelenebilecek bir davanın kısmi dava şeklinde açılmasının mümkün olup olmadığından, eda davası açılacak hallerde tespit davası açılmasında hukuki yararın bulunup bulunmadığına kadar pek çok konu bu kapsamda tartışılmaktadır. Belirsiz alacak davasında, alacak miktarının tam ve kesin olarak belirlenememesi, dava açılırken asgari bir miktar ya da değer belirtilmesiyle alacağın tamamının talep edilmiş (hukuken himaye görmüş) sayılması ve alacağın tamamı için zamanaşımının kesilmesi karşısında, belirsiz alacak davasının kısmi dava şeklinde açılmasının mümkün olmadığı ifade edilmekte ve alacağın tamamının dava edildiği bu durumda tespit davası açılmasında hukuki yarar bulunmadığı belirtilmektedir. Buna karşılık belirsiz alacak davasına ilişkin talebin, kısmi dava şeklinde de ileri sürülebileceği, çünkü kısmi dava için alacağın bölünebilir olmasının yeterli olduğu da dile getirilmektedir. Üçüncü fıkranın konumu ve lafzı sebebiyle, kısmi eda davasının açılabilirdiği her

durumda tespit davası da açılabilceği; kısmi eda davası ile birlikte kısmi tespit davası açılabilceği; kısmi eda davası yerine bütünüyle külli tespit davası açılabilceği; kısmi eda davası ile birlikte aynı zamanda kısmi tespit davası açılmayacağı; eda davası açılabilcek her durumda değil, ancak belirsiz alacak davasının koşulları oluşmuşsa kısmi eda davasıyla birlikte külli tespit davası açılabilceği gibi pek çok farklı görüş uygulamada ve doktrinde ileri sürülmektedir. Bütün bu tartışmalar ışığında üçüncü fıkrada düzenlenen tespit davasının tam olarak hangi alanı düzenlediği konusunda netlik olmadığı değerlendirildiğinden, bu fıkranın yürürlükten kaldırılmasında fayda görülmüştür. Fıkra yürürlükten kaldırıldığında bu kapsamda dava açmak isteyenlerin hakları, mevcut düzenlemeler çerçevesinde korunabilecektir. Yapılan değişiklikle 107 nci maddenin üçüncü fıkrası hükmü yürürlükten kaldırıldığından, madde başlığı da buna uygun olarak “Belirsiz alacak davası” şeklinde değiştirilmektedir.

Madde 8- Maddeyle, Kanunun 116 ncı maddesinde değişiklik yapılmakta ve iş bölümü itirazı ilk itirazlar arasından çıkarılmaktadır. 6100 sayılı Kanun 12/1/2011 tarihinde, 6102 sayılı Türk Ticaret Kanunu ise 13/1/2011 tarihinde kabul edilmiştir. Kabul tarihi itibarıyla asliye ticaret mahkemesi ve asliye hukuk mahkemesi arasındaki ilişki “iş bölümü” ilişkisi olarak kurgulanmıştır. Ne var ki 6102 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin üçüncü fıkrası, 2012 yılında 6335 sayılı Kanunla değiştirilmiş ve asliye ticaret mahkemesi ile asliye hukuk mahkemesi arasındaki ilişki iş bölümü ilişkisi olmaktan çıkarılarak görev ilişkisi haline getirilmiştir. Bunun dışında 6100 sayılı Kanunda herhangi bir iş bölümü ilişkisi de öngörülmediğinden 116 ncı maddenin birinci fıkrasının (c) bendine ihtiyaç kalmamıştır. Bu sebeple bent yürürlükten kaldırılmaktadır.

Madde 9- Maddeyle, Kanunun 120 ncı maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Uygulamada davanın açılması sırasında hem bu maddede öngörülen gider avansının hem de Kanunun 324 üncü maddesinde düzenlenen delil avansının peşin olarak tahsil edildiği gözlemlenmektedir. Delil avansı, bilirkişi, keşif ve tanık gideri gibi kalemleri ihtiva eden ve kullanılıp kullanılmayacağı davanın başında henüz belli olmayan giderlere ilişkin olup gider avansına kıyasla yüklü bir miktarı oluşturmaktadır. Delil avansının davanın başında alınması dava açan kişilere ağır bir mali yük getirmektedir. Bu yük sebebiyle hak arama hürriyetinin ihlal edilmesi ihtimali söz konusu olabilir. Uygulamada şikâyetlere neden olan bu sorunu çözmek amacıyla maddenin başlığı “Harç ve gider avansının ödenmesi” şeklinde değiştirilmekte ve maddeye üçüncü bir fıkra eklenerek delil avansının bu madde kapsamında alınmayacağı, bir başka ifadeyle delil avansının dava açarken mahkeme veznesine yatırılmasının zorunlu bulunmadığı hükme bağlanmaktadır.

Madde 10- Maddeyle, Kanunun davanın geri alınmasına ilişkin 123 üncü maddesinde değişiklik yapılmakta ve bu halde mahkemece verilecek kararın mahiyeti düzenlenmektedir. Davanın geri alınması hususunda uygulamada birbirinden farklı kararların verildiği görülmektedir. Bu kapsamda davanın açılmamış sayılmasına veya davanın konusuz kalması sebebiyle esas hakkında karar verilmesine yer olmadığına dair kararlar verilebilmektedir. Davanın geri alınması kurumunun teorik alt yapısı ile uygulamada verilen karar türlerinin mahiyetleri birlikte değerlendirildiğinde ve özellikle Kanunun “Esastan sonuçlanmayan davada yargılama gideri” başlıklı 331 inci maddesindeki düzenleme dikkate alındığında, davanın geri alınması durumunda, davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesinin uygun olduğu kabulüyle fıkraya cümle ilave edilmektedir. Davanın açılmamış sayılmasına karar verilmesi durumunda 331 inci madde gereği yargılama gideri davacı üzerinde bırakılacaktır. Davanın konusuz kalması nedeniyle esastan karar verilmesine yer olmadığı şeklinde bir karar verilmesi durumunda mahkemenin, davanın açıldığı tarihteki tarafların haklılık durumunu araştırması ve buna göre yargılama giderine hükmetmesi gerekecektir ki, bu sonuç, davanın geri alınması kurumunun bünyesiyle uyuşmamaktadır.

Madde 11- Maddeyle, Kanunun 125 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Maddenin ikinci fıkrasına eklenen cümleyle, dava konusunun davacı tarafından devri ile davanın davacı aleyhine sonuçlanması durumunda hem devreden hem de devralanın yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olması hükme bağlanmaktadır. Bu düzenleme maddenin birinci fıkrasının (a) bendi ile de uyumludur. Bu bentte davalının dava konusunu devretmesi ve davanın davalı aleyhine sonuçlanması hali düzenlenmiş olup devreden ve devralanın yargılama giderlerinden müteselsil sorumluluğu kabul edilmiştir.

Madde 12- Maddeyle, Kanunun 127 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, ek cevap verme süresinin hangi andan itibaren başlayacağı hususu açıklığa kavuşturulmaktadır. Cevap dilekçesinin iki haftalık süre içinde hazırlanmasının çok zor yahut imkânsız olduğu durumlarda, davalının ek süre talebinde bulunması halinde verilecek ek sürenin başlangıç tarihi konusunda uygulamada duraksama bulunmaktadır. Yapılan düzenlemeyle, ek sürenin iki haftalık cevap süresinin bitiminden itibaren işlemeye başlayacağı hüküm altına alınmaktadır.

Madde 13- Maddeyle, Kanunun 139 uncu maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Düzenlemeyle, taraflara çıkarılacak davetiyede yer alan unsurlardan biri kaldırılarak bunun yerine yeni bir unsur ilave edilmektedir. Davetiye içeriğinden kaldırılan unsur, Kanunun 141 inci maddesiyle ilgilidir. Teklifte değiştirilen 141 inci madde uyarınca dilekçeler aşamasının tamamlanmasından sonra iddia veya savunma genişletilemeyecek veya değiştirilemeyecektir. Bu değişikle uyumlu olarak, çıkarılacak davetiyede yer alan ve ön inceleme duruşmasına gelmeyen tarafın yokluğunda onun muvafakati olmadan iddia ve savunmanın genişletilebilmesine veya değiştirilebilmesine imkân veren ihtar, madde metninden çıkarılmaktadır.

Maddede düzenlenen ihtarata ilave edilen unsur ise Kanunun 140 ıncı maddesinin beşinci fıkrasında yer alan husustur. 140 ıncı maddenin beşinci fıkrası, 139 uncu madde uyarınca çıkarılacak davetiye içeriğine dercedilmekte ve 140 ıncı maddeden ilga edilmektedir. Buna göre ön inceleme duruşması için çıkarılacak davetiyede, davetiyenin tebliğinden itibaren iki haftalık kesin süre içinde tarafların dilekçelerinde gösterdikleri, ancak henüz sunmadıkları belgeleri mahkemeye sunmaları veya başka yerden getirilecek belgelerin getirilebilmesi amacıyla gereken açıklamayı yapmaları, bu hususların verilen süre içinde yerine getirilmemesi hâlinde o delile dayanmaktan vazgeçmiş sayılacaklarına karar verileceği ihtar edilecektir. Böylece ön inceleme duruşmasının daha etkin bir şekilde icrası ve bu aşamadan beklenen faydanın artırılması amaçlanmaktadır. Değişiklikle ön inceleme duruşmasında tarafların bildirdiği deliller azami ölçüde toplanmış ve uyuşmazlığın çözümü için ihtiyaç duyulan yol haritası daha erken aşamada netleşmiş olacaktır. Bu düzenleme sayesinde tahkikata vakit kaybetmeksizin ve bir an önce geçilmesi de sağlanmış olacaktır.

Madde 14- Maddeyle, Kanunun 140 ıncı maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

İkinci fıkrada yapılan değişiklikle, hukuk yargılamasında sulh ve arabuluculuğun etkinliğinin artırılması amacıyla hâkime, sulhun ve arabuluculuğun esasları süreci ve hukuki sonuçları hakkında aydınlatma ve böylece bu müesseseleri teşvik görevi verilmektedir.

Maddenin beşinci fıkrası, teklifle 139 uncu maddede yapılan değişikliğin zorunlu sonucu olarak değiştirilmektedir. Beşinci fıkraya göre, 139 uncu madde uyarınca ön inceleme duruşması için yapılan ihtar rağmen taraflar dilekçelerinde gösterdikleri belgeleri sunmaması veya belgelerin getirilmesi için gerekli açıklamayı yapmaması halinde bu delile dayanmaktan vazgeçilmiş sayılmasına ilişkin karar verilecektir.

Madde 15- Maddeyle, Kanunun 141 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Maddenin birinci fıkrasında yapılan değişiklikle, dilekçeler aşaması tamamlandıktan sonra, ıslah ve karşı tarafın açık muvafakati hariç olmak üzere, iddia veya savunma genişletilemeyecek veya değiştirilemeyecektir. Mevcut hükme göre ön inceleme duruşmasına katılmayan tarafın yokluğunda, onun muvafakati olmaksızın iddia veya savunma genişletilebilmekte veya değiştirilebilmekteydi. Sırf ön inceleme duruşmasına katılım sağlanmadığı için aleyhte iddia veya savunmanın rahatlıkla genişletilebilmesi veya değiştirilebilmesi, silahların eşitliği ilkesinin ihlalini gündeme getirmektedir. Bu ihlal, davayı takip etmediğinde davayı inkâr ettiği kabul edilen ve duruşmaya katılma zorunluluğu bulunmayan davalı taraf bakımından çok daha güçlü bir şekilde ortaya çıkabilmektedir. Düzenleme, silahların eşitliği ilkesine hizmet etmesi bakımından adil yargılanmanın sağlanmasına da yardımcı olacak niteliktedir.

Öte yandan düzenleme, uyuşmazlığın ön inceleme aşamasında netleşmesine yardımcı olacak ve bu aşamanın, yargılamanın yol haritasını belirleme özelliğini güçlendirecektir. Ayrıca, ön inceleme duruşmasına mazeretsiz olarak gelmeyen tarafın muvafakati aranmaksızın, iddia veya savunmanın genişletilmesine veya değiştirilmesine imkân tanınması, gelmeyen tarafın genişletilmiş veya değiştirilmiş iddia ve savunma karşısında beyanda bulunup açıklama yapmak için dilekçe vermesine, diğer tarafın da bu dilekçeye karşı beyanda bulunmasına neden olmakta ve dilekçeler teatisi aşaması sona erdiği halde üst üste verilen bu dilekçeler Kanunun sistematığına aykırı bir uygulamanın gelişmesine sebep olmaktadır. Bu dilekçelerin kabul edilip edilmemesi, kabul edileceklerse hangi ölçüye göre kabul edilecekleri uygulamada tartışmalara yol açma ve yargılamayı çetrefil hale getirerek uzatma potansiyelini bünyesinde barındırmaktadır. Bu açıdan bakıldığında, ön inceleme duruşmasına gelen tarafın ön inceleme tutanağının düzenlenmesine katılarak tahkikata ilişkin yol haritasına şekil verebilme imkânını elde etmesinin bir “ödül” olarak yeterli sayılması gerektiği kabul edilmektedir.

Madde 16- Maddeyle, Kanunun 147 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, tarafların duruşmaya davetine ilişkin usul yeniden düzenlenmektedir. Mevcut hükümde ön inceleme aşaması tamamlandıktan sonra tarafların tahkikat için duruşmaya davet edileceği belirtilmektedir. Teklifte 186 ncı maddede yapılan değişiklikle tahkikat duruşmasından sonra sözlü yargılamaya geçilmesi kural haline getirilmekte, ancak taraflardan birinin talebi üzerine iki haftadan az olmamak üzere duruşmanın ertelenebileceği, bu durumda da taraflara ayrıca davetiye gönderilmeyeceği hükme bağlanmaktadır. Bu değişikliğin gereği olarak 147 nci maddenin birinci fıkrasına ön inceleme aşamasının tamamlanmasından sonra, tarafların sadece tahkikat için değil sözlü yargılama için de duruşmaya davet edileceğine ilişkin ibare ilave edilmektedir. Maddenin ikinci fıkrasında yapılan değişiklikle ise tahkikatın sona erdiği duruşmada kural olarak sözlü yargılamaya geçileceği, ancak sözlü yargılama için duruşmanın ertelenmesi halinde ayrıca taraflara davetiye gönderilmeyeceği, tarafların sözlü yargılama için belirlenen duruşmaya gelmemesi halinde yokluklarında hüküm verileceği hususlarının davet yazısında ihtar edileceği hüküm altına alınmaktadır.

Yargılamanın her aşamasında tebligat zorunluluğunun getirilmesi, gereksiz masrafa ve yargılamanın uzamasına sebebiyet vermekte ve uygulamada şikâyetlere neden olmaktadır. Bu nedenle Teklifte 186 ncı maddede yapılan değişiklikle, sözlü yargılama aşaması için taraflara davetiye tebliğ edilmesi zorunluluğu ortadan kaldırılmaktadır. Ancak hukuki dinlenilme hakkının korunması amacıyla, tahkikat duruşmasına davette, tahkikatın sona erdiği duruşmada sözlü yargılama aşamasına geçileceği, sözlü yargılama için duruşmanın ertelenmesi halinde bu duruşma için ayrıca davetiye gönderilmeyeceği hususunun taraflara ihtar edilmesi gerekli görülmektedir. Yapılan bu değişikliğin 186 ncı maddedeki değişiklikle birlikte mütalaa edilmesi, ayrıca 150 nci madde hükmünün de saklı olduğunun dikkate alınması gerekmektedir.

Madde 17- Maddeyle, Kanunun 149 uncu maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Hükümle, ses veya görüntü nakli yoluyla duruşmanın yapılması usulü yeniden düzenlenmektedir. Birinci fıkrada yapılan değişiklikle, taraflardan birinin talebi üzerine talep eden tarafın ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulunduğu yerden duruşmaya katılması ve usulü işlemleri yapabilmesi düzenlenmektedir. İkinci fıkrada yapılan değişiklikle, mahkemenin resen ya da taraflardan birinin talebi üzerine tanığın, bilirkişinin veya uzmanın ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla dinlenilebilmesine olanak sağlanmaktadır. Üçüncü fıkrayla, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemedikleri dava ve işlerde mahkemenin resen tüm ilgilileri aynı usulle dinleyebilmesine imkan tanınmaktadır. Dördüncü fıkrayla, fiili engel veya güvenlik sebebiyle duruşmanın mahkemenin bulunduğu yerde yapılamaması halinde il sınırları içinde başka bir yerde duruşmanın icrasına imkan tanınmaktadır.

Madde 18- Maddeyle, Kanunun duruşma düzenine ilişkin 151 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Hâkimin duruşma düzenini bozan kimseyi bunu yapmaktan men edeceği ve gerekirse avukatlar hariç derhal duruşma salonundan çıkarılmasını emredeceğine ilişkin mevcut hüküm, maddenin düzenleniş amacına uygun olarak, salondaki tüm avukatları değil, sadece o davada taraflardan birinin vekilliğini yapan avukatları hariç tutacak şekilde değiştirilmektedir. Yapılan değişiklikle, duruşma salonunda bulunmakla birlikte, görülen davada taraf vekili sıfatı bulunmayan avukatlar, duruşma düzenini bozmaları halinde, duruşma salonundan çıkarılabilecektir. Görülmekte olan bir davada taraf vekili olmayan, ancak duruşma düzenini bozan kimsenin sadece avukat kimliği nedeniyle duruşma salonundan çıkarılamaması, Anayasada düzenlenen yargı yetkisinin mahkemelerce kullanılması ilkesiyle bağdaşmayacağı gibi tarafların hak arama özgürlüğüne de aykırılık teşkil edebilecektir. Söz konusu düzenleme, bu aykırılıkların giderilmesi ve uygulamadaki tereddütlerin ortadan kaldırılması amacıyla yapılmaktadır.

Madde 19- Maddeyle, Kanunun ıslahın zamanı ve şeklini düzenleyen 177 nci maddesine ikinci fıkra ilave edilmekte ve ıslahın kanun yolu incelemesinden sonra hangi şartlarda yapılabileceğine ilişkin hüküm getirilmektedir. Mevcut metinde ıslahın “tahkikatın sona ermesine kadar” yapılabileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak ilk derece mahkemesi kararının istinaf incelemesi sonucunda kaldırılması veya temyiz incelemesi sonucunda bozulmasından sonra ilk derece mahkemesince tahkikata yönelik bir işlemin yapılması durumunda, ıslahın caiz olup olmadığı hususu, birinci fıkrada yer alan “tahkikatın sona ermesine kadar” ibaresi sebebiyle doktrin ve uygulamada ciddi şekilde tartışılmıştır. Bu kapsamda, Yargıtay’ın bozma ilamından sonra ıslahın yapılamayacağına ilişkin 4/2/1948 tarihli ve 10/3 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararının, Kanunun 177 nci maddesi hükmü karşısındaki durumu Yüksek Mahkemece tartışılmış ve 6/5/2016 tarihli ve 1/1 sayılı İçtihadı Birleştirme Kararıyla, mevcut düzenlemeler itibarıyla 1948 tarihli İçtihadı Birleştirme Kararının geçerli olduğuna karar verilmiştir.

Düzenlemeyle, iş yükünün azaltılması ve usul ekonomisi ilkesinin etkin bir şekilde uygulanabilmesi amacıyla; Yargıtay tarafından bozulan veya bölge adliye mahkemesi tarafından kaldırılan hükme ilişkin olarak, ilk derece mahkemesince tahkikata ilişkin bir işlem yapılması durumunda, tahkikat sona erinceye kadar ıslahın yapılabileceği hüküm altına alınmaktadır. Ancak bu durum tarafların aynı davada ancak bir kez ıslah yoluna başvırbileceği kuralını değiştirmeyecektir.

Bununla birlikte maddeye eklenen ikinci fıkranın son cümlesine göre, bozma kararına uymakla ortaya çıkan hukuki durum, ıslah hakkının kullanılmasıyla ortadan kaldırılamayacaktır. Bu ifadeyle kastedilen, Yargıtay’ın bozma kararından sonra ilk derece mahkemesinde yapılan yargılamada dikkate alınması gereken ve kanun hükümleriyle düzenlenmemiş olan usuli kazanılmış hak ve aleyhe hüküm verme yasağı gibi kurumlarıdır. Bu kapsamda Yargıtay’ın bozma kararına uyulması sonucunda, ilk derece mahkemesinin hüküm fıkralarından biriyle ilgili olarak usuli kazanılmış hak oluşmuşsa bu

hakkı bertaraf edecek şekilde ıslah yapılamayacağı hüküm altına alınmaktadır. Örneğin ilk derece mahkemesinin anapara ve faizin tahsiline ilişkin kararına karşı istinaf yoluna başvurulmuş, bu başvuru reddedilmiş, ret kararı aleyhine temyiz yoluna müracaat edilmiş, karar sadece faizin yanlış oran uygulanarak hesaplanması noktasından bozulmuş ve ilk derece mahkemesince bozmaya uyulmuş ise bozmaya uyulmasından sonra yapılacak tahkikatta anapara miktarını artıracak şekilde ıslah yapılamayacaktır.

Madde 20- Maddeyle, Kanuna “Toplu mahkemelerde tahkikat” başlıklı 183/A maddesi eklenmektedir.

Kanunda toplu mahkemelerde tahkikatın nasıl yürütüleceği, bu kapsamda mahkeme başkanının görev ve yetkileri, tahkikat hâkimi veya naip hakim tarafından yapılabilecek işlemleri düzenleyen müstakil bir madde bulunmamaktadır. Ancak Kanunda, hâkimin reddi talebinin incelenmesi (m.41), ilgililere soru yöneltilmesi (m. 152), tahkikatın sona ermesi (m. 185), tanığın dinlenmesi (m.261), hükmün oylanması (m.296), hükmün yazılması (m.298) ve hükmün imza edilememesi (m.299) konuları toplu mahkemeler bakımından ele alınmıştır. Bunun gibi toplu mahkeme olarak da görev yapan asliye ticaret mahkemelerinin baktığı işlerden hangilerinin tek hâkim tarafından, hangilerinin heyet olarak karara bağlanacağı konusunda 5235 sayılı Kanunun 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasında da heyet halinde bakılacak işler yönünden çalışma usulünün ne şekilde olacağına dair hüküm bulunmamaktadır. Bu konuda uygulamada yaşanan sorunların çözülmesi için Kanunun “Yazılı Yargılama Usulü” başlıklı Üçüncü Kısımının “Tahkikat ve Tahkikat Sırasındaki Özel Durumlar” başlıklı Beşinci Bölümüne, “Toplu Mahkemelerde Tahkikat” başlıklı Yedinci Ayırım ve bu ayırım altında “Toplu mahkemelerde tahkikat” başlıklı 183/A maddesi ilave edilmektedir. 183/A maddesiyle, toplu mahkemelerin düzenli, verimli ve uyumlu çalışmasının sağlanması amaçlanmaktadır.

Birinci fıkrada, geçici hukuki korumalar da dâhil olmak üzere toplu mahkemelerin görevine ilişkin tüm yargılama aşamalarında verilmesi gereken kararların heyet tarafından verileceği hüküm altına alınmaktadır.

İkinci fıkrada, mahkeme başkanına iş veya davanın özelliğine göre tahkikatın heyetçe veya tahkikat hâkimi olarak görevlendirilecek bir üye tarafından yürütülmesine karar verme yetkisi tanınmaktadır. Başkan tarafından görevlendirilen tahkikat hâkimi, tahkikatın yürütülmesi ve tamamlanmasıyla ilgili olarak 6100 sayılı Kanunda ve diğer kanunlarda mahkemeye ve hâkime verilen yetkileri kullanacaktır. Bu kapsamda, duruşma yapabilecek, tarafları istievap edebilecek, tanık dinleme, bilirkişi incelemesi, keşif icrası gibi tüm delil toplama işlemlerini yapabilecektir. Bu fıkra, dava öncesi yapılan delil tespiti gibi talepler hakkında da uygulanabilecektir. Tahkikat hâkimi tarafından yürütülen yargılama sırasında geçici hukuki koruma talep edilmesi halinde tahkikat hâkimi, bu konuda karar verilmek üzere dosyayı mahkeme heyetine sunacak, konu heyet tarafından karara bağlandıktan sonra tahkikat hâkimi, tahkikatı yürütmeye devam edecektir.

Üçüncü fıkrada, tahkikatın heyetçe yürütüldüğü iş ve davalarda mahkeme başkanının bazı tahkikat işlemlerini yapmak üzere üyelerden birini naip hâkim olarak görevlendirebileceği hüküm altına alınmaktadır. Mahkeme başkanı keşif ve bilirkişi incelemesi yapılması, tanığın bulunduğu yerde veya mahkemede dinlenmesi gibi bazı tahkikat işlemlerini belirleyerek bu işlemlerin üye hâkimlerden birine yaptırılmasına karar verebilir. Bu durumda o üye, naip hâkim olarak nitelenir ve naip hâkim sadece görevlendirildiği tahkikat işlem ya da işlemlerini yapar. Naip hâkim, görevlendirildiği tahkikat işlemini tamamladığında, dosyayı, tahkikata devam edilmek üzere heyete tevdi eder.

Dördüncü fıkrayla, mahkeme başkanının mahkemenin uyumlu, verimli ve düzenli bir şekilde çalışmasını sağlayacağı ve bu yolda uygun göreceği önlemleri alacağı hükme bağlanmaktadır.

Madde 21- Maddeyle, Kanunun 186 ncı maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, tahkikatın sona erdiği duruşmada sözlü yargılamaya geçilmesi kural haline getirilmekte, ancak taraflardan birinin talebi üzerine sözlü yargılamanın icrası için iki haftadan az olmamak üzere duruşmanın ertelenebileceği hüküm altına alınmaktadır. Bu durumda usul ekonomisi dikkate alınarak taraflara ayrıca duruşma gününü bildirir davetiye gönderilmeyeceği hükmüne bağlanmaktadır. Teklifte, Kanunun 147 nci maddesinde yapılan değişiklikle ön inceleme aşamasının tamamlanmasından sonra tarafların tahkikat ve sözlü yargılama için duruşmaya davet edilmesi öngörülmekte; davetiyede tahkikatın sona erdiği duruşmada sözlü yargılamaya geçileceği, sözlü yargılama için duruşmanın ertelenmesi halinde ayrıca davetiye gönderilmeyeceği ve tarafların yokluklarında hüküm verileceği hususlarının ihtar edilmesi hüküm altına alınmaktadır. Düzenlemenin, teklifte 147 nci maddede yapılması öngörülen değişiklikle birlikte değerlendirilmesi gerekir. 147 nci madde uyarınca yapılması öngörülen ihtar sebebiyle tarafların hukuki dinlenilme hakkının zedelenmeyeceği değerlendirilmektedir.

Madde 22- Maddeyle, Kanunun 206 ncı maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Değişiklikle, imza atamayanların yapacağı hukuki işlemlere ilişkin senetlerin ne şekilde tanzim edileceği hususu yeniden düzenlenmektedir. İmza atamayanlar; okuma ve yazma bilenler ve bilmeyenler olarak iki grupta mütalaa edilerek bunların; mühür veya bir alet ya da parmak izi kullanmak suretiyle yapacakları hukuki işlemleri içeren belgelerin senet niteliğini taşıyabilmesi, okuma ve yazma bilmeyenler bakımından noterler tarafından düzenleme biçiminde oluşturulması; okuma ve yazma bilenler bakımından ise noterler tarafından onaylanması şartına bağlanmaktadır.

Madde 23- Maddeyle, belgelerin halefler aleyhine kullanılmasını düzenleyen Kanunun 215 inci maddesinde değişiklik yapılmakta, adi senetlerin üçüncü kişiler için hüküm ifade etmesine ilişkin esaslar madde kapsamına dâhil edilmekte ve madde başlığı da buna göre revize edilmektedir. Yapılan düzenlemede, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununun 299 uncu maddesinin ikinci fıkrası esas alınmaktadır. Buna göre adi senet, notere veya yetkili memura ibraz edilerek noter ya da yetkili memur tarafından usulüne uygun olarak onaylanmışsa ibraz tarihinde; resmi bir işleme konu olmuşsa işlem tarihinde; imza edenlerden biri ölmüşse ölüm tarihinde; imza edenlerden birinin yeniden imza atmasına fiilen imkân kalmamışsa bu imkânsızlığın gerçekleştiği tarihte, üçüncü kişiler bakımından hüküm ifade edecektir. Adi senedin içeriğinde bahsedilen başka senetlerin tarihleri de ancak son senet tarihinin onaylanmış sayıldığı tarihte üçüncü kişiler hakkında hüküm ifade edecektir. Bu düzenlemeyle, uygulamadaki tereddütlerin ortadan kalkacağı düşünülmektedir. Adi senetlerin üçüncü kişiler bakımından hangi tarihten itibaren hüküm ifade edeceğine ilişkin açık bir düzenlemenin yapılması, hukuki işlem güvenliği, üçüncü kişilerin hukukunun korunması ve ispat hukuku açısından gerekli görölmektedir.

Madde 24- Maddeyle, Kanunun ticari defterlerin ibrazı ve delil olmasına ilişkin 222 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Mevcut metne göre diğer tarafın defter kayıtlarında ilgili hususta hiçbir kayıt bulunmaması halinde, ibraz eden tarafın ticari defterindeki kayıtlar, sahibi lehine delil olarak kabul edilebilmektedir. Ticari defteri ibraz edenin tek taraflı işlemiyle oluşturduğu kayıtların, bu kayıtlardan hiçbir şekilde haberi olmayan karşı taraf aleyhine delil teşkil ediyor olması hakkaniyete aykırı sonuçlar doğurabileceği gibi hukuk güvenliği ilkesine de aykırılık teşkil edebilmektedir. Bu sebeple maddede yapılan değişiklikle, ticari defter kayıtlarının sahibi ve halefleri lehine delil olarak kabul edilebilmesi için öngörülen unsurlardan biri olan, diğer tarafın ticari defterlerindeki kayıtların “ilgili hususta hiçbir kayıt içermemesi” hali, madde metninden çıkarılmaktadır. Kural tersine çevrilmekte ve karşı tarafın maddede belirtilen usule uygun olarak tuttuğu ticari defterini ibraz ettiği halde ileri sürülen hususta hiçbir kayıt içermemesi halinde ticari defterin, sahibi lehine delil olarak kullanılamayacağı açıkça hükmüne bağlanmaktadır. Madde metni dışına çıkarılan “ilgili hususta hiçbir kayıt içermemesi” durumunun

yerine, “diğer tarafın ticari defterlerini ibraz etmemesi” durumu maddeye ilave edilmektedir. Buna göre ticari defterde yer alan herhangi bir kaydın, sahibi lehine delil teşkil edebilmesi için diğer tarafın ticari defterini ibraz etmemesi gerekecektir. Bu düzenlemenin hakkaniyete ve hukuk güvenliği ilkesine uygun olduğu düşünülmektedir. Zira ticari defteri ibraz edenin defterinde yer alan ve diğer tarafı muhatap alan kayıt, diğer tarafa sunulmakta ve diğer tarafın kendi defterindeki kayıtlara dayanarak karşı delilini ileri sürmesi beklenmektedir. Diğer tarafın ticari defterini ibraz etmemesi hali, ileri sürülen delili hükümden düşürecek başka herhangi bir kayda sahip olmadığı anlamına gelecektir. Belirtilmelidir ki defter ibraz etmeyen tarafın, diğer tarafın ticari defterindeki kayıtların aksini senet veya diğer kesin delillerle ispatlama hakkı saklıdır.

Madde 25- Maddeyle, Kanunun bilirkişi raporuna itirazı düzenleyen 281 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Maddenin birinci fıkrasında bilirkişi raporunun tebliğinden itibaren iki haftalık süre içinde tarafların rapora itiraz kapsamında, raporda eksik görülen hususların tamamlattırılmasını, raporda belirsizlik gösteren hususların açıklattırılmasını veya yeni bilirkişi atanmasını mahkemeden talep edebilecekleri belirtilmektedir. Ancak uygulamada iki haftalık sürenin, bilirkişi raporunun incelenmesi ve yukarıda bahsedilen taleplerin hazırlanması bakımından yetersiz olduğu şikâyeti dile getirilmektedir. Bu nedenle maddede belirtilen ve bilirkişi raporuna itiraz niteliğinde olan taleplerin iki haftalık süre içinde hazırlanmasının çok zor veya imkansız olması ya da özel yahut teknik bir çalışmayı gerektirmesi durumunda tarafların, itiraz süresi içinde mahkemeden ek süre isteyebilecekleri hükme bağlanmaktadır. Yapılan düzenlemeye göre ek süre, itiraz süresinin son gününden itibaren işlemeye başlayacak ve iki haftayı geçmeyecek şekilde bir kez verilebilecektir.

Madde 26- Maddeyle, keşfin yapılmasına ilişkin Kanunun 290 ıncı maddesinde değişiklikler yapılmaktadır.

Birinci fıkraya eklenen ibareyle, keşfin kapsamının mahkeme tarafından belirleneceği hükme bağlanmaktadır. Böylelikle, taraflar arasındaki uyuşmazlığın çözümüne yönelik incelemelerin yapılması, uyuşmazlığın çözümüne herhangi bir etkisi olmayan gereksiz incelemelerin yapılmaması ve bu mahiyetteki bilgilerin dosyaya girmemesi sağlanmış olacaktır.

İkinci fıkraya eklenen cümleyle, hâkimin keşif tutanağına keşif konusu ve mahalliyle ilgili gözlemlerini yazacağı hükme bağlanmaktadır. Hâkimin keşif konusu ve mahalline ilişkin gözlemlerini keşif tutanağına aktarması, keşfi yapan hâkimin veya daha sonra dosyayı ele alacak hâkim ya da hâkimlerin bilirkişi raporunu denetlemesini kolaylaştıracaktır. Öte yandan bu düzenleme toplu mahkemelerde keşfe katılmayan hâkimlerin keşif konusu ve mahalli hususunda aydınlatılmasını sağlayacaktır. Bu sayede keşif konusu ve mahallini görmeyen ve kanun yolu incelemesinde kararı denetleyen hâkimlerin yapacakları inceleme kolaylaşacaktır.

Madde 27- Maddeyle, Kanunun Beşinci Kısımının İkinci Bölümüne “hükümün tamamlanması”na ilişkin 305/A maddesi eklendiğinden bölüm başlığı buna uygun olarak düzeltilmektedir.

Madde 28- Maddeyle, Kanuna 305/A maddesi eklenmektedir. Uygulamada, esas hakkında hüküm verildikten sonra çeşitli sebeplerden dolayı taleplerden bir veya birkaçı hakkında karar verilmediği görülmektedir. Kanunun mevcut hükümlerine göre, dava konusu olup talepte yer alan ancak hükümde yer verilmeyen bir hususun hükme eklenmesi ancak kanun yolunda ileri sürülebilmektedir. Düzenlemeyle, nihai kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde tarafların başvurusu şartıyla yargılamada ileri sürülen veya mahkemece kendiliğinden hükme geçirilmesi gereken ancak hüküm verilmeyen talepler hakkında mahkemece ek karar verilmesi açıkça hüküm altına alınmaktadır. Bu kararlara karşı kanun yoluna başvurulabilecektir.

Madde 29- Maddeyle, Kanunun 306 ncı maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, teklifle Kanuna eklenen 305/A maddesiyle hükmün tamamlanması kurumu getirildiğinden bu düzenlemeye uyum sağlanmaktadır.

Madde 30- Maddeyle, Kanunun 310 uncu maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Maddeye eklenen ikinci fıkrada feragat veya kabulün, ilk derece mahkemesi veya bölge adliye mahkemesince hükmün verilmesinden, bir başka ifadeyle anılan mahkemelerin dosyadan el çekmelerinden sonra yapılması hali düzenlenmektedir. Bu durumda hüküm aleyhine taraflarca kanun yoluna başvurulmuş olsa dahi, hükmü veren ilk derece mahkemesi veya bölge adliye mahkemesince feragat veya kabul doğrultusunda ek bir karar verileceğı ve dosyanın kanun yolu incelemesi için ilgili merciye gönderilmeyeceğı hüküm altına alınmaktadır.

Maddeye eklenen üçüncü fıkrada ise feragat veya kabulün dosyanın temyiz incelemesine gönderilmesinden sonra yapılması halinde Yargıtay'ın temyiz incelemesi yapmaksızın dosyayı feragat veya kabul hususunda karar verilmek üzere hükmü veren mahkemeye göndermesi gerektiğı hüküm altına alınmaktadır. Düzenlemeyle, mevcut hükümden kaynaklanan ve feragat veya kabulün hükmün verilmesinden sonra gerçekleşmesi halinde yapılan farklı uygulamaların önüne geçilmesi amaçlanmaktadır. Ayrıca Yargıtay'ın, davaya son veren taraf işlemleri olan feragat ve kabulün kanun yolu süresi içinde yapılması halinde, hükmü veren mahkemenin davadan el çekmiş olması sebebiyle dava hakkında bir karar veremeyeceğı, dosyanın temyiz incelemesi için Yargıtay'a gönderilmesi gerektiğı şeklindeki içtihadı ile feragat veya kabulün dosya Yargıtay'da iken yapılması halinde kararın bozularak gerekli kararın verilmesi için dosyanın hükmü veren mahkemeye gönderilmesi yönündeki içtihadından kaynaklanan usul ekonomisine aykırılığın da önüne geçilmesi hedeflenmektedir.

Madde 31- Maddeyle, Kanunun 314 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Kanunun sulhun zamanını düzenleyen 314 üncü maddesine, Teklifle Kanunun 310 uncu maddesine eklenen fıkralarla uyumlu olmak üzere ve aynı gerekçelerle iki fıkra ilave edilmektedir.

Madde 32- Maddeyle, Kanunun 317 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Hükümle, ek cevap süresinin hangi andan başlayacağı hususu açıkça düzenlenmektedir. Uygulamada cevap dilekçesinin iki haftalık süre içinde hazırlanmasının çok zor yahut imkânsız olduğı durumlarda, davalının ek süre talebinde bulunması halinde verilecek ek sürenin başlangıç tarihi konusunda uygulamada duraksama bulunmaktadır. Yapılan düzenlemeyle, ek sürenin iki haftalık cevap süresinin son gününden itibaren işlemeye başlayacağı hüküm altına alınmaktadır.

Madde 33- Maddeyle, Kanunun 323 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Bu kapsamda celse harcı yargılama giderleri kapsamında çıkarılmaktadır. Zira 492 sayılı Harçlar Kanununun 12 nci maddesinde, usul işleminin ertelenmesine sebebiyet veren tarafların veya vekillerinin celse harcının mükellefi olduğı düzenlenmiştir. Buna göre celse harcı bir yargılama gideri olmayıp yaptırım olarak ilgili tarafa yükletilen bir mükellefiyettir. Oluşan tereddütlerin giderilmesi amacıyla, celse harcı yargılama giderleri arasından çıkarılmaktadır. Bu kapsamda birinci fıkranın (a) bendinde yer alan celse harcı kaldırılmakta ve bunun yerine başvurma harcı eklenmektedir. Düzenlemeyle, başvurma harcının yargılama gideri olduğı açıklığa kavuşturulmakta ve uygulamada oluşan tereddütlerin giderilmesi amaçlanmaktadır.

Madde 34- Maddeyle, Kanunun 331 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, maddenin ikinci fıkrasında yer alan “veya gönderme” ibareleri, Teklifle Kanunun 116 ncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinin yürürlükten kaldırılmasının zorunlu bir sonucu olarak madde metninden çıkarılmaktadır.

Madde 35- Maddeyle, Kanunun istinaf yoluna başvurulabilen kararları düzenleyen 341 inci maddesinin birinci fıkrasında değişiklikler yapılarak istinafin kapsamı genişletilmektedir.

Mevcut durumda ihtiyati tedbir talebinin reddi kararına ve yokluğunda tedbir kararı verilenin itirazı üzerine verilen karara karşı istinaf yolu açık olup yüzüne karşı aleyhinde ihtiyati tedbir kararı verilen tarafın bu karara karşı doğrudan veya itiraz üzerine istinaf kanun yoluna başvurma hakkı bulunmamaktadır. Teklifte, 391 inci maddede yapılan değişiklikle yüzüne karşı aleyhinde ihtiyati tedbir kararı verilen tarafa da bu karara karşı doğrudan istinaf kanun yoluna başvurma imkânı tanınmaktadır. Yine Teklifte, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanunun 258 inci maddesinin üçüncü fıkrasında değişiklik yapılarak, kendisi dinlenerek aleyhine ihtiyati haciz kararı verilen tarafın istinaf kanun yoluna başvurabileceği düzenlenmektedir. Bu kapsamda 341 inci maddenin birinci fıkrası revize edilmekte ve istinaf kanun yoluna başvurma imkânını veren bu hal metne işlenmektedir. Yapılan değişiklikle özetle, aleyhine ihtiyati tedbir veya ihtiyati haciz kararı verilen taraf; bu karar yüzüne karşı verilmişse doğrudan istinaf kanun yoluna başvurabilecek; yokluğunda verilmişse öncelikle kararı veren mahkemeye itiraz edebilecek ve itirazın reddi durumunda istinaf kanun yoluna başvurabilecektir.

Madde 36- Maddeyle, Kanunun duruşma yapılmadan verilecek kararlara ilişkin 353 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Birinci fıkranın (a) bendinin (6) numaralı alt bendinde yer alan “delillerin hiçbirisi toplanmadan” ve “deliller hiç değerlendirilmeden” ibarelerinin uygulamada düzenlemenin amacına uygun olmayan bir yorumla hatalı uygulamalara ve bir takım sorunlara sebebiyet verdiği müşahade edilmiştir. Yapılan düzenlemeyle, “delillerin hiçbirisi toplanmadan” ibaresi “uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek ölçüde önemli delillerin toplanmaması” şeklinde, “deliller hiç değerlendirilmeden” ibaresi ise “uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek ölçüde önemli delillerin değerlendirilmemiş olması” şeklinde değiştirilmektedir. Yine bende “talebin önemli bir kısmı hakkında karar verilmemiş olması” hali de eklenmektedir. Düzenlemeyle, söz konusu hatalı uygulamaların ve sorunların giderilmesi amaçlanmaktadır.

Birinci fıkranın (b) bendinin (3) numaralı alt bendinin mevcut halinde yargılamada bulunan eksikliklerin duruşma yapılmaksızın tamamlanması halinde “başvurunun esastan reddine” karar verilebilmesi imkanı bulunmamaktadır. Düzenlemeyle eksikliğin duruşma yapılmaksızın giderilmesi neticesinde başvurunun esastan reddine kanaat getirilmiş olması halinde bu yönde karar verilmesi imkanı getirilmektedir.

Madde 37- Maddeyle, Kanunun 356 ncı maddesinde yapılan değişiklikle istinaf yargılamasında incelemenin duruşmalı olarak yapılması halinde bölge adliye mahkemesinin vereceği kararlar açıkça düzenlenmektedir. Kanunun 352 ve 353 üncü maddelerinde istinaf incelemesinin duruşmasız olarak yapılacağı haller düzenlenmiştir. Bu haller haricinde bölge adliye mahkemesi istinaf incelemesini duruşmalı olarak yapacaktır. Bölge adliye mahkemesinin incelemenin duruşmalı olarak yapılmasına karar vermesinden sonra 352 nci veya 353 üncü maddelerde belirtilen hallerin mevcudiyetinin tespiti halinde ne şekilde karar vereceği konusunda Kanunun mevcut halinde açık bir hüküm bulunmamaktadır. Uygulamada duruşma açılmasından sonra istinaf başvurusunun esastan reddi kararı ile 352 nci ve 353 üncü maddelerdeki hallerde gerekli kararların verilip verilemeyeceğine ilişkin tereddütler olduğundan bölge adliye mahkemeleri arasında çelişkili kararlar verilmektedir. Uygulamanın yeknesaklaştırılması ve durumun açıklığa kavuşturulması için 356 ncı maddeye ikinci fıkrası eklenmekte ve madde başlığı da buna uygun olarak değiştirilmektedir. Düzenlemeyle, incelemenin duruşmalı olarak yapılmasına karar verilmesinden sonra 352 ve 353 üncü maddeler de dahil olmak üzere bölge adliye mahkemesinin başvurunun esastan reddine karar vermesine açıkça imkan sağlanmaktadır. Böylelikle; bölge adliye mahkemesi istinaf yargılamasının her aşamasında istinaf incelemesinin gerektirdiği her türlü kararı verebilecektir.

Madde 38- Maddeyle, Kanunun 358 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

358 inci maddenin birinci fıkrasına göre; taraflara, usulüne uygun olarak çağrıldıkları duruşmaya gelmeseler bile tahkikatın yokluklarında yapılarak karar verileceği, ayrıca istinaf yoluna başvuran tarafa; tahkikat için bölge adliye mahkemesince belirlenen gideri avans olarak yatırması gerektiği açıkça ihtar edilmektedir. Mevcut hükme göre, bölge adliye mahkemesince belirlenen giderin avans olarak duruşma gününe kadar yatırılması mümkündür. Giderin duruşma gününe kadar yatırılıp yatırılmayacağı bilinemeyeceğinden, giderin yatırılmaması halinde bölge adliye mahkemesi duruşma gününe kadar hiçbir tahkikat işlemi yapamamakta ve bu durum istinaf yargılamasının uzamasına neden olmaktadır. Düzenlemeyle; belirlenen giderin, bu konudaki ihtarın tebliği tarihinden itibaren iki haftadan az olmamak üzere verilecek kesin süre içinde yatırılabilen hüküm altına alınmaktadır. Böylece bölge adliye mahkemesinin, duruşmadan önce bazı tahkikat işlemlerini yapabilmesi ve duruşmaya eksiksiz olarak hazırlanabilmesi mümkün hale getirilerek istinaf yargılamasının hızlı ve etkin bir şekilde yapılması sağlanmış olacaktır.

Maddenin üçüncü fıkrasının mevcut lafzı; istinaf yoluna başvuranın, gideri avans olarak yatırmamasına rağmen duruşmalara gelmemesi halinde, tahkikata devam edilemeyeceği ve dosyanın mevcut durumuna göre karar verileceği anlamının çıkarılmasına müsaittir. Ancak, Kanun bir bütün olarak değerlendirildiğinde, giderin avans olarak yatırıldığı durumlarda, istinafa başvuran duruşmaya katılmasa bile, istinaf mahkemesinin başvuranın yokluğunda tahkikat işlemlerini yaparak incelemeyi sonuçlandırması daha uygun olacaktır. Bölge adliye mahkemelerinin genel uygulaması da bu yönde olmakla birlikte, uygulamada bu konuda tereddütler de yaşanmaktadır. Düzenlemeyle maddenin üçüncü fıkrasında değişiklik yapılarak istinaf kanun yoluna başvuran tarafın, belirlenen gideri avans olarak yatırması halinde, duruşmaya gelme dahi bölge adliye mahkemesinin tahkikatı tamamlayarak sonuca göre karar vereceği açıkça hüküm altına alınmaktadır. Böylece, birinci fıkradaki ihtarın içeriği ile uyum sağlanarak üçüncü fıkranın lafzından kaynaklanan tereddütler giderilmektedir.

Madde 39- Maddeyle, Kanunun 359 uncu maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Maddeye eklenen üçüncü fıkrayla, istinaf talebinin esastan reddine karar verilmesi halinde, bölge adliye mahkemesi, kararında, ileri sürülen istinaf sebeplerini özetlemek ve ret sebeplerini açıklamak kaydıyla, kararın hukuk kurallarına uygunluk gerekçesini göstermekle yetinebilecektir. Böylece istinaf sebepleriyle sınırlı inceleme yapan bölge adliye mahkemesinin belirtilen fıkraya göre verdiği kararların gerekçesinde istinaf sebeplerini karşılaması ve bu kapsamda bir gerekçe yazması yeterli olacaktır. Zira istinaf talebinin reddi kararıyla ilk derece mahkemesinin gerekçeli kararı doğrulanmış olacaktır. Bu şekilde hukuki güvenlik açısından gerekli olmayan unsurları kararında göstermek zorunluluğundan kaynaklanan emek ve zaman kaybı önlenecektir.

Uygulamada bölge adliye mahkemesince verilen kararların resen tebliğ edilip edilmeyeceği hususunda tereddüt oluşmuştur. Maddenin üçüncü fıkrasında yapılan değişiklikle, oluşan tereddütlerin giderilmesi için bölge adliye mahkemesince verilen kararların resen tebliğ edileceği açıkça ifade edilmiştir. Buna göre bölge adliye mahkemesinin, verildiği anda kesin olan kararları ilk derece mahkemesince, temyizi kabil kararları ise kararı veren bölge adliye mahkemesince resen tebliğe çıkarılacaktır.

Madde 40- Maddeyle, Kanunun 362 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Birinci fıkranın (c) bendinde yapılan değişiklikle, Kanunda terim birliğini sağlamak amacıyla “merci tayinine” ibaresi “yargı yeri belirlenmesi” şeklinde düzeltilmektedir. Ayrıca ilk derece mahkemelerinin yetkiye ve göreve ilişkin kararları hakkındaki hükmün lafzı düzeltilerek oluşan tereddütler giderilmektedir.

Kanunun 353 üncü maddesinde bölge adliye mahkemelerinin hangi hallerde duruşma yapmadan karar vereceği düzenlenmiştir. Bu maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamına giren durumlarda bölge adliye mahkemesi, kararın kaldırılmasına ve davanın yeniden görülmesi için dosyanın kararı veren mahkemeye veya kendi yargı çevresinde uygun göreceği başka bir yer mahkemesine ya da görevli ve yetkili mahkemeye gönderilmesine duruşma yapmadan kesin olarak karar vermektedir. Hükümden anlaşılabileceği üzere bölge adliye mahkemelerinin Kanunun 353 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamına giren kararları kesindir. Fıkraya eklenen yeni (g) bendiyle, 353 üncü madde hükmü ile uyum sağlanarak kanunun bütünlüğünün korunması amacıyla 353 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında verilen kararların temyiz edilemeyeceği açıkça hüküm altına alınmaktadır.

Madde 41- Maddeyle, Kanunun ihtiyatı tedbir talebini düzenleyen 390 ıncı maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Bir uyuşmazlıkta yabancı bir devlet mahkemesinin veya yabancı bir hakem veya hakem kurulunun görevli ve yetkili olması, o uyuşmazlığın esas bakımından Türk mahkemelerinin milletlerarası yetkisini ortadan kaldırmaktadır. Buna bağlı olarak uygulamada, esas hakkında yabancı bir mahkemenin veya yabancı bir hakem veya hakem kurulunun görevli ve yetkili olduğu hallerde, Türk mahkemelerinin, esas hakkında yetkili mahkeme olmadıkları gerekçesiyle ihtiyatı tedbir talepleri bakımından kendilerini yetkili görmedikleri kabul edilmektedir. Yabancı mahkemelerde açılan davalar veya yabancı ülkelerde yürütülen tahkim yargılamalarında, Türk mahkemelerinin tedbir kararı veremeyeceği yönündeki sonuç, yargılama hukukunun amaçları ile bağdaşmamaktadır. Yabancılaşma unsurlu işlemlerin taraflarına ihtiyatı tedbir korumasının sağlanması, bizatihi hukukun gayesi içindedir.

Diğer taraftan ihtiyatı tedbir kararları, geçici nitelikte bir hukuki koruma sağladığından, yabancı mahkemelerce veya hakem heyetlerince verilen ihtiyatı tedbir kararlarının tanınması ve tenfizi de mümkün değildir. Bu durumda, esas davaya bakmakta olan yabancı mahkemenin veya hakemin ya da hakem heyetinin, Türkiye'deki mal ve alacaklarla ilgili olarak vereceği tedbir kararı, Türkiye'de bir etkiye sahip olmayacak ve dolayısıyla yabancı mahkeme veya hakem heyetindeki davanın nihaî hedefi bakımından davacıya bir koruma sağlamayacaktır. Düzenlemeyle, esas hakkında yabancı bir devlet mahkemesinin veya hakemin ya da hakem kurulunun görevli ve yetkili olması halinde, ihtiyatı tedbir istemine konu hak veya şeyin bulunduğu yerdeki Türk mahkemelerinden ihtiyatı tedbir talep edileceği hükmü bağlanmaktadır.

Madde 42- Maddeyle, Kanunun ihtiyatı tedbir kararını düzenleyen 391 inci maddesinin üçüncü fıkrasında değişiklik yapılmaktadır.

Kanunun 391 inci maddesinde ihtiyatı tedbir kararında bulunması gereken hususlar açıkça belirlenmiştir. Buna göre tedbirin, açık ve somut olarak hangi sebebe ve delillere dayandığı verilecek ihtiyatı tedbir kararında belirtilecektir. Ancak ihtiyatı tedbir talebinin reddi kararına ilişkin açık bir hüküm bulunmamakta, bu husus uygulamada tedbir talebinin reddi kararlarının gerekçesiz olarak verilmesine neden olmaktadır. Yapılan değişiklikle, ihtiyatı tedbir talebinin reddine ilişkin kararın da gerekçeli olacağı hükmü bağlanarak bu konuda yaşanan sorun giderilmektedir.

Kanunun 394 üncü maddesinde karşı taraf dinlenmeden verilen ihtiyatı tedbir kararlarına karşı, öncelikle kararı veren mahkemeye itiraz edilebileceği, itirazın reddi halinde kanun yoluna başvurulabileceği hüküm altına alınmıştır. Ancak yüzüne karşı aleyhine ihtiyatı tedbir kararı verilen tarafın, bu karara karşı itiraz veya kanun yoluna başvurma imkânını düzenleyen bir hüküm bulunmamaktadır. Bu durum hakkaniyete aykırı ve hak arama hürriyetini ihlal eden uygulamalara sebebiyet vermektedir. Düzenlemeyle, yüzüne karşı aleyhinde ihtiyatı tedbir kararı verilen tarafa da kanun yoluna başvurma imkânı tanınarak yaşanan sorunların önlenmesi amaçlanmaktadır. Düzenleme, Teklifte değiştirilen 341 inci maddeyle de uyumludur.

Madde 43- Maddeyle, Kanunun 393 üncü maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Birinci fıkrada yapılan değişiklikle, ihtiyati tedbir kararlarının uygulanmasını talep etme süresinin, kararın tedbir isteyen tarafa tefhim veya tebliğinden itibaren işlemeye başlayacağı hüküm altına alınmaktadır. Mevcut durumda, ihtiyati tedbir kararının uygulanmasını talep etmek için öngörülen bir haftalık süre, ihtiyati tedbir kararının verildiği tarihten itibaren işlemeye başlamaktadır. Bu hüküm özellikle dava açılmadan önce veya celse arasında dosya üzerinden ya da istinaf incelemesinde yine dosya üzerinden ihtiyati tedbire karar verilmesi hallerinde, kararın geç öğrenilmesi nedeniyle hak kayıplarının yaşanmasına neden olmaktadır. Düzenlemeyle, ihtiyati tedbir kararının uygulanmasının, bu kararın tedbir isteyen tarafa tefhim veya tebliğinden itibaren bir hafta içinde talep edileceği hüküm altına alınarak, ihtiyati tedbir kurumundan beklenen faydanın daha etkin bir şekilde sağlanması ve hak kayıplarının önlenmesi amaçlanmaktadır.

Madde 44- Maddeyle, Kanunun ihtiyati tedbir kararına karşı itirazı düzenleyen 394 üncü maddesinin ikinci fıkrasına cümle eklenmektedir. İhtiyati tedbir kararının uygulanması sırasında ihtiyati tedbirin şartlarına, mahkemenin yetkisine ve teminata ilişkin olarak yapılan itirazların, dava açılmayan ancak ihtiyati tedbir kararını veren mahkemeye mi yoksa esas hakkında dava açılan mahkemeye mi yapılacağı konusunda Kanunda açık bir düzenleme bulunmamaktadır. Uygulamada genellikle ihtiyati tedbir kararını veren mahkemede esas hakkındaki yargılamaya görülmemektedir. Özellikle dava açıldıktan sonra ihtiyati tedbire yönelik itirazların esas davaya bakmayan mahkemece incelenmesinde bir hukuki yarar bulunmamaktadır. Oluşan tereddütlerin giderilmesi ve dava açıldıktan sonra esas yargılamayı yapan mahkemenin ihtiyati tedbir kararına yapılan itirazları da inceleyebilmesi amacıyla, esas hakkında dava açıldıktan sonra itirazlar hakkında bu davaya bakan mahkemece karar verileceği hükmüne bağlanmaktadır.

Madde 45- Maddeyle, Kanunun 397 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Teklifte, Kanunun 390 ıncı maddesinde yapılan değişiklikle, esas hakkında yabancı bir devlet mahkemesinin, hakemin veya hakem kurulunun görevli ve yetkili olması halinde, ihtiyati tedbir kararının uyuşmazlığın esası bakımından görevli veya yetkili Türk mahkemesinden talep edilebileceği hükmüne bağlanmaktadır. Bu düzenlemenin tabi bir sonucu olarak, Türk mahkemesinden alınan ihtiyati tedbir kararının etkisinin yabancı devlet mahkemesi veya hakem yargılamasının sonuna kadar devam edebilmesi için Türk mahkemesince verilen ihtiyati tedbir kararını tamamlayan işlemlerin ne şekilde yapılacağı hususunun da düzenlenmesi gerekmektedir. Maddeye eklenen fıkra ile, tedbir talep eden, ihtiyati tedbir kararının uygulanmasını talep ettiği tarihten itibaren bir ay içinde esas hakkındaki davasını yabancı devlet mahkemesi, yetkili hakem veya hakem kurulu nezdinde açmak ve davayı açtığına ilişkin evrakı tedbir kararını uygulayan memura ibraz etmek zorundadır. Aksi hâlde Türk mahkemesince verilen tedbir kararı kendiliğinden kalkacaktır.

Madde 46- Maddeyle, Kanunun 398 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Maddenin birinci fıkrasının birinci cümlesi, Anayasa Mahkemesinin 11/7/2018 tarihli ve 2018/1 E. 2018/83 K. sayılı kararıyla iptal edilmiştir. Maddeyle, iptal kararında belirtilen gerekçeler doğrultusunda düzenleme yapılmaktadır. Bu kapsamda; ihtiyati tedbire muhalefet teşkil eden eylemlere ilişkin yargılama usulü, şikâyet olunanın hakları, yargılama sonucunda verilecek karar türleri, karara karşı itiraz süresi ve itiraz merci, kararın kesinleşmesi durumunda infazı yerine getirecek makam ve cezanın düşeceği hallere ilişkin usul ve esaslar ayrıntılı bir şekilde düzenlenmektedir.

Madde 47- Maddeyle, Kanunun 402 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Maddeye eklenen fıkra ile, delil tespitinin yapılmasından sonra tespit tutanağı ve varsa bilirkişi raporunun bir örneğinin mahkemece karşı tarafa resen tebliğ olunacağı düzenlenmektedir. Böylece hem mahkemece yapılan delil tespiti işlemiyle ilgili olarak tarafların bilgi sahibi olması sağlanacak hem de fıkra düzenlenilen konularda açık bir hüküm bulunmamasından kaynaklanabilecek sorunlar giderilebilecektir.

Madde 48- Maddeyle, Kanunun hakem kararının şekli, içeriği ve saklanması düzenleyen 436 ncı maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, bir tahkim kurumu bünyesinde yapılan tahkim yargılamalarında hakem tarafından verilen kararın, hakem veya hakem kurulu başkanına ilave olarak ilgili tahkim kurumu tarafından da taraflara bildirilebilmesine imkân verilmektedir.

Madde 49- Maddeyle, Kanunun 440 ıncı maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Maddenin beşinci fıkrasında hakem kararının düzeltilmesi, yorumlanması veya tamamlanması hallerinde ek hakem ücreti ödenmeyeceği düzenlenmiştir. Değişiklikle, bu kuralın aksinin taraflarca kararlaştırılabilmesine imkân tanınmaktadır.

Madde 50- Maddeyle, Kanunun geçici 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasında ibare değişikliği yapılmaktadır.

26/9/2004 tarihli ve 5236 sayılı Kanunla, 1086 sayılı mülga Hukuk Usulü Muhakemeleri Kanununa istinaf kanun yoluna ilişkin hükümler dercedilmiş ve bu kapsamda tashihi karar yoluna ilişkin hükümler yürürlükten kaldırılmıştır. Kanunun geçici 3 üncü maddesinde, istinaf kanun yolu incelemesine ilişkin hükümlerin, bölge adliye mahkemelerinin faaliyete geçeceği tarihe kadar uygulanmayacağı ve 5236 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki hükümlerin uygulanmasına devam olunacağı düzenlenmektedir.

Geçici 3 üncü maddede, 2016 yılında yapılan değişiklikle bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihinden önce verilen kararlar hakkında, kesinleşinceye kadar 1086 sayılı Kanunun 5236 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki hükümlerinin uygulanması ilkesi kabul edilmiştir. Bu düzenlemeyle bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihinden önce verilen kararlar hakkında istinaf yolunun uygulanmaması; temyiz ve tashihi karar yolunun uygulanması amaçlanmıştır. Bölge adliye mahkemelerinin göreve başladığı tarihten sonra verilen kararlar hakkında ise istinaf ve temyiz kanun yoluna başvurulabilecek; tashihi karar kanun yolu mülga kılındığı için bu yola başvurulamayacaktır.

İlk derece mahkemesinin yargılamanın yenilenmesi talebi konusunda verdiği karar da diğer kararlar gibi kanun yolu incelemesine tabidir. Bu kararların da geçici 3 üncü madde kapsamında bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihinden önce veya sonra verilmesine göre tabi olacağı kanun yolu değişecektir. Bir başka ifadeyle, yargılamanın yenilenmesi talebi hakkında ilk derece mahkemesince verilen kabul veya ret kararı, bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihinden önce verilmişse temyiz ve tashihi karar yoluna; sonra verilmişse istinaf ve temyiz yoluna tabi olacaktır.

Geçici 3 üncü maddenin ikinci fıkrasında, bölge adliye mahkemelerinin göreve başlama tarihinden önce verilen kararlar hakkında 1086 sayılı Kanunun 5236 sayılı Kanunla yapılan değişiklikten önceki 427 ilâ 454 üncü madde hükümlerinin uygulanmasına devam olunacağı belirtilmiştir. 427 ilâ 444 üncü maddeler temyiz ve tashihi karar kanun yoluna ilişkin hükümleri; 445 ilâ 454 üncü maddeler ise yargılamanın yenilenmesine ilişkin hükümleri içermektedir. 6100 sayılı Kanun 1/10/2011 tarihinde yürürlüğe girerken yargılamanın yenilenmesine ilişkin hükümler de sevk etmiştir. 1/10/2011 tarihinden bölge adliye mahkemelerinin göreve başladığı tarihe kadar geçen sürede vaki yargılamanın yenilenmesi taleplerinin 6100 sayılı Kanun hükümleri uyarınca değerlendirileceği kuşkusuzdur. Ancak bu yargılama sonucunda verilen kararın tabi olduğu kanun yolu anlamında geçici 3 üncü maddenin ikinci fıkrasında kıstas alınan tarih önem arz etmektedir. Yoksa bu yargılamanın 6100 sayılı Kanun hükümleri uyarınca yapılacağı konusunda kuşku bulunmamaktadır.

Madde 51- Maddeyle, 2004 sayılı Kanunun 258 inci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Teklifte, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 341 ve 391 inci maddelerinde yapılan değişikliğe uyum sağlanması amacıyla ve aynı gerekçelerle yapılan bu değişiklikle, ihtiyati haciz kararlarının gerekçeli olarak verilmesi öngörülmekte ve yüzüne karşı aleyhinde ihtiyati haciz kararı verilen tarafın da istinaf kanun yoluna başvurulabilmesine imkân tanınmaktadır.

Madde 52- Maddeyle, 2577 sayılı Kanunun 31 inci maddesinin birinci fıkrasına ibare eklenmektedir. 2577 sayılı Kanunda dava dosyasının taraflarca ve ilgililerce incelenmesi usulüyle ilgili açık hüküm bulunmamaktadır. Düzenlemeyle, 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun “Dosyanın taraflar ve ilgililerce incelenmesi” başlıklı 161 inci maddesinin idari davalar hakkında da uygulanması amaçlanmaktadır.

Madde 53- Maddeyle, 3402 sayılı Kanuna madde eklenmektedir. Uygulamada; kadaströ mahkemesinin veya otuz günlük askı ilan süresinden sonra, kadaströ öncesi nedene dayalı olarak açılan davalarda genel mahkemelerin verdiği kararlar ile orman kadaströsuna ilişkin davalarda bu mahkemelerce verilen kararların miktar veya değerine göre istinaf veya temyiz kanun yoluna tabi olup olmadığıyla ilgili tereddüt bulunmaktadır. Düzenlemeyle, oluşan tereddütlerin giderilmesi amacıyla bu davalarda verilen kararların miktar veya değeri dikkate alınmaksızın istinaf veya temyiz incelemesine açık olduğu hükme bağlanmaktadır.

Madde 54- Maddeyle, 5235 sayılı Kanunun hukuk mahkemelerinin kuruluşunu düzenleyen 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasında değişiklik yapılmaktadır. Fıkarda yapılan birinci değişiklikle, ticaret mahkemelerinde tek hâkimle görülebilen dava ve işlerin parasal sınırı “üç yüz bin” Türk lirasından “beşyüz bin” Türk lirasına çıkarılmaktadır.

Maddenin mevcut üçüncü fıkrasında, asliye ticaret mahkemelerinin heyet halinde bakacakları işler ile bu mahkeme üyelerinin tek başına bakacakları işler belirtilmiştir. Bu hükme göre, asliye ticaret mahkemelerinin heyet halinde göreceği davaların “tüm yargılama safhaları”nın heyetçe yürütülmesi ve sonuçlandırılması da düzenlenmiştir. Düzenlemeyle, ticaret mahkemelerinin heyetçe yürüteceği iş ve davalarda mahkeme başkanına, belirli bazı tahkikat işlemlerini yapmak üzere üyelerden birini naip hakim olarak görevlendirebilmesine imkan verilmektedir. Mahkeme başkanı keşif yapılması, bilirkişi incelemesi yapılması, tanığın bulunduğu yerde veya mahkemede dinlenmesi gibi bazı tahkikat işlemlerini belirleyerek bu işlemlerin üye hâkimlerden birine yaptırılmasına karar verebilir. Bu durumda o üye, naip hâkim olarak nitelenir ve naip hâkim sadece görevlendirildiği tahkikat işlem ya da işlemlerini yapar. Naip hâkim, görevlendirildiği tahkikat işlemini tamamladığında, dosyayı, tahkikata devam edilmek üzere heyete tevdi eder.

Madde 55- Maddeyle, 5235 sayılı Kanunun 7 nci maddesinde değişiklik yapılmaktadır. Birinci fıkarda yapılan değişiklikle, sulh hukuk ve asliye hukuk mahkemeleri ile özel kanunlarla kurulan hukuk mahkemelerinin yargı çevresi, il ve ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenebilecektir. Bu yetkiyi sadece büyükşehir belediyesi bulunan iller bakımından düzenleyen ikinci fıkra yürürlükten kaldırılarak yetkinin, tüm iller için kullanılabilmesi amaçlanmaktadır. Böylece hem büyükşehir statüsündeki illerde hem de diğer illerdeki hukuk mahkemelerinde ihtisaslaşmanın sağlanması hedeflenmektedir.

Madde 56- Maddeyle, 5684 sayılı Kanunun 30 uncu maddesinin onaltıncı fıkrasında değişiklik yapılmaktadır. Kanunun mevcut hükmünde hakem tarafından verilen kararın aşlının, dosya ile birlikte Sigorta Tahkim Komisyon Müdürünce Komisyonun bulunduğu yerdeki görevli mahkemeye gönderileceği ve mahkemece saklanacağı düzenlenmiştir. Hakemlerce yılda yaklaşık yüz bin kararın verildiği dikkate alındığında dosyanın mahkemelerce saklanması, gereksiz emek ve mesai sarfına neden olduğundan değişiklikle, dosyanın Komisyonca saklanması kabul edilmektedir.

Madde 57- Maddeyle, 5684 sayılı Sigortacılık Kanununa madde eklenmektedir. Uygulamada sigortacılık yapan kurum veya kuruluşlardan ya da Güvence Hesabından talep edilecek tazminat alacağı kapsamında hak sahibi olanlardan veya bunların mirasçılarından alınan vekâletname, temsil

yetkisi veya alacağın temlikiyle, tazminat alacağıyla ilgili işlemler yapılmaktadır. Bu işlemlerin çoğu zaman ehil olmayan kişiler vasıtasıyla yapılması neticesinde hak sahipleri, tazminat alacaklarına tam olarak kavuşamamakta ve buna bağlı olarak hak kayıpları meydana gelebilmektedir. Hükümle, hukuki işlem güvenliği sağlanarak hak sahiplerinin korunması amaçlanmakta ve tazminat alacaklarının takibini yapabilecek kişiler belirlenmektedir. Buna göre tazminat alacağı; alacaklı tarafından bizzat, alacaklının kanuni temsilcisi veya kanuni temsilcinin bizzat vekâlet verdiği avukatı ya da alacaklının bizzat vekâlet verdiği eşi, çocukları, annesi, babası, kardeşleri veya avukatı vasıtasıyla takip edilebilecektir. Bu takip yetkisi, sadece sigortacılık yapan kurum veya kuruluşlar yada Güvence Hesabı nezdinde yapılacak işlemleri kapsamaktadır. Tazminat alacağı sadece hak sahibine veya avukatına ödenebilecektir. Ayrıca tazminat alacağı birinci fıkrada belirtilen kişiler dâhil olmak üzere hiç kimseye devredilemeyecektir.

Madde 58- Maddeyle, 6102 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında değişiklik yapılmaktadır. Düzenlemeyle, ticari davalarda uygulanan basit yargılama usulüne ilişkin parasal sınır “yüzbin” Türk lirasından “beşyüz” bin Türk lirasına çıkarılmaktadır.

Madde 59- Maddeyle, 6502 sayılı Kanuna 73/A maddesi eklenmektedir. Düzenlemeyle dava şartı arabuluculuğa tabi uyuşmazlıkların kapsamı genişletilmektedir. Buna göre, tüketici hakem heyetlerinin görevi kapsamında olmayan ve doğrudan tüketici mahkemelerinde açılması gereken davalarda dava şartı arabuluculuk usulünün uygulanması kabul edilmektedir. Ancak tüketici hakem heyeti kararlarına yapılan itirazlar, 73 üncü maddenin altıncı fıkrasında belirtilen davalar, 74 üncü maddede belirtilen davalar ile tüketici işlemi mahiyetinde olan ve taşınmazın aynından doğan uyuşmazlıklarda dava şartı arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmayacaktır.

İkinci fıkrayla, tüketicinin korunması amacıyla, geçerli bir mazeret göstermeksizin arabuluculuk görüşmelerine katılmayan tarafın son tutanakta belirtileceği ve bu tarafın, davada lehine karar verilmiş olsa bile, yargılama giderinin tamamını ödemeye mahkûm edileceğine dair 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 18/A maddesinin onbirinci fıkrası hükmünün tüketici aleyhine uygulanmayacağı düzenlenmektedir.

Üçüncü fıkrayla, arabuluculuk faaliyeti sonunda taraflara ulaşılamaması, taraflar katılmadığı için görüşme yapılamaması veya tarafların anlaşmaları ya da anlaşamamaları halinde tüketicinin ödemesi gereken arabuluculuk ücretinin tüketicilere ilave yük getirmemesi amacıyla Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanacağı ve arabuluculuk ücretinin iki saatlik ücret tutarını geçmeyeceği hükme bağlanmaktadır.

Dördüncü fıkrayla, tarafların dava şartı olarak arabuluculuk kapsamında anlaşmaması nedeniyle açılan davanın tüketici lehine sonuçlanması halinde Adalet Bakanlığı tarafından karşılanan arabuluculuk ücretinin 6183 sayılı Amme Alacaklarının Tahsil Usulü Hakkında Kanun hükümlerine göre davalıdan tahsil olunarak bütçeye gelir kaydedileceği düzenlenmektedir.

Madde 60- Maddeyle, 6502 sayılı Kanuna geçici madde eklenmektedir. Teklifte, Kanuna eklenen madde dikkate alınarak geçiş hükmü düzenlenmektedir.

Madde 61- Maddeyle, 6769 sayılı Kanunun 156 ncı maddesinde değişiklik yapılmaktadır.

Birinci fıkrayla, fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi ile fikri ve sınai haklar ceza mahkemesinin Hâkimler ve Savcılar Kurulunun olumlu görüşü alınarak, tek hakimli ve asliye mahkemesi derecesinde Adalet Bakanlığınca lüzum görülen yerlerde kurulacağı ve bu mahkemelerin yargı çevresinin, il ve ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirleneceği hükme bağlanmaktadır.

İkinci fıkrayla; fikri ve sınai haklar hukuk ve ceza mahkemelerinin kurulmadığı yerlerde ise bu mahkemelerin görev alanına giren dava ve işlere asliye hukuk veya asliye ceza mahkemelerince bakılacağı, bu dava ve işlere bakacak asliye hukuk ve asliye ceza mahkemeleri ile bu mahkemelerin yargı çevresinin de il ve ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirleneceği hüküm altına alınmaktadır. Bu düzenlemeler, Kanunda belirtilen dava ve işlere tüm yurttaki uzman hâkimler tarafından bakılmasına hizmet edecektir.

Madde 62- Yürürlük maddesidir.

Madde 63- Yürütme maddesidir.

Adalet Komisyonu Raporu

Türkiye Büyük Millet Meclisi

Adalet Komisyonu

8/6/2020

Esas No: 2/2735

Karar No: 8

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

“İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi (2/2735)” 20/3/2020 tarihinde esas komisyon olarak Komisyonumuza havale edilmiştir. Teklif, Adalet Komisyonu Başkanvekili Bartın Milletvekili Yılmaz Tunç başkanlığında, Komisyonumuzun 3/6/2020 ve 4/6/2020 tarihli toplantılarında Teklif sahipleri ile Adalet Bakanlığı, Yargıtay, Danıştay, Ankara Bölge Adliye Mahkemesi, Türkiye Barolar Birliği temsilcileri ve TOBB Ekonomi ve Teknoloji Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Sema Taşpınar Ayvaz ile İstanbul Medipol Üniversitesi öğretim üyesi Prof. Dr. Serdar Kale’nin katılımlarıyla görüşülmüştür.

Görüşmelerin tamamı tutanağa bağlanmıştır. İçtüzüğün 45’inci maddesi uyarınca Genel Kurul çalışmalarında Komisyonumuzu temsil etmek üzere Balıkesir Milletvekili Belgin Uygur, Giresun Milletvekili Sabri Öztürk ile İstanbul Milletvekili Abdullah Güler özel sözcü seçilmişlerdir.

Müzakereler esnasında Teklifin lehinde genel olarak aşağıdaki görüşler ifade edilmiştir:

6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun bazı hükümleri yürürlüğe girdiğinden günümüze kadar eleştirilmiş ve daha hızlı ve daha etkin yargılama bakımından çeşitli görüşler ortaya konmuştur. Getirilen düzenleme, Yargıtay içtihatları, mahkeme kararları ve akademisyenler tarafından dile getirilen bu eleştiri ve önerilerin Yargı Reformu Strateji Belgesinin temel amaçlarından biri olan “Hukuk Yargılamasının Sadeleştirilmesi ve Etkinliğinin Artırılması” başlığı kapsamında adaletin tesisi, yargıda etkinliğin ve verimliliğin artırılması ve yargılamaların makul sürede tamamlanması amacıyla bugüne kadar gerçekleştirilen reformların devamı niteliğinde, reform niteliğinde bir düzenlemedir. Bugüne kadar ki reform süreçlerinin en önemli unsurlarından ve en kapsamlı değişikliklerinden biri şüphesiz istinaf mahkemeleridir ve işin esası hakkında karar verme yetkisi yönüyle adalete erişim açısından çok önemli bir işlev görmektedirler. İlk derece mahkemelerin iş yükü fazlalığı ve uzun yargılamaların yargıya olan güveni azalttığı da herkesin bilgisi dâhilindedir. Bu yönüyle, uygulamadaki tespitler ve ortaya çıkan görüşler dikkate alınarak istinaf hükümlerinin gözden geçirilmesine ilişkin hususlar metinde yer almıştır. Yine bu kapsamda belirsiz alacak davası, ihtiyati tedbir, feragat, sulh ve kabul, tebligat, delil tespiti, heyetli mahkemelerin çalışma usulü gibi hukuk yargılaması ile ilgili pek çok müessesenin revize edilmesine ilişkin önemli değişikliklere yer verilmiştir.

Teklif, hazırlık süreci bakımından uzun bir geçmişe sahiptir ve detaylı bir çalışmanın sonucu olarak ortaya çıkmıştır. Bu süreçte çok sayıda uygulayıcı, ilgili kamu kurum ve kuruluşu ile akademisyenlerin görüşüne başvurulmuştur. Dolayısıyla ilgili paydaşların görüşünün alınmaması veya alelacele hazırlanması gibi bir durum kesinlikle söz konusu değildir.

Hukuk yargılamasında ön planda olan kişisel menfaatlerdir ve taraf iradeleri ön plandadır. Getirilen düzenlemede bu esaslar gözetilerek, birçok ülke düzenlemeleriyle benzer şekilde ailenin korunması ve çocuğun üstün yararı ilkesinin gözetilmesi gereken davalar, babalık ve ticari sırrı ilgilendiren davalar

gibi kişisel hakların korunması için önem arz eden davalar bakımından duruşmaların aleniliyetine istisna getirilmektedir. Düzenleme Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesinin 6’ncı maddesinde yer alan “*Karar aleni olarak verilir. Ancak, demokratik bir toplum içinde ahlak, kamu düzeni veya ulusal güvenlik yararına, küçüklerin çıkarları veya bir davaya taraf olanların özel hayatlarının gizliliği gerektirdiğinde veya, aleniliyetin adil yargılamaya zarar verebileceği kimi özel durumlarda ve mahkemece bunun kaçınılmaz olarak değerlendirildiği ölçüde, duruşma salonu tüm dava süresince veya kısmen basına ve dinleyicilere kapatılabilir.*” hükmüyle de uyumludur ve Anayasaya aykırı bir husus barındırmamaktadır.

Mahkemelerin fiili engel ve güvenlik sebebiyle duruşmanın il sınırları içerisinde başka bir yerde yapılmasına karar verebileceğine ilişkin düzenleme, çok taraflı davalarda yüz yüzelik ilkesi ve adil yargılanma hakkı kapsamında uygulamadan gelen taleplerin neticesidir. Burada yapılan kesinlikle bir dava nakli değildir; aynı il içerisinde duruşma nakli söz konusudur.

Belirsiz alacak davası, davanın açıldığı tarihte alacağın kesin olarak belirlenemediği hâllerde kişilerin menfaatlerini korumak amacıyla getirilmiş faydalı, uygulamada da çok ilgi görmüş bir dava türüdür. Ancak uygulamada çok kolay bir şekilde belirsiz alacak davası açma isteği ön plana çıkmış ve hangi davaların bu kapsama girdiği ve özellikle davacının alacağının miktar veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olduğu anın tespitine yönelik sorunlar ve tartışmalar ortaya çıkmıştır. Düzenlemeyle, alacağın kesin olarak belirlenebilmesinin mümkün olduğunun tespiti mahkeme tarafından yapılacaktır. Hâkim yetkisini kanundan aldığı için bu durum ihsas-ı reye ilişkin “kanunen gerekmediği hâlde görüşünü açıklamış olması” hükmü kapsamında değerlendirilemeyecektir. Bu aynı zamanda 6100 sayılı Kanunun 31’inci maddesindeki aydınlatma görevinin bir gereğidir ve kanunen hâkime yüklenen bir görev niteliğindedir.

Tüketici hakem heyetlerinin görevi kapsamında olan davalar, tüketici hakem heyeti kararlarına yapılan itirazlar, 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanunun 73’üncü maddenin altıncı fıkrasında ve 74’üncü maddesinde belirtilen davalar ile tüketici işlemi mahiyetinde olan ve taşınmazın aynından doğan uyuşmazlıklarda dava şartı arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmayacak ve geçerli bir mazeret göstermeksizin arabuluculuk görüşmelerine katılmayan tarafın son tutanakta belirtileceği ve bu tarafın, davada lehine karar verilmiş olsa bile, yargılama giderinin tamamını ödemeye mahkûm edileceğine dair 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 18/A maddesinin onbirinci fıkrası hükmü tüketici aleyhine uygulanmayacak ve arabuluculuk faaliyeti sonunda taraflara ulaşılamaması, taraflar katılmadığı için görüşme yapılamaması, tarafların anlaşmaları/anlaşamamaları durumunda arabuluculuk ücreti Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanacaktır. Dolayısıyla düzenlemede, tüketicinin korunmasına yönelik tüm mekanizmalar yer almıştır. Getirilen düzenlemeyle tüketici ve üretici dava açmadan önce sorunlarını barışçıl yollarla, temelden, kısa sürede ve az maliyetle arabulucu nezaretinde çözmeye imkânına sahip olacaklardır. Bazı tüketici davaları bakımından arabuluculuk dava şartı hâline getirilmekle birlikte taraflar sürece katılma, arabuluculuk yöntemiyle sorunlarını çözme veya çözmek istemediklerinde süreci sonlandırma ve sorunlarını yargı yoluna taşıma konusunda ise serbesttirler. Bu nedenle yargı yolunun kapatılarak hak arama hürriyetinin engellenmesi söz konusu değildir.

Danıştay’ın ihtiyacı dikkate alınarak görevlendirilecek tetkik hâkimleri, mesleklerini icra ettikleri süre zarfında Danıştay’ın kültürü içerisinde tecrübelerini tamamlayabileceklerdir.

İhtiyati tedbir kararına muhalefetin neticesi olarak verilen hapis, ceza hukuku anlamında bir hapis cezası değil, disiplin hapsidir. Anayasa Mahkemesinin verdiği iptal kararı hükmün kendisine değil, yargılama usulü, şikâyet olunanın hakları, karara itiraz süreci gibi hükmün uygulanmasında belirliliğe

ilişkindir. Hüküm de, tam olarak Mahkemenin taleplerini karşılayan ve kişi hukukunu güvence altına alınan düzenlemeleri içermektedir. Dolayısıyla kişilerin hukuki güvenliğini sağlayan hükümler açısından düzenlemede bir Anayasaya aykırılık bulunmamaktadır.

Teklifin aleyhinde ise genel itibarıyla aşağıdaki eleştiriler dile getirilmiştir:

Getirilen düzenleme her ne kadar bir reform olarak nitelendirilse de, geçmişte de bir çok kez yargılamanın hızlandırılması vb. amaçlarla reform adı altında düzenlemeler getirilmiş ancak uygulamada sorunların çözümü mümkün olmamıştır. Teklif, bazı olumlu düzenlemeler içermesine karşın bağımsız ve tarafsız yargının tesisi, yargıya güvenin artırılması, hak ve özgürlüklerin korunması, kuvvetler ayrılığının sağlanması ve hâkimlik ve savcılık teminatı gibi temel konularda sorunlar çözüme kavuşturulmadan sık sık yapılan değişikliklerle getirilen bu tür kısmi düzenlemeler, bugüne kadar olduğu şekliyle bundan sonra da yargılamanın hızlandırılması ve diğer konularda yaşanan sorunları gidermeyecektir. Aksine alelacele ve ilgili kurum, kuruluş ve kişilerin görüşleri alınmadan getirilen bu düzenlemelerle mevcut düzenlemelerin sistematığı bozulmakta ve uygulamalar yerleşmeden yeni değişikliklerin yapılması zorunlu hâle gelmektedir.

Anayasanın 141’inci maddesine göre mahkemelerde duruşmalar herkese açıktır ve ancak genel ahlakın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde duruşmaların kapalı yapılmasına karar verilebilir. Ancak getirilen düzenlemeyle, bu hükme aykırı olarak “yargılama ile ilgili kişilerin korunmaya değer üstün bir menfaati” gibi muğlak, üçüncü bir istisna getirilmektedir. Bilgi edinme ve haber alma hakkını ihlal eden, gelecekte kişiye göre farklı yorumlandığı gerekçesiyle tartışmalara neden olabilecek aleniyet ilkesine aykırı hüküm metinden çıkarılmalıdır.

Mahkemelerin fiili engel veya güvenlik sebebiyle duruşmanın il sınırları içinde başka bir yerde yapılmasına da karar verebileceğine ilişkin hüküm uygulamada, belli bir takım önlemlerle üstesinden gelinebilecek durumlarda kolaylıkla başvurulmuş bir yöntem hâline gelerek tartışmalara neden olabilecektir; bu tür bir düzenlemeye gidilmesine gerek bulunmamaktadır. Düzenleme getirilecekse duruşma nakli, Hâkimler ve Savcılar Kurulu vasıtasıyla yapılmalıdır.

Yeni bir müessese olmasına rağmen belirsiz alacak davası, zamanaşımı tehlikesi olmaksızın dava değerini artırma imkânı vermesi yönüyle faydalıdır. Ancak Teklifte getirilen düzenlemeyle müessese; hâkimin tarafa talebini tam ve kesin olarak belirlemesi için süre vermesinin ihsas-ı rey niteliği taşıyıp taşımayacağı, verilen süre nedeniyle davanın olumlu sonuçlanacağı kanaatiyle davacının talebini artırması fakat sonrasında davanın reddi hâlinde ortaya çıkacak sonuçlar, belirsiz alacak davası açılmayacak konularda belirsiz alacak davası açılması durumunda ne olacağı, hâkimin verdiği süreye rağmen dava değerinin artırılmaması durumunda ek dava açılıp açılmayacağı, açılırsa derdestlik/ kesin hüküm itirazıyla karşılaşp karşılaşmayacağı gibi zaten uygulamada var olan tartışmalı konulara yenilerinin eklenmesiyle daha karmaşık hâle gelebilecektir. Bu haliyle düzenleme en temel sorun olan hangi davaların belirsiz alacak davası olarak nitelendirileceği noktasındaki uygulamada yaşanan tereddütleri de giderecek mahiyette değildir.

Avukatlar yargılamanın bir parçasıdır ve duruşma salonları ile adliye koridorları avukatların çalışma alanlarıdır. Taraf avukatı haricindeki avukatların duruşma salonlarından çıkarılmasına olanak tanıyan hüküm, aleniyet ilkesini ve savunma hakkını ihlal eder nitelikte, mahkeme bakış açısıyla hazırlanmıştır. Hak ihlallerini önleme ve toplumsal davalarda gözlemci olarak önemli görevler ifa eden avukatlar aleyhine olan hüküm metinden çıkarılmalıdır.

Arabuluculuk özü itibarıyla uyuşmazlıkların çözümünde ihtiyari bir alternatif uyuşmazlık çözüm yöntemidir. İş uyuşmazlıkları, ticari uyuşmazlıklar ve yapılmak istenen tüketici uyuşmazlıklarında zorunlu arabuluculuğa ilişkin hükümlerle adeta alternatif bir yargıya doğru gidiş söz konusudur. Bilhassa iş uyuşmazlıklarıyla ilgili uygulamadaki eleştiriler ve sorunlar ortada iken tüketici uyuşmazlıklarında zorunlu arabuluculuk uygulamasının getirilmesiyle Anayasa ile özel olarak hakları teminat alınmış tüketiciler, haklarına tam olarak elde demeyecek, maddi olarak külfet altına girecek ve haklarına ulaşmada zaman kaybına uğrayacaklardır. Özel koruma alanı olan tüketici uyuşmazlıklarında zorunlu arabuluculuğun kabul edilmesi durumunda aynen iş uyuşmazlıklarında olduğu gibi, arabuluculuk sürecinin zayıf tarafı tüketiciler olacak, taraf menfaatleri korunamayacak ve tüketiciler haklarını tam olarak elde edemeyeceklerdir. Tüketici hukukuna vakıf, tüketici mahkemelerindeki hâkim sayısının artırılması, tüketicilerin bilinçlendirilmesi ve Avukatlık Kanunu ile usul kanunundaki mevcut mekanizmalara işlerlik kazandırılması durumunda tüketici hukukuna ilişkin uygulamadaki birçok sorun çözüme kavuşacak ve bu tür bir düzenlemeye gerek kalmayacaktır.

Mesleki tecrübe edinmemiş hâkimlerin doğrudan Danıştay’da tetkik hâkimi olarak görevlendirilebilmelerine olanak tanınması, ileride görevlendirmelerde suistimallere yol açabilecek ve hali hazırdaki hukuk fakültelerindeki eğitimde dikkate alındığında Danıştay’da görülecek önemli davalarda telafisi zor zararlara neden olabilecektir.

Disiplin hapsi, hürriyeti kısıtlayıcı özelliği nedeniyle esasen ceza yargılamasının konusudur. Maddi gerçeği araştırma ilkesinin geçerli olduğu ceza yargılaması sistemi, hukuk yargılamasından nitelik bakımından farklılık arz etmektedir. Kişilerin hukuki güvenliği bakımından sakıncalar içeren ihtiyati tedbir kararına uymayan/tedbir kararına aykırı davranan kişiler için disiplin hapsini içeren düzenleme, özellikle Anayasa’da yer alan adil yargılanma ilkesine aykırıdır.

Komisyonumuzda yapılan çalışmalar sonunda maddeler üzerindeki değişiklikler ve kabuller aşağıdaki şekildedir.

Teklifin çerçeve 1’inci maddesi, 6100 sayılı Kanunun 20’nci maddesi uyarınca davanın açılmamış sayılmasına karar verecek mahkemenin, görevsizlik veya yetkisizlik kararını veren mahkemenin olduğu tereddüde sebebiyet vermeyecek şekilde açıkça hükme bağlanması amacıyla verilen önerenin kabul edilmesi neticesinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Teklifin çerçeve 2 ila 13’üncü maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Teklifin çerçeve 14’üncü maddesi, hükme açıklık getirmek amacıyla ibare eklenmesine ilişkin önerenin kabul edilmesi neticesinde değiştirilerek kabul edilmiştir.

Teklifin çerçeve 15 ila 17’nci maddeleri aynen kabul edilmiştir.

Duruşma düzenini bozan taraf avukatları olmayan avukatların hâkim tarafından duruşma salonundan çıkarılabilesine olanak tanıyan 6100 sayılı Kanunun 151’inci maddesinin birinci fıkrasında değişikliği düzenleyen Teklifin çerçeve 18’inci maddesi, verilen önerelerin kabul edilmesi neticesinde Teklif metninden çıkarılmış ve diğer maddeler buna göre teselsül ettirilmiştir.

Teklifin çerçeve 19 ve 20’nci maddeleri, yapılan teselsül neticesinde çerçeve 18 ve 19’uncu maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Teklifin çerçeve 21’inci maddesi, 6100 sayılı Kanunun 186’ncı maddesinin ikinci fıkrasına eklenen cümleyle, sözlü yargılamada şartları oluşmuş ise taraf tasarruf ilkesi dikkate alınarak Kanunun 150’nci maddesinin uygulanması gerektiğini hükme bağlayan ve uygulamada yaşanan tereddütlerin giderilmesi amacıyla verilen önerenin kabul edilmesi neticesinde yapılan teselsül doğrultusunda çerçeve 20’nci madde olarak kabul edilmiştir.

Teklifin çerçeve 22 ila 50’nci maddeleri, yapılan teselsül neticesinde çerçeve 21 ila 49’uncu maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Teklifle, 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 78’inci maddesinde yapılması öngörülen düzenlemeyle alacaklıya, borçlunun mal, hak veya alacaklarının mahiyet ve detayını sorgulama imkânı getirilmektedir. Söz konusu detayların sorgulanmasının icra müdüründen talep edilmesine gerek kalmaması sebebiyle buna imkân veren düzenlemenin madde metninden çıkarılması amacıyla verilen madde ihdasına ilişkin önerenin kabul edilmesi neticesinde, çerçeve 50’nci madde olarak metne eklenmiş ve diğer maddeler buna göre teselsül ettirilmiştir.

Önergeyle, 2004 sayılı Kanunun 78’inci maddesinin birinci fıkrası yeniden düzenlenmektedir. Düzenlemeyle alacaklı, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi (UYAP) üzerinden borçlunun mal, hak veya alacağının bulunup bulunmadığını sorgulayabilecek; sorgulama sonunda sistem, varsa borçlunun malvarlığının mahiyeti ve detayı hakkında bilgi verecektir. Şayet sistemde borçlunun mal varlığı kaydına rastlanırsa alacaklının talebi üzerine icra dairesince elektronik ortamda haciz işlemi tesis edilebilecektir. Ayrıca hükümle, sorgulama ve haciz işlemlerinin yürütülebilmesi için kamu kurum veya kuruluşlarına, 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 3’üncü maddesinde tanımlanan kredi kuruluşlarına ve finansal kuruluşlara, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi ile kendi sistemleri arasında entegrasyonu sağlama yükümlülüğü getirilmektedir. Son olarak düzenlemeyle Adalet Bakanlığına sorgulamanın tür, kapsam ve sınırı ile diğer hususları belirleme yetkisi verilmektedir.

Yeni madde ihdasına ilişkin yukarıdaki gerekçelerle verilen önerge kabul edilmiş, çerçeve 51’inci madde olarak metne eklenmiş ve diğer maddeler buna göre teselsül ettirilmiştir.

Teklifin çerçeve 51’inci maddesi, yapılan teselsül neticesinde çerçeve 52’nci madde olarak aynen kabul edilmiştir.

Danıştay tetkik hâkimliğine atama yapılabilmesi için gerekli olan beş yıllık mesleki kıdem şartının, Danıştay’ın ihtiyacı dikkate alınarak, üç yıl süreyle aranmaması amacıyla madde ihdasına ilişkin önerenin kabul edilmesi neticesinde, çerçeve 53’üncü madde olarak metne eklenmiş ve diğer maddeler buna göre teselsül ettirilmiştir.

Teklifin çerçeve 52 ila 60’ıncı maddeleri, yapılan teselsül neticesinde çerçeve 54 ila 62’nci maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Teklifin çerçeve 61’inci maddesi, maddenin daha iyi anlaşılabilmesi amacıyla verilen önerenin kabul edilmesi neticesinde, yapılan teselsül doğrultusunda çerçeve 63’üncü madde olarak değiştirilerek kabul edilmiştir.

Teklifle, 2004 sayılı Kanunun 78’inci maddesinde değişiklik yapılmakta ve alacaklının, borçlunun mal, hak ve alacaklarının mahiyet ve detayını sorgulayabilmesine imkân tanınmaktadır. Önergeyle, 7155 sayılı Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanunun 8’inci maddesinin üçüncü fıkrasında değişiklik yapılarak 2004 sayılı Kanunun 78’inci maddesinde yapılan değişikliğe uyum sağlanmaktadır.

Yeni madde ihdasına ilişkin yukarıdaki gerekçelerle verilen önerge kabul edilmiş, çerçeve 64'üncü madde olarak metne eklenmiş ve diğer maddeler buna göre teselsül ettirilmiştir.

Teklifin yürürlük ve yürütmeye ilişkin 62 ve 63'üncü maddeleri, yapılan teselsül doğrultusunda 65 ve 66'ncı maddeler olarak aynen kabul edilmiştir.

Teklif oy çokluğu ile kabul edilmiş, maddeleri redaksiyona tabi tutulmuştur.

Raporumuz, Genel Kurula sunulmak üzere yüksek Başkanlığınıza saygı ile arz olunur.

Başkanvekili	Sözcü	Kâtip
<i>Yılmaz Tunç</i>	<i>Gülray Samancı</i>	<i>Belgin Uygur</i>
Bartın	Konya	Balıkesir
		(Bu raporun özel sözcüsü)
Üye	Üye	Üye
<i>Ayhan Erel</i>	<i>Abdullah Koç</i>	<i>Hasan Subaşı</i>
Aksaray	Ağrı	Antalya
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)
Üye	Üye	Üye
<i>Rafet Zeybek</i>	<i>Süleyman Bülbül</i>	<i>Emine Yavuz Gözgeç</i>
Antalya	Aydın	Bursa
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	
Üye	Üye	Üye
<i>Tufan Köse</i>	<i>Sabri Öztürk</i>	<i>Abdulkadir Özel</i>
Çorum	Giresun	Hatay
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsü)	
Üye	Üye	Üye
<i>Turan Aydoğan</i>	<i>Zeynel Emre</i>	<i>Abdullah Güler</i>
İstanbul	İstanbul	İstanbul
(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Muhalefet şerhimiz vardır)	(Bu raporun özel sözcüsü)
Üye	Üye	Üye
<i>Züleyha Gültüm</i>	<i>Mahmut Atilla Kaya</i>	<i>Ramazan Can</i>
İstanbul	İzmir	Kırıkkale
(Muhalefet şerhimiz vardır)		

Üye
Halil Öztürk
Kırıkkale

Üye
Alpay Antmen
Mersin

Üye
Orhan Kırçalı
Samsun

(Muhalefet şerhimiz vardır)

Üye
Mustafa Arslan
Tokat

Üye
Yusuf Başer
Yozgat

MUHALEFET ŞERHİ

(2/2735) sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi'ne ilişkin genel değerlendirme ile maddelere ilişkin görüşlerimiz şöyle:

I. GENEL DEĞERLENDİRME:

İktidar partisi milletvekillerce 20 Mart 2020 tarihinde Meclis Başkanlığı'na sunulan ve esas komisyon hüviyetiyle Adalet Komisyonu'na sevk edilerek, 25 Mart 2020 tarihinde görüşmelerine başlanması planlanan (2/2735) sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi, COVID-19 salgı nedeniyle gündeme getirilen af niteliğindeki ceza infaz hükümlerinde değişiklik öngören düzenleme nedeniyle komisyonun gündeminden geçici olarak çıkarılmış, görüşmeleri ertelenmişti. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin, salgının etkisini artırması nedeniyle 1.5 ayı aşkın bir süre ara verdiği çalışmalarına 2 Haziran 2020 tarihinde tekrar başlamasının ardından söz konusu teklifin görüşmelerine 3 Haziran 2020 tarihinde Adalet Komisyonu'nda başlandı. Teklifin görüşmeleri, iki günde 9 saat 14 dakika süren çalışma sonucu dört yeni madde ihdası, bir maddenin tekliften çıkartılması ile üç maddede de değişiklik yapılarak tamamlandı.

Görüşmelerin başlangıcında çalışmanın, partili saflaşmalara kurban edilmeden, karşıt fikirlerin demokratik saygı çerçevesinde müzakere edildiği, yapıcı önerilerin dikkate alınarak düzenlemenin olgunlaştırıldığı bir seyrde geçirilmesi yönündeki temennimiz ne yazık ki yine karşılık bulmadı. Teklifin görüşmeleri sırasında 18'inci madde hariç – iktidar partisi temsilcilerinin de değişiklik önergesi vardı – hiçbir maddede muhalefet milletvekillerinin görüşleri kayla alınmamıştır. 24 Haziran 2018 tarihinde yapılan Milletvekili Genel Seçimleri ile Cumhurbaşkanlığı Seçiminin ardından komisyonumuzun teşekkül ettirilmesinin üzerinden geçen yaklaşık 2 yıllık süreçte, 6 kanun teklifini görüşerek Genel Kurul'a sevk eden Adalet Komisyonu'muzdaki bu antidemokratik tutum bir alışkanlık haline gelmiş durumdadır. Aralarında; 15 Temmuz Darbe Girişimi sonrası geçici olarak ilan edileceği söylenen ancak iki yılı aşkın süre devam ettirildikten sonra kaldırılan OHAL'e ilişkin bazı düzenlemeleri kalıcı hale getiren değişikliklerle af niteliğindeki düzenlemenin de yer aldığı 6 kanun teklifi

kapsamında toplam 196 maddede değişikliğe gidilirken, müzakerelerin bazen günlerce sürdüğü – en sonuncusu olan af düzenlemesi kesintisiz 18 saat sürdü – görüşmeler sırasında, muhalefet partilerinin verdiği değişiklik önergelerinin bir tekinin bile kabul edilmediğini tarihi bir not olarak burada kayda geçirmek, hem parlamenter hem de ana muhalefet partisi milletvekili sorumluluğumuzdur.

İktidar temsilcilerinin içine düştükleri “her şeyin en doğrusunu biz biliriz” anlayışının, bu teklifin görüşmeleri sırasında tekerrür eden marazi görüntülerinden biri de, her an sergilenmesi söz konusu olan agresif yaklaşımlardır. (2/2735) sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi gibi ağırlıkla teknik düzenlemeleri içeren bir metin üzerinde bile muhalefetin en küçük eleştirisine, anlama çabasına girmeksizin savunma tutumu takınılması, iktidar olgunluğuna ulaşamadığının net göstergesidir.

Sergilenen bu menfi yaklaşım, iktidar partisinin neredeyse tek umarı haline gelen yönetim şeklidir. Hak, hukuk, adalet, yasa, anayasa tanımayan; üzerine yemin edilerek göreve gelinen anayasamızın ‘erkler ayrılığı’ ilkesini yok sayan ve parlamenter rejimi fiilen sonlandıranlar, gerçek anlamda bir beka sorunu yaratmaktadır. ‘Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ adı altında getirilen ancak evrensel ölçekte bir benzerini bulunmayan; belki de tek özelliği ‘hesap vermemek’, ‘denetlenmemek’ olan sistemin bugün Ülkemizin toplumsal, hukuksal ve ekonomik işleyişinde yarattığı ağır tahribatlar gittikçe büyümüştür. 83 milyonun kaderi bir kişiye, Recep Tayyip Erdoğan’a endeksli bir hale getirilmiş ve bir kişinin düşünsel-duygusal dünyası kararlarda belirleyici hale gelmiştir. Her gün yeni bir örneğine şahitlik ettiğimiz bu durumun en son örneği ise, malum olduğu üzere COVID-19 salgı nedeniyle getirilen dışarı çıkma yasaklarındaki medcezirlerdir. Bir kişinin ‘gönlünün elverip vermemesi’ne bağlı kararlar alınmakta, sorunların da çözümlerin de kolektif yaklaşımla değerlendirilmesi imkansız bir hale gelmektedir.

Ülkemiz, son yıllarda daha da fazla artan ciddi düzeyde kronik sorunlar yaşamaktadır. Bunların başında, parlamenter rejime vurulan darbe ve yargı bağımsızlığı gelmektedir. Bu iki kritik konu, ifade ettiğimiz totaliter yönetim anlayışının kurbanı, hedefi seçilmiş durumdadır. Ağır bedeller ödeyip koruyarak bugünlere getirdiğimiz; hatta AKP’ye siyasi iktidar yolunu açan parlamenter düzenimizin kökleri, her geçen gün topraktan sökülmemektedir. Tüm yasa tekliflerinde olduğu gibi (2/2735) sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi’nin de asıl sahibi ne yazık ki parlamenterler değildir. Teklifin Cumhurbaşkanlığı bünyesinde oluşturulan Hukuk Politikaları Kurulu ve

Adalet Bakanlığı'nın birkaç bürokrati tarafından hazırlandığı bir gerçektir. Bunun doğruluğu için nitelikli kanıt arayışına girmek gereksizdir; her düzenleme öncesi ya Cumhurbaşkanı ya da Adalet Bakanı Abdülhamit Gül'ün verdiği demeçler söz konusudur. Çalışma tamamlandıktan sonra bir AKP Grup Başkan Vekili eliyle de Meclis Başkanlığı'na sunulması; içerikle ilgili Meclis basın kapısının önünde basın açıklaması yapılması da yine 'yeni normalimiz' haline dönmüş durumdadır. Bu da göstermektedir ki muhalefet partileriyle olan ilişki kopukluğu, iktidar partisine mensup milletvekilleriyle daha saygısızca yaşanmakta ve neredeyse milletvekillerinin tamamı, teklif Meclis Başkanlığı'na sunulana kadar konudan bihaber durumdadır. Teklifin komisyon ve Genel Kurul'da görüşmeleri sırasında savunulması ise, o vakte kadar kayla bile alınmayan iktidar partisi milletvekillerine düşmektedir. Hem komisyon hem de Genel Kurul aşamalarında iktidar partisi milletvekillerinin konuşma süreleri ile konuşmalarının içeriklerine bakıldığında bir tiyatronun oynandığı çok iyi anlaşılabacaktır. Geçmişte cumhurbaşkanlığı makamına 'noter' kıyafeti giydirmek isteyenler, bu makama oturmalarının ardından parlamentoya bu misyonu yükleme çabasındadır. İyi bilinmelidir ki demokratik hukuk devletlerinde ne parlamento 'noter'dir, ne de komisyonlar 'teklif keşidecisi'.

Kişiler üzerine kurulu işle(me)yen bu sistemde; toplumun gerçekleri, öncelikleri ve ihtiyaçlarının görmezden gelmesi de kaçınılmazdır ki öyle de olmaktadır. Bugün Türkiye'nin birinci derecede öncelikleri içinde yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığı yer alırken, böyle bir sorun yokmuş gibi iktidar temsilcileri, süslü cümlelerle 'sözde reform strateji belgeleri' açıklamakta, yargının bağımsızlığı ve tarafsızlığını daha da yok eden içerikte paketleri yürürlüğe sokmaktadır. Parlamento talimatla yönetme arzusunda olanlar, yargı üzerinde de vesayet kurmuş durumdadır. Yakın zamanda yaşadığımız Adana'nın Yüreğir ilçesinde Partimizin Gençlik Kolları Başkanı Eren Yıldırım'ın bizzat AKP Genel Başkanı ve aynı zamanda Cumhurbaşkanı konumundaki Recep Tayyip Erdoğan'ın talimatıyla tutuklanması; Cumhurbaşkanlığı İletişim Başkanı Fahrettin Altun'un İstanbul'da imar düzenlemelerine aykırı iş ve işlemlerinin haberleştirilmesinin ardından Cumhuriyet gazetesine yönelik 'terör suçlamalı' soruşturma açılması ile aynı konu bağlamında parti yöneticilerimize yönelik yargı üzerinden kurulan baskılar; İzmir'de camilerden yabancı sözlü bir müzik parçasının okunmasının ardından eski bir parti yöneticimizin – üstelik bu durumu eleştirmesine karşın – hedef gösterilerek tutuklanması.. Bu ve daha birçok yaşanan olay, hem bireysel özgürlüklerimizin hem de toplumsal düzenimizin sigortası konumundaki yargıda kimlik

sorunları yaşanmasına; yargının siyasallaşması, siyasetin yargısallaşması ve nihayetinde sigortanın atmasına neden olmuştur.

Yargının siyasallaşmasının, vesayet altına sokulmasının ağır sonuçlarını 2016 yılındaki darbe girişimiyle tecrübe etmemize karşın mevcut iktidar, yargıdaki kadrolaşmasına son sürat devam etmektedir. AKP'nin iktidara geldiği 2002 yılında, Türkiye'de hâkim, savcı sayısı yaklaşık 7 bin civarındayken bugün bu sayı 25 binler civarında. 2002 yılında görevde olan hakim ve savcılarının neredeyse yarısı emekli olurken, alımlarla artan yargı mensubu sayısından 2016 yılındaki darbe girişimi sonrası 5 bin civarında da ihraç yaşandı. Bu sayılar göz önüne alındığında, Cumhuriyet tarihi boyunca hiçbir iktidarın almadığı kadar hâkim, savcı alımı AKP iktidarı döneminde yapılmıştır. 'Kim bunlar?' diye sorduğunuzda, azımsanmayacak oranda AKP kökenli isimlerin olduğu görülmekte. Yer yer ulusal basına da yansıyan bu isimler kamuoyu tarafından yakından bilinmektedir. Yargıda siyasi kadrolaşmanın geldiği aşama; 'Hakyolcu', 'Pelikancı', 'Menzilci', son günlerde basına yansıdığı kadarıyla bir de 'Adalet ve Medeniyet Dernek'çileri şeklinde organize edilmektedir.

Yargının içine çekildiği girdabın toplumsal düzeydeki bir değer sonucu da güven yitimidir. Yargıya güven toplum nezdinde yüzde 20'ler seviyesindedir. Cumhuriyet tarihinin hiçbir döneminde yargıya güven bu denli düşük olmamıştır. Siyasal iktidar tarafından yargıya yapılan müdahaleler, adil yargılanmanın önünü açacak düzenlemelerin yapılamaması, yargının siyasallaşması, muhaliflerin sindirilmesinde yargının bir araç olarak kullanılması, uzun tutukluluk sürelerinin cezaya dönüşmesi, yargı içindeki birtakım gruplaşma ve çıkar odaklarının varlıkları, savunma hakkının engellenmesi Türkiye'de yargının öncelikle çözülmesi gereken sorunlarıdır.

II. TEKLİFİN GENELİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME

(2/2735) sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi, 63 maddeden oluşan 'torba' kanun niteliğindedir. Öncelikle; her 'torba' kanun düzenlemesinde olduğu üzere bu teklif de "kanun yapma tekniği" açısından sorunlar içermektedir. Değişikliklerin, mevzuat ve uygulamadaki bütünsellikler göz ardı edilerek hayata geçirilmesine yol açan 'torba' kanun uygulaması, komisyon ve Genel Kurul'da sağlıklı müzakere yapılmasını da engellemektedir.

Kanun teklifi, Hukuk Muhakemeleri Kanunu başta olmak üzere, İcra ve İflas Kanunu, İdari Yargılama Usulü Kanunu, Kadastro Kanunu, Adli Yargı İlk derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş Görev ve Yetkileri Hakkında Kanun, Sigortacılık Kanunu, Türk Ticaret Kanunu, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun, Sınai Mülkiyet Kanunu ile birlikte dokuz ayrı Kanun’da usul hukuku hükümlerine ilişkin değişiklikler getirmektedir.

Teklifin bütününe bakıldığında öncelikle hukuk yargılamalarında ön inceleme müessesinin yargılama süresi konusunda yarattığı sakıncaları giderme amacına matuf olduğu ancak bunun da tam anlamı ile sağlanamadığı görülmektedir. Daha da önemlisi teklifle, ‘Yargı Reformu Strateji Belgesi’ kapsamında hazırlanan ve ‘ikinci paket’ olarak adlandırıldığı göz önüne alındığında, hukuk yargılamalarında ön inceleme müessesesini (süreler açısından) değiştirerek yargının hızlandırılmasını (o da sadece bir ya da en çok iki celse) sağlama amacı ‘reform’ olarak sunulmaktadır. Yani dağın fare dahi doğurmadığı görülmektedir.

Teklifin maddeleri yeni Hukuk Muhakemeleri Kanununun uygulamasında salt yargı makamlarının gözü ile ortaya çıkan aksaklıkların düzeltilmesine yönelik hükümler içermekte olup, teklif; savunmayı temsil eden barolar ve avukatlarla yeterince tartışılmadan hazırlanmıştır.

Bu teklif, diğer temel kanunlarda da görüldüğü gibi anayasal ve hukuk düzenimiz açısından aykırılık içerecek şekilde aceleyle kanunlaştırılmak istenmektedir. Teklifin, mahkemelerin yargı çevresi hakkındaki hükümleri Anayasa’da hükme bağlanan ve yargılamaya esas olması gereken “Doğal Hakim İlkesi” ile bağdaşmamaktadır. Aynı şekilde SEGBİS sisteminin hukuk yargılamalarında uygulanması “Yüz Yüzelik İlkesine” aykırıdır.

Hukuk Muhakemeleri Kanunun 01.10.2011 yılında yürürlüğe girmesinden bu yana bu teklif ile bu değişiklik sayısı 19’a çıkacaktır. Bu değişiklikler Kanunun sistematüğini, amacının ve ruhunu bozmak yanında, ilgi kişi ya da kurumlarla hiç tartışılmadan yürürlüğe konulmaktadır.

Bugüne kadar Hukuk Muhakemeleri Kanununda yapılan değişikliklerin çoğu, “reform” adı altında ve yargılamanın hızlandırılması amacıyla yapılmışsa da, bu değişikliklerden sonra yargının hızlanması mümkün olmamış, sorunlar çözülmemiş, hatta bazen daha da ağırlaşmıştır. Bu kadar tecrübeden sonra, sadece kanun değişikliği ile yargının hızlandıramayacağını anlaşılmaması beklenirken ve yargının çok temel diğer sorunları ortada iken, sadece kanun değişikliği yaparak yargının hızlanması düşüncesi, beyhude bir çaba

olmaktan öte gitmeyecektir. Hatta henüz bir kanuna yeni alışıırken yeniden değişiklik yapılması karşısında mevzuat karışıklığı sebebiyle farklı sorunlar doğuracaktır.

Yargıda yapılan değişikliklerle beklenen amaç, makul sürede yargılamanın sağlanması ise, öncelikli olarak bugüne kadar çözülmemiş olan sorunlardan işe başlanması gerekmektedir. Bu sorunlardan ilki, hukuk fakültelerindeki eğitimin ele alınması ve artık yeni hukuk fakültesi açılmamasıdır.

Daha da önemlisi yargının en büyük sorunu yargıç bağımsızlığının sağlanmaması ve bilakis, yürütmenin olabildiğince yargıyı ve yargıçları hegemonyası altına almaya çalışmasıdır. Özellikle FETÖ’CÜ hakim ve savcıların yargıdan ayıklanmasından sonra son 4 yılda mesleğe alınan hakim ve savcıların hukuk nosyonlarının tartışmalı olması ile AKP il ve ilçe teşkilatlarında görev yapmış avukatların hakim ve savcı yapılması yoluyla gerçekleştirilen kadrolaşma sonucu, yargı iyiden iyiye yürütmeye bağımlı hale getirilmiştir.

Teklifte, usûl hukukunda bazı konularda “neler yapılmamalı” denilirse adeta onlar yapılmakta; mevcut kazanımı artırmak ve güçlendirmek yerine, geriye doğru gidiş, yanlış uygulamaları meşrulaştırma ve kanunilik kazandırma şeklinde öneriler yer almaktadır. Taraf ve vekilleriyle, yargının diğer bileşenlerinden çok, mahkeme odaklı bir öneri sistemi ile karşı karşıya bulunuyoruz. Bu düzenleme önerileri, hak arayan taraf ve onların vekillerinin menfaatlerini koruyan ve hak aramayı kolaylaştıran değil, mahkemelerin bakış açısıyla iş yükü azaltmaya yönelik, ancak bu yapılırken de hak aramanın sağlıklı yargılamanın ikinci plana itildiği bir öneri silsilesidir. Hatta belirli yerlerde engelli koşu alanı oluşturularak hak arayanların bu engelleri ayrıca aşması gerekmektedir. Oysa hak arama ve adalete erişimi; mümkün olduğunca engelsiz ve tehlikesiz, koşulacak mesafenin belirli olduğu bir hale getirilmelidir.

Önerilerin bütününe bakıldığında, mahkemelerin yanlış uygulamalarına kapı aralayan, onların daha az usûlle bağlantılı olacak işlemler yapması sonucunu doğuracak bir yola girildiği görülmektedir. ‘Her hâkimin ayrı bir usûlü var’ şeklinde uygulamadaki sözün tezahürü sonucunu doğuracak değişiklikler yapılmaktadır.

Teklifle değiştirilen maddelere ve değişiklikte izlenen yönteme bakıldığında, bunların bir kısmının hem kanun tekniği hem de temel yorum ilkeleri gibi noktalarda sorunlu olduğu görülmektedir:

- Bazı değişiklikler, uygulamada istikrar kazanmış olan ve artık tereddüt edilemeyen hususların kanun maddesi haline getirilmesi çabasıdır. Bu çabanın uygulama ve doktrine hiçbir faydası olmadığı açıktır. Zaten üzerinde mutabakat olan istikrar kazanmış konularda madde ihdas etmek kanunu yönetmelik haline getirmek sonucunu doğuracaktır. Bunun sadece daha fazla ve fakat gereksiz kanun maddesi üzerinde oynanarak bir kanun değişikliği ihtiyacı varmış görüntüsü yaratmaktan başka yararı da yoktur. Bilinen ve üzerinde ittifak edilen, çoğunluğun zaten kabul ettiği, hatta içtihatların da istikrar kazandığı konuları kanun maddesi haline getirmek, sadece lafzî yorumla yorum yapabilecek, başkaca yorum yöntemini bilmeyen ve uygulayamayan hukukçuları kabul etmek demektir. Lafzî yorum, yorum kuralları içinde en basit yorumdur, çoğu kez hâkim ya da hukukçu olmaya da gerek yoktur. Bunun yanında bilinen ve öyle kabul edilen şeyler için kanun maddesi düzenlemek, bunun için zaman, emek ve para harcamak fazlaca lüks ve gerçekten Ülkemizin ihtiyaç duyacağı en son çabadır.

- Bazı değişiklikler kazuistik bir metod içinde yapılmıştır. Bu metod günümüzde kanun yapma tekniğine aykırı bir düzenlemedir. Kanunda yer alan maddeden kolaylıkla anlaşılabilir hususlar ayrıca düzenleme yapılmasını gerektirmez. Bu yol izlendiğinde adeta yasama yorumuna benzer şekilde yüzyıl geride kalmış bir yöntemi izlemek sonucunu doğuracak, içtihat ve doktrinin bu konudaki gelişimi göz ardı edecektir. Bunun daha çok statik hüküm ortaya çıkartacağı, gelişmelere uyum sağlayacak hükümlerden uzaklaşacağı da aşîkârdır. Yukarıda da zikredildiği üzere kanunlar temel düzenlemeler getirip uygulamanın ihtiyaçlarına göre doktrin ve içtihatlarla gelişir. HMK'nın yürürlüğe girmesinden bu yana, başlangıçta bazı konularda tereddüt olmuş ise de, birçok hüküm için uygulamanın sorunsuz hale geldiği bilinmesine rağmen, kullanma talimatı formatında ya da yönetmelik hükmü içeriğinde kanun maddesi hazırlamak kanun yapma tekniğine ve hatta yüzyılı aşkın süreden beri yerleşmiş Türk kanun yapma geleneğine de uygun değildir. Bunun için Mecelle-i Ahkam-ı Adliye'e bakmak bile yeterlidir. Orada dahi uygulanmayan bir yöntemin, yüzyıl sonra uygulanmak istenmeyeceği, bu kadar geriye gitmeyeceğimiz umudunu taşıyoruz.

- Bazı maddeler zaten açık olan hükümlerin, tekrar açıklanmasına yöneliktir. İnsan davranışları kanunla düzeltilemez; kanun, bir ders kitabının fonksiyonunu da üstlenemez. Bu yola girildiğinde hem sonu gelmeyen değişikliklerin yolu açılmış, hem de istense de başarıyla tamamlanamayacak bir yola girilmiş demektir. Kanunu anlama ve yorumlama hukukçunun bilgisi dahilinde olmalıdır. Yüzyıllardır oluşan ve hukuk fakültesinin başlangıcında öğretilen metodoloji ve yorum kuralları bunun için vardır. Aksi yolun

izlenmesi, yukarıda da zikredildiği üzere yüzyıl önce terkedilmiş yasama yorumuna benzer bir yol izlenmesi anlamına gelecektir. Kanunlar, insanları ve hukukçuları bu anlamda düzeltme aracı da değildir. Uzmanlığı gerektirmeyecek kadar açık olan ve ortalama bir hukukçunun anlayabileceği hususların ayrıca maddeye yazılması yine kanun yapma tekniğine aykırıdır.

• Bazı değişiklikler yeteri kadar tartışılmamış hükümlerin tercihi biçimdedir. Böyle bir durum, kendisi düzeltme yapma ve tartışmalara son verme amacını taşıyan düzenleme önerilerinin yeni pek çok soruna yol açması, ardından yeniden değiştirilmesi ihtiyacını ortaya çıkaracaktır. Bu ise emek, para ve zaman kaybından başka bir şey değildir. Şayet değişiklik yapılacaksa ya gerçekten ihtiyaç ve belirsizlik olan hususlarda veya üzerinde değiştirilmesi konusunda mutabık kalınıp önemli ölçüde ittifak bulunan konularda değişiklik yapılmalıdır. Ancak yapılan değişiklikte uygulamanın yanlışlarını düzeltmekten çok, uygulamadaki bazı yanlış alışkanlıkları kanunun içine taşıma şeklinde bir yaklaşım da görülmektedir. Şayet böyle bir yol izlenecekse, o zaman zaten kanunlara, o konudaki gelişmeleri takip etmeye, gerçek ihtiyaçlara ve doğru olana göre değil, uygulamanın (o da sadece bir kısmının) yanlış da olsa isteğine bırakılmış bir kanunlaştırma söz konusu demektir. Bu ise hukuk bilimini, kanun yapma tekniğini yok saymaktır. Bu gelişmeye kapalı, bilimsel olmayan yöntem sebebiyledir ki, çelişkiler ortaya çıkmakta, en basit tutarlılık dahi kaybolmaktadır. Yanlış uygulama, doğru amaca, tutarlılığa ve mantık kurallarına göre değil, o andaki akla gelen kolaycılığa göre şekillenmektedir.

• Yapılan değişikliğin yeterince tartışılmadığı ve titizlik gösterilmediğinin bir göstergesi de cümle ve ifadelere, gerekçeye yansıyan çelişkiler ile bazı maddelerin düzenleniş şekli ve sistematığıdır. Basit ve çarpıcı bir örnek olarak, kesin süreyi düzenleyen 94. maddede değişiklik yapılarak mevcut hükümde yer almayan “kesin süreye konu olan işlemi hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde açıklar” şeklinde “hiçbir” olarak kesinlik ifade eden bir ekleme yapılmıştır. Ancak diğer yandan da istinafta duruşmasız karar verilen halleri düzenleyen 353. maddede (m. 353/1-a-6) yer alan “delillerin hiçbirisi toplanmadan” ve “deliller hiç değerlendirilmeden” ifadelerindeki “hiçbir” ve “hiç” ifadelerinin, uygulamada sorunlara yol açtığı belirtilerek, daha da muğlak bir ifade olan “uyuşmazlığın çözümüne etkili olabilecek önemli” ifadesi kabul edilmiştir. Bir hükümde belirsiz olan diğerinde belirli midir? Şayet bu ifade uygulamada sorunlu ve anlaşılması zor ise, bir hükümde kaldırılırken diğerinde neden yeniden kullanılmaktadır? Kaldı ki, şayet ‘hiç’ ifadesi muğlaksa, ondan daha muğlak olan “çözümüne etkili olabilecek önemli” neden kabul edilmiştir? “Hiç” aslında çok belirli bir şeydir: hiç, hiçtir, yani matematiksel olarak sıfırı ifade eder. Ama “önemli” ifadesi bu kadar

kesinlik taşımayan bir belirlemedir, yaklaşık ve sübjektif bir değer ifade eder. Kime göre, ne, ne kadar “önemli”dir? Aynı ifadelerin ne anlam ifade ettiği üzerinde dahi mutabakat olmayan bir düzenleme yapılmaya çalışılmaktadır. Oysa yukarıda zikredildiği üzere, düzenleme daha önce yeterince tartışılmış olsaydı, bu kadar açık çelişkilere engel olmak mümkün olurdu. Unutmamak gerekir ki, kanun şeklindeki düzenlemeler tüm toplum için ve Türk Milleti adına yapılan düzenlemelerdir. Şüphesiz belirli tercihlerde bulunulacaktır. Ancak bu tercihlerin de tutarlı olması, en azından mantık ilkelerine aykırılık taşınamaması, amaca hizmet etmesi, daha yeni daha çağdaş ve doğru hükümleri içermesi gerekir. Bu ve bunun gibi örnekler, kanun yapma tekniğine ve kanunların hazırlanmasında izlenmesi gereken metodolojiye de aykırıdır.

- Teklifteki düzenlemede, ilginç ve bugüne kadar çok da rastlanmayan bir değişiklik yönteminin de uygulandığı görülmektedir. Bazı maddelerde maddelerin veya fıkraların yeri değiştirilerek, uygulamadaki sorunun çözüleceği şeklinde gerekçe oluşturulmuştur. Bu tür hükümlerde zaten uygulama bir istikrar kazanmıştır. Ancak, bundan öte maddelerin yerini değiştirerek gerçek anlamda bir değişiklik yapıldığı ve yarar sağlanacağı düşünülüyorsa, bunu sık sık yaparak uygulamadaki yanlışları düzeltmek gerekir. Ancak bu alışılmamış kanunlaştırma yöntemiyle uygulamanın düzeltilmesini ummak, bugüne kadar hiçbir yerde başaramayan bir şey başarmayı beklemekten öte bir çaba değildir.

- Düzenlemede sistematik ve kanun estetiği diyeceğimiz yapının da bozulmaya başladığı görülmektedir. Buna tipik örnek olarak madde aralarına harf eklenen madde ihdas edilmesi gösterilebilir. Öncelikle zaten aynı konuda başka bir kanunda benzer hüküm bulunmaktadır, şayet düzenleme yapılacaksa da mevcut hükümler içinde fıkra eklenerek bu sorunun çözülmesi mümkündür. Bu tür düzenlemede çifte düzenleme yapıldığının fark edilmediği ve maddelerin yerinin dahi tam doğru tespit edilemediği görülmektedir. Örneğin, toplu mahkemelerde tahkikata ilişkin 183/A hükmü ihdas edilmiştir. Oysa, madde gerekçesinde bu konuda hüküm bulunmadığı için düzenleme yapıldığı söylene de 5235 sayılı Kanunda benzer bir düzenleme vardır. Ayrıca hiç ihtiyaç olmamasına rağmen yine de ısrarla böyle bir madde ihdas edilecekse, somut tahkikat işlemlerinden sonra değil, doğrudan tahkikata ilişkin genel düzenlemenin yer aldığı 146. maddeden sonra düzenlenmesi gerekirdi. Kaldı ki buna dahi gerek bulunmamaktadır. “Tahkikat konusu” kenar başlıklı 143. maddenin kenar başlığı “tahkikatın konusu ve yürütülmesi” şeklinde değiştirilerek, önce konusu sonra da şu anda düşünülen fıkralarla toplu mahkemelerde nasıl yürütüleceği belirtilebilir. Hem düzenleme şekli hem sistematik hem de kanun tekniğine daha uygun bir düzenleme yapılmış olacağı gibi, tabiri caizse kanunun estetiği de bozulmamış olur.

II. TEKLİFİN BAZI MADDELERİNE İLİŞKİN DEĞERLENDİRME:

Teklifin 2. Maddesi ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 28’nci maddesinin ikinci fıkrasına eklenen ifadeyle; duruşmaların bir kısmının veya tamamının, “yargılama ile ilgili kişilerin korunmaya değer üstün bir menfaatinin kesin olarak gerekli kaldığı haller”de de gizli yapılabileceği kaydedilmiştir. ‘Korunmaya değer üstün menfaat’ tanımlaması belirsizdir ve hukuk devleti, hukuki belirlilik ve öngörülebilirliğe aykırıdır. Yanlış yorumlarla hatalı sonuçlara yol açacağından teklif metninden çıkartılması uygun olacaktır.

Teklifin 13. Maddesi ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun ‘Ön inceleme duruşmasına davet’ başlıklı 139’uncu maddesinin ikinci cümlesinde değişiklik yapılarak, davetiyede yer alacak unsurlar yeniden düzenlenmiş. Buna göre; davetiyenin tebliğinden sonra iki haftalık sürede taraflar, dilekçelerinde gösterdikleri belgeleri sunmamaları halinde o delile dayandırmaktan vazgeçmiş sayılacakları yönünde uyarılacak. Düzenlemeyle duruşma çağrı kağıdı ayrıntılandırılmakla birlikte tebligat ile kesin mehiller getirilmekte, bu da uygulamada hak mağduriyetlerine yol açma ihtimalini içermektedir.

Teklifin 17. Maddesi ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun ‘Ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla duruşma icrası’ başlıklı 149’uncu maddesinde, başlık da dahil olmak üzere değişikliğe gidilmiş. Başlık ‘Ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla veya başka yerde duruşma icrası’ başlığı şekline çevrilmiş ve ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla duruşmaya katılımda ‘tarafların rızası’ şartı kaldırılmış, ‘tarafların birinin talebi’ yeterli görülmüş. Ayrıca mahkeme, tarafların üzerinde ‘serbestçe tasarruf edemeyecekleri dava ve işlemlerde’ bu kararı resen verebilecek. Maddenin dördüncü fıkrasında ise mahkeme, fiili engel veya güvenlik sebebiyle duruşmanın il sınırları içinde başka bir yerde yapılmasına da karar verebilecek. Yapılan değişikliklerin uygulamada farklılıklara yol açması kaçınılmaz olup, duruşmayı izleyecek kişilerin duruşmadan uzak tutulması yönünde bir uygulamaya dönüşmesi, kimi duruşmaların kamuoyu ve ilgililerin takibinden uzaklaştırılması; vatandaşın mahkemeye ve adalete erişiminin güçleştirilmemesi sonuçlarını doğurabilecektir. Yargılamada hakimle olan yüz yüzelik ilkesi de ihlal edilmektedir. Savunma hakkı ve ilkelerine aykırı bu düzenlemenin teklif metninden çıkartılması uygun olacaktır.

Teklifin 23. Maddesi ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun ‘Belgelerin halefler aleyhine kullanılması’ başlıklı 215’inci maddesinde, başlık değişikliği ve bir fıkra eklemesi yapılmış. Maddenin başlığı “Belgelerin halefler aleyhine kullanılması ve adi

senetlerin üçüncü kişiler için hüküm ifade etmesi” şeklinde değiştirilerek, eklenen ikinci fıkrayla adi senetlerin üçüncü kişiler için hüküm ifade etmesine ilişkin esaslar madde kapsamına dâhil edilmiş. Değişiklik, adi senetlerin üçüncü kişiler hakkında olumsuz ve hakkaniyet ölçülerini aşan sonuçlar doğuracak nitelik taşımaktadır.

Teklifin 40. Maddesi ile 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nun 362’nci maddesinin birinci fıkranın (c) bendindeki, "merci tayinine” ibaresi "yargı yeri belirlenmesi” şeklinde değiştirilmiştir. İstinafin görev ve yetki hakkındaki kararlarda temyiz yoluna istisna getirmesi olumsuzdur, bu açıdan maddenin teklif metninden çıkartılması uygun olacaktır.

Teklifin 59. Maddesi ile 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a 73/A maddesi eklenerek, tüketici uyuşmazlıkları için zorunlu arabuluculuk öngörülmektedir. Arabuluculuk dostane bir alternatif çözüm yoludur ve prensip olarak ihtiyaridir. Arabulucunun yegane görev ve yetkisi, görüşmelerin sağlıklı yapılabilmesini sağlamak olup, karar vermek gibi bir yetkisi bulunmamaktadır. Dolayısıyla bu çözüm yolunun ancak eşitler arasında elverişli sonuçlar verebileceği açıktır. Ancak ülkemizde arabuluculuk, Mahkemelerin iş yükünü azaltmak üzere bir yol olarak kullanılmakta ve "zorunlu/dava şartı" arabuluculuk düzenli bir şekilde teşvik edilmektedir. Aynen İş Hukukunda olduğu gibi Tüketici Hukukunda da temel prensip "tüketici"nin yani zayıf tarafın korunmasıdır. Çoğu kez avukatı bile olmayan, bilgi ve ekonomik olarak karşısındaki profesyonel satıcı veya sağlayıcıya göre dezavantajlı olan tüketicinin karşı tarafla eşitmiş gibi müzakere masasına oturmaya zorlanması hukuka aykırıdır. Bu uygulamanın aynen İş Hukukunda olduğu gibi tüketicinin değil, karşısındaki tarafın işine geleceği, tüketicinin ya hakkından daha azına razı olacağı ya da yargılama sürecini uzatacağı açıktır. Daha da vahimi, Tüketici Hakem Heyetlerine bile nasıl başvuracağını bilmeyen tüketicinin hakkını aramaktan vazgeçmesi söz konusu olabilecektir. Bu nedenlerle mahkemelerin yetersiz kaldığı her alanda, o alanın kendine özgü prensipleri dikkate alınmaksızın; mahkemelerin nitelik ve niceliğini artırmak yerine, yurttaşların Anayasa’da yer alan "doğal hakim" ilkesine aykırı şekilde arabuluculuğa zorlanmasına yönelik bu düzenlemenin kabulü mümkün değildir. Anayasa’nın öncelikle sosyal devlet ve hukuk devleti ilkesine, ardından tüketicinin korunmasına yönelik 172. Maddesine aykırıdır ve dosya sayısının arttığı her alanda yargının arabuluculuk yoluyla özelleştirilmesi anlayışı, erkler ayrılığıyla çelişmektedir. Maddenin teklif metninden çıkartılması uygun olacaktır.

Teklifin 60. Maddesi ile 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun’a geçici madde eklenerek, bir önceki maddeyle tüketici uyuşmazlıklarına yönelik getirilen zorunlu

arabuluculuk müessesinin geçiş sürecinde uygulanma şekli düzenlenmiştir. Sakıncalarıyla ifade ettiğimiz ve teklif metninden çıkarılmasını önerdiğimiz arabuluculuk müessesinin uygulamasına ilişkin bu maddenin de teklif metninden çıkarılması gerekmektedir.

8/6/2020

Zeynel Emre

İstanbul

Turan Aydoğın

İstanbul

Tufan Köse

Çorum

Alpay Antmen

Mersin

Rafet Zeybek

Antalya

Süleyman Bülbül

Aydın

MUHALEFET ŞERHİ

2/2735 Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun Teklifine İlişkin Muhalefet Şerhimiz Ektedir.

2/2735 Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile 61 kanun maddesinde değişiklik öngörmektedir. Evrensel hukuk normlarını çiğneyen bir anlayış söz konusudur bu değişikliklerde. Evrensel hukuk ilkelerinin ihlali olan torba yasa yöntemi, AKP tarafından 2010 yılından bu yana sistematik olarak kullanılmaktadır. Bilindiği üzere AKP iktidarından önce TBMM’ye sadece 1 adet torba yasa gelmiştir. AKP iktidarının ilk döneminde iki ayrı torba yasa Meclis’e gelirken, 2010 yılından sonra ise bu sayı hızla artarak 2011 yılında 35’e çıkmıştır. Torba yasa sayısındaki artış ile AKP’nin anti demokratik politikalarının giderek şiddetlenen bir seyir izlemesi durumu rastlantı değildir. Torba yasalar, AKP’nin gittikçe otoriterleşen yönetiminin yasama alanındaki somut çıktılarıdır. Ülkede her alanda yaşanan otoriterleşme ve tekelleşme, yasama alanında da yaşanmakta, yasama süreci teknik bir formata dönüştürülerek, toplumsal etkileşim ve müzakere kanalları ne meclis içinde ne de dışında STK’lara ve meslek örgütlerine yönelik işletilmemektedir. Bu da parlamentonun işlevsizleşmesi ve itibar kaybetmesine yol açmaktadır.

Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi’ne geçişle birlikte TBMM’nin itibarsızlaştırılması süreci son hızla devam etmektedir. Saray’da hazırlanan torba yasalar, kanun teklifinin altında imzası olan milletvekilleri tarafından önce komisyonlara, ardından da virgülüne dokunmadan TBMM Genel Kurulu’na sunulmaktadır. Sadece teknik prosedür yerine getirilerek, bu vesileyle idari onay ofisi haline getirilen Meclis’e yasama sürecinde bir araç rolü biçiliyor. Yeni sistemle birlikte torba yasalarla götürülen yasama süreci Meclis’ten uzak tutulmaktadır. Yasama sürecinde Meclis’i devre dışı bırakan Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi, “Torba Yasa Hükümet Sistemi”ne dönüşmüş durumdadır. Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi ile birlikte yasamanın tek formatı haline getirilmiş olan torba yasalar, “yasama kurnazlığını” ve keyfiliği de ifade ederler.

1927 yılından bu yana uygulanan ve köklü bir içtihatla günümüze kadar sirayet eden 1086 Sayılı Yasa’da, AKP Hükümeti tarafından 1 Ekim 2011 yılında kapsamlı bir değişiklik yapılmıştır. Bu kanun, ilk uygulama tarihinden itibaren içinde çelişik hükümler barındırmasından dolayı kısmi değişikliklere uğramıştır. Bazı maddeleri ise Anayasa’ya aykırılıkları nedeniyle kanundan çıkarılmışlardır. Bu kanuna eklenen Bölge Adliye Mahkemeleri de yargılama açısından ciddi sorunların ortaya çıkmasına yol açmışlardır. Yargıtay öncesi kanun yolu olarak öngörülen bu mekanizma; adeta dosyaları arada bir rafta bekletme aracına dönüştürülmüştür. Davaların karara bağlanma süreci temyiz aşaması da gözetildiğinde adeta bu süreci iki kat uzatmıştır. Bu husus makul sürede karar verme ve hakkın tecelli etmesini sağlama ilkesini ihlal eder hale gelmiştir.

Bu tekli bir torba, halk arasındaki tanıımı ile “çorba” bir tekliftir. Anayasa’ya bağlılık, demokratik ve hukuk devleti ilkesi ile bağdaşır bir yanı yoktur. Bu torbanın içerisine, HMK, İİK, Kadastro Kanunu, Sigortacılık Kanunu, TTK, Tüketicinin Korunması Hakkında Kanun ve Sınai Mülkiyet Kanununda düzenlemeler getirmektedir. İşte tam da bu noktada AKP / MHP bloğunun; ülkeye, Kanuna ve Meclis’e bakış açısını yansıtmaktadır.

Bu düzenlemenin yenilik doğuran bir yönü de yoktur. Türkiye’deki tüm temel yasalar bir kez daha yap-boz tahtasına dönüştürülmüştür. Bu temel Yasaların çoğunda, temel Kanun değişikliği ile AKP Hükümetleri döneminde gerçekleştirilmiştir. Halkları, toplumun iradesini yansıtmayan bu yasaların hepsi başta olmak üzere uygulanamaz haldedirler.

Anayasa Md. 36’ya göre; “herkes meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir”. 6100 Sayılı Kanunda, ihtiyati tedbir kararına muhalefet edilmesi sebebiyle verilecek,

- a) Disiplin hapsi
- b) Başvuru yolu

Düzenlemede yer almıştır. Bu aşamada disiplin hapsi her ne kadar uygulamada hapis cezası niteliği olarak kabul edilmiyor olsa bile, Maddi Hukuk açısından bir hapis cezasıdır. Başka bir anlatımla; Ceza Yargılamasının konusu dâhilindedir. Bir mahkeme öngörülüyor ve hürriyeti kısıtlayıcı özelliğe sahiptir. Her ne kadar yapılacak olan yargılamaya ilişkin usul ve esaslar belirtilmişse de Hukuk Mahkemesi yönetim ve karar verme safhası açısından yargılama, Ceza Mahkemesi yargılaması, karar Hukuk Mahkemesinin yürütme ve çalışma şekli ve nihayetinde Ceza Mahkemesinin kararını, sonuçlarını doğuran hüküm mevcuttur.

Ceza yargılama sisteminde sınırsız araştırma, soruşturma ve kovuşturma ilkesi mevcuttur. Hukuk Mahkemesi ile Ceza Mahkemesinin Anayasa bakımından nitelik ve tarz farklılığı mevcuttur. Maddi gerçeği araştırma ilkesi sadece yargılamanın seyrini kanun metnine almakla sağlanamaz. Kişilerin hukuki güvenliği bakımından ve hak arama açısından sakınca yaratacak bir düzenlemedir. “Doğal Hâkim” ilkesi ile bağdaşan bir yönü de yoktur. Bu yönüyle Anayasa’nın hukuk devletini düzenleyen 2. Md ve 36. Maddede düzenlenen adil yargılanma hakkının ihlali anlamına gelecektir. Bu açıdan bakıldığında, öncelikle bu düzenlemenin Anayasa’ya aykırı olduğunu ileri sürebiliriz.

Evrensel hukuk ilkeleri çerçevesinde bu teklife baktığımız zaman yine, mevcut olan Anayasa’nın bir tarafa bırakıldığı ve teknik anlamda da kanun yapma tekniğine de aykırı olan bir kanun teklifiyle karşı karşıyayız. Elbette bu yargı paketi olarak, bir reform olarak kamuoyuna sunulan ikinci paketin gerçek anlamda meslek kuruluşlarının, gerçek anlamda hukuk profesörlerinin ve kürsülerinin bu konudaki görüşleri, bu konudaki eleştirileri ve katkılarının olmadığını bilinen bir gerçektir. Türkiye’de yürürlüğe giren, Cumhurbaşkanlığı hükümet sistemiyle yasama organının ne denli devre dışı bırakıldığı, yasama organının yasa yapma tekniğinden ne denli uzaklaştırıldığı başka bir versiyonunu da biz bu kanun teklifinde görüyoruz. Yine bir torba yasayla biz karşı karşıyayız.

1927 yılından 2011 yılına kadar süregelen ve köklü bir içtihatla o tarihe kadar uygulanan hukuk yargılama sisteminde 1 Ekim 2011 yılında yine, AKP hükümetleri tarafınca temel yasalarda ciddi değişiklikler yapılmak suretiyle gündeme alınmıştı. O süreçten bu yana çok ciddi şekilde yine kanun maddeleri arasında uygulamada ciddi çelişkiler olması hasebiyle gerek Anayasa Mahkemesi tarafından kısmi iptale uğradı ve gerekse de uygulama açısından çok ciddi şekilde hak kayıplarına neden oldu. Kanun yapma süreçlerinin bir bütün olarak ele alınması gerektiğini vurgulamak gerekiyor. Diğer torba kanunlarda olduğu gibi, bu kanun teklifinde de birden fazla alanda değişikliği kapsamına aldığını söyleyebiliriz. Teknik anlamda Anayasa’ya uygunluk açısından da doğru olmayan bir yöntemle kanun teklifi hazırlandığını görüyoruz.

Bu kanuna eklenen özellikle çok önemli bir husus olan bölge adliye mahkemeleri de yargılama açısından ciddi sorunlar yaratacaktır. Yargıtay öncesi kanun yolu olarak öngörülen bu mekanizma âdeta dosyaları bekleten, süreci uzatan ve zamanında yargılamanın sonuçlanmasını engelleyecek nitelikte dosyaların raflarda bekletildiği bir aşama hâline gelmiştir. Yargıtay süreci, 3-4 yıllık olan süreç şu an itibarıyla bu kanunun, özellikle bölge adliye mahkemeleri sisteminin uygulanmasıyla birlikte bu, 2 kata çıkmış durumdadır ve neredeyse 7-8 yıllık bir sürece tekabül etmektedir. Bu, hukuk kürsülerinin, bu konuda uzman olan meslek kuruluşlarının özellikle baroların ve üniversitelerin görüşlerinin alınmaması da ayrı bir meşruiyet sorununa yol açmaktadır. Dolayısıyla, biz kanun yapma tekniği açısından yasama organının çok etraflıca bu tür kanunları, özellikle temel yasaları değiştirirken bir bütün olarak ele almaları gerektiğini, bir bütün olarak değerlendirme yapmak gerektiğini bir kez daha burada vurgulamak istiyoruz.

Bu kanun teklifi çok açık bir şekilde kanun yapma tekniğine aykırı olduğu gibi bir de Anayasa'ya aykırılık da söz konusudur. Anayasa'ya aykırılık hususunu şu şekilde 1-2 tane madde üzerinde belirtmek gerekirse: Kanun yapma şekli bir yapboz tahtasına dönmüş durumdadır çünkü reform olarak önümüze konulan bu değişiklik aynı zamanda temel insan haklarının da zedelenmesine neden olabilecek yeni uygulamaları önümüze koymaktadır. Bu kanun teklifi içerisinde olumlu bazı maddeler de vardır. Bu temel yasalarda, özellikle, Anayasa'nın 36'ncı maddesine bir aykırılık olduğunu belirtmek istiyoruz. Anayasa'da "Herkes, meşru vasıta ve yollardan faydalanmak suretiyle yargı mercileri önünde davacı veya davalı olarak iddia ve savunma ile adil yargılanma hakkına sahiptir." deniliyor. Yani, adil yargılanma hakkı esastır ve bu, Anayasa hükmüdür.

Her şeyden önce disiplin hapsi, hürriyeti bağlayıcı bir niteliğe büründürülmüş durumdadır. Maddi hukuk açısından baktığımız zaman, şekli hukuk açısından baktığımızda elbette üzerinde çok düşünülmeyebilir ama maddi hukuk açısından bir hapis cezasıdır bu.

Bir hapis cezasının, hürriyeti bağlayıcı bir cezanın da ciddi şekilde çok detaylı bir yargılama sistemiyle ancak verilebileceğini öngörüyoruz. Çünkü bu, bir zorlama hapsi olsa bile hürriyeti bağlayıcı niteliğe sahiptir. Başka bir anlatımla, ceza yargılamasının konusu dâhilindedir. Bu ceza yargılaması maddi bütün vakaları araştıran ve detaylı bir soruşturma, kovuşturma sürecini kendi içinde barındıran bir aşamadır. Bir mahkeme öngörülür ve hürriyeti kısıtlayıcı özelliğe sahiptir bu, özellikle disiplin hapsi buna örnektir. Her ne kadar yapılacak olan yargılamaya ilişkin usul ve esaslar belirtilmişse de hukuk mahkemesi yönetimi ve karar verme safhası ceza mahkemesinin yönetim ve karar verme safhasından farklıdır ve eksiktir. Bu nedenle özellikle bu hususun Anayasa'ya aykırı olacağı ve bu nedenle de bizim özellikle ilk itirazımız olarak bu kanun teklifinin Anayasaya aykırılığının oylanması gerektiridir. Mahkemenin yürütme ve çalışma şekli de yine hukuk mahkemesinin çalışma şekil ve idaresinden farklıdır ve maddi gerçeği ortaya çıkarma olanağından ne yazık ki mahrumdur ve eksiktir. Sonuçları itibarıyla hürriyeti bağlayıcı niteliği taşıması nedeniyle de temel hak ve hürriyetlere de aykırılık teşkil edeceği düşüncesini taşıyoruz. Maddi gerçeği araştırma ilkesi de gözetildiği zaman bu anlamda da eksiklik olduğunu özellikle vurgulamak istiyoruz.

Son günlerde özellikle kamuoyu önünde de çok ciddi tartışma konusu olan barolara, meslek kuruluşlarına olumsuz bir yaklaşım meselesi var. Avukatlara bakış açısı, yargılamanın ve özellikle adaletin önemli unsurlarından, önemli kurucu unsurlarından olan, avukatlara bakış açısının da nedenli sakat olduğunu, nedenli hukuka uygun düşmediğini bu teklifin özellikle

18'inci maddesinde çok net bir şekilde görüyoruz. Yaptığımız muhalefet sonrasında 18. Maddenin kanun teklifinden çıkarılmasını olumlu bir adım olarak görüyoruz. Türkiye'de 80 yıldır uygulanan bir sistem var, iyi ya da kötü yürüten bir sistem söz konusudur. Bu sistemde avukatın duruşmalarda yer alması, duruşma salonunda oturması, duruşma salonuna girip çıkması, kendi dosyasını takip etmesi olanağı söz konusu. Avukat, bu mesleği yürüten kişidir aynı zamanda mahkemeler kendi çalışma alanlarıdır, başka bir anlatımla mahkeme salonları, mahkemenin koridorları iş yerleridir.

Büyük illerde ortalama günde 20 bin avukat adliyeye giriş çıkış yapıyor, fakat adliyelerin yönetimine baktığımız zaman, adliyelerdeki avukatlara bakış açısına baktığımız zaman adliyenin yönetiminden dahi avukatlar mahrum bırakılıyor ve avukatların söz sahibi olduğunu söylemek mümkün değildir. Teklifte yer alan bir diğer husus ise aleniyet ilkesine aykırı olan gizli duruşma yapmaya ilişkin olan teklif maddesinde başka bir kanun maddesinin getirilmiş olmasıdır. Özellikle muhalefetin siyaset kurumunun veya iktidarın taraf olduğu davalarda mevcut olan vakayı, mevcut olan durumu kamuoyundan kaçırmak, halktan kaçırmak gibi bir sonucu da doğuracaktır. Son dönemlerde tartışma konusu olan Man Adası ile ilgili olan bir davada tarafları ve mevcut olan siyasal iktidarı etkileyeceği kanaatiyle mahkeme burada bir gizlilik kararı verebilecek. Gizlilik kararı verilmesi kimin yararına, yargılama yapma yükümlülüğünde olan yargı makamlarının en büyük sorunu doğru karar vermeye ilişkin olan husus değildir. En büyük sorun şu olacak; halkın, kamuoyunun, vatandaşın adaletten kuşku duyacak olmasıdır. Siz yüzde 100 doğru karar verseniz bile, bir mahkeme yüzde 100 bir olayda doğru karar verse bile eğer halkın adaletle olan inancı zedelendiyse, halkın adaletle güveni kalmadıysa o mahkeme kararının o verilen kararın hiçbir hükmü ve meşruiyeti olmayacaktır.

Toplumsal ihtiyaç duyduğu bir yasama faaliyeti yürütmemiz gerekir. Her şeyden önce bağlı bulunduğumuz Anayasanın demokratik bir şekilde değiştirilmesine yönelik bir çalışmanın içerisine girmeliyiz. Yargının tarafsız ve bağımsız kılınmasına ilişkin ciddi bir çalışma yapmak ve onun arkasında temel yasalarda köklü değişikliklerde bulunmamız gerekir.

Şu anda Türkiye'de ikili bir hukuk sistemi uygulanıyor. Demokratik muhalefete karşı, gazetecilere karşı, iktidara karşı, eleştiri yapan herkes hukuki olmayan yaptırımlarla karşı karşıya bırakılıyor. Eğer bir ülkede ceza yargılaması yanılsaydı, taraflı bir tavır sergiliyorsa ve bundan dolayı binlerce düşünce suçlusu cezaevlerindeyse o ülkede hukuk yargılamasında, o ülkede yargılamanın, yargının diğer mecralarında adaletli bir tasarruf bekleyemeyiz. Adaleti bir bütün olarak ele almamız gerekiyor. Ceza yargılamasında eğer hâkim, önüne gelen bir dosyada siyasi erki elinde bulunduran, kamu gücünü elinde bulunduran bir kesim tarafından yönlendiriliyorsa, verilecek olan karar âdeta kendisine talimatla bildiriliyorsa ve bu çerçevede, bir karara varılıyorsa, böyle bir yargılamadan adalet bekleyemezsiniz. Yani ezcümle, esasında şöyle bir tabloyla biz karşı karşıyayız: Siz, bir halkın, bir kentin iradesine saygı göstermiyorsunuz ve tasarrufla bulunuyorsunuz. Şöyle bir örnek verelim: En yakın tarihte Iğdır Belediyesine ve Siirt Belediyemize kayyum atandı, Belediye Eş Başkanlarımız gözaltına alındı ve görevden alındı, yargılamaları devam ediyor. Cezanın şahsiliği ilkesi dahi bu ülkede artık bir karşılık bulamıyor ve siyasallaşan yargı sistemi, hukuk dışı kararlara her gün yenisini ekliyor.

1927 yılından bu yana gelen bir hukuk sistemi vardı ve bir içtihat şekli vardı. Kazuist bir yöntemle "Her şeyi kanunla, her şeyi kanun maddesiyle belirtelim." dersiniz adaleti sağlayamazsınız. Bilimsel ölçülerde yargılamanın ve hâkimin gelişmesinin önünü de kapatmış

olursunuz. İçtihat diye bir şey var, doktrin diye bir şey var. Şimdi "Her şeyi biz kanunla düzenleyelim." dersiniz, geleceği nokta budur ama her şeyden önce daha demokratik, daha insan haklarına saygılı ve toplumun tüm kesimlerini, toplumun tüm renklerini kapsayan ve herkesin haklarını koruma altına alan bir toplumsal sözleşme yapmak zorundayız.

Bu kanun teklifi içerisinde aynı zamanda iktisadi şiddet olarak da değerlendirebileceğimiz bazı hükümlerin de olduğunu görüyoruz. Tüketici Yasası'na ilişkin olan kısım bize göre bir iktisadi şiddettir. Son dönemlerde kolluk kuvvetlerinin vatandaşlarımıza dönük uyguladığı şiddeti tasvip etmiyoruz ve kolluğun toplumsal taleplere müdahalesini de iktisadi ve siyasi bir şiddet olarak değerlendiriyoruz. Bugün sokaklara taşan şiddete, topluma uygulanan şiddete, basın üzerindeki şiddete, savunmanın üzerindeki şiddete, seçilmişlerin üzerindeki şiddete, eğer biz toplum olarak topyekûn karşı duramazsak, toplumsal barışı sağlayamayız ve bir arada yaşamının gereklerini yerine getiremeyiz.

Madde Değerlendirmesi:

1- Teklifin bu maddesi hem teklifte zikredilen Anayasa Mahkemesi kararına hem de Evrensel hukuk ilkelerine uygundur. Tarafların, görevsizlik veya yetkisizlik kararının içeriği hakkında bilgi sahibi olmalarına imkân sağlayan tebligat işlemlerinden sonra iki haftalık hak düşürücü sürenin başlaması genel hukuk ilkelerine de uygundur.

2- Yalnızca hukuki uyumsuzlıkların çözümü için hükümler içeren HMK'da yargılamaların aleni olmasına imkân sağlayan 28. maddede değişiklik öneren bu teklifin bazı sakıncalı yönleri söz konusudur. Kanunun mevcut hali ile yalnızca genel ahlâkın veya kamu güvenliğinin kesin olarak gerekli kıldığı hallerde yargılamanın gizli yürütülmesi mümkün iken, sunulan teklifte yargılama ile ilgili kişilerin korunmaya değer üstün bir menfaatinin söz konusu olması durumunda da yargılamanın gizli yürütülmesine imkân sağlanmaktadır. Hali hazırda muhalefet ve iktidar mensuplarının taraf olduğu soruşturma ve ceza davalarında yürütme erkinin güçlü bir hissedilirliği mevcut iken bu teklif ile hukuk mahkemeleri yoluyla bazı belgelerin kamuoyunda tartışılmasına imkân sağlayan düzenlemelerin hedef alındığı söylenebilir. Kişilerin korunmaya değer üstün bir menfaatinin zarar görmesinin söz konusu olması durumunda somut olayın ceza yargılaması dışında kalan yönleriyle ancak hukuk muhakemesine konu olabileceği gerçeği karşısında bu teklifin anılan siyasi gerekçelerle sunulduğu söylenebilir. Teklifte sunulan değişikliğin uygulama alanı bulabileceği davalarda kamuoyunu yakından ilgilendiren önemli bilgi ve belgelerin tartışılmasının önüne geçileceği endişesini taşımak demokratik ülkelerde gayet olağandır. Kaldı ki mevcut madde metni ile ilgili ne üst yargı mercilerinde ne de doktrinde kayda değer bir tartışma yürütülmüştür.

3- Teklifin bu maddesi ile kanunun 36. maddesinde belirtilen hâkimin reddi sebeplerine hâkimin uyumsuzlukta arabuluculuk veya uzlaştırmacılık yapmış bulunmasının da eklenmesi istenmektedir. Kanunların, anlaşılır ve olabildiğince sade düzenlenmesi gerekliliği karşısında mevcut maddede hâkimin tarafsızlığından şüpheyi gerektiren önemli bir sebebin bulunması hâli hâkimin reddi için yeterli iken sunulan teklifin gerekliliği tartışmalıdır.

6- Bu teklifle önerilen değişiklik, hukuk yargılamalarında taraflara bir işlemin yapılması için hâkim tarafından verilen kesin süreye konu olan işlemi hiçbir duraksamaya yer vermeyecek

şekilde açıklaması ve süreye uyulmamasının hukuki sonuçlarını açıkça tutanağa geçirerek ihtar etmesi ödevini hukuk hâkimine yüklemektedir.

7- Hukuk yargılama mantığı çerçevesinde bakıldığında hâkimin; hükmün kurulduğu ana kadar görüşünü belirtmemesi ihsas-ı rey yasağı ve zaman aşımı sorunu olmayan davalarda, dava açmaya zorlama ve ayrıca daha maddi olguların araştırılmadığı sorumluluğun değişebileceği gerçeği de gözetilerek farklı mağduriyetlere neden olacağı hasebiyle uygun değildir.

8- Asliye hukuk mahkemeleri ile ticaret mahkemeleri arasındaki iş bölümünün de yüksek yargı mercilerince tam ve kesin olarak belirlenmediği veya hızla değiştiği göz önüne alındığında bu maddenin tekliften çıkarılmasını uygun olacaktır.

9- Gerekçede belirtilen kaygıların tam olarak giderilmesi ve vatandaşın dava açılış aşamasında yüklü yargılama giderleri karşısında hak aramaktan vazgeçmemesi için bu maddenin tekliften çıkarılması gerekmektedir.

10- Bu maddeyle sunulan teklif yerinde olup eklenmesi önerilen cümle uygulamada davanın geri alınması durumunda hâkimlerin usulen hangi kararı vermesi gerektiği ile ilgili yaşanan sorunun çözümüne katkı sunacaktır.

11- Bu teklifle önerilen değişiklik yerinde olup, davalının dava konusunu devretmesi durumunda öngörülen hükümlerin davacı için de aynı koşullarla düzenlenmesi isabetli olmuştur.

12- Bu teklifle önerilen değişiklik yerinde olup gerekçede de belirtildiği üzere kanunla belirlenen ek cevap süresinin ne zaman başlayacağına ilişkin uygulamadaki sorunu gidermesi mümkündür.

15- Bu teklifle önerilen değişiklik yerinde olup sırf ön inceleme duruşmasına gelmediği için gelmeyen tarafın ağır bir şekilde cezalandırılmasının önüne geçilmesi isabetlidir.

17- Teklifle maddenin 4. fıkrasında belirtilen 'Mahkeme, fiili engel veya güvenlik sebebiyle duruşmanın il sınırları içinde başka bir yerde yapılmasına da karar verebilir.' hükmünün ceza yargılamalarındaki örnekleri gibi kötüye kullanılması söz konusudur. Bu maddenin tekliften çıkarılması uygun olacaktır.

18- Bu teklifle önerilen değişiklik, özellikle hâkimlerin son dönemde gündeme gelen skandal davranışları ile hukuka aykırı tutum ve kararlarının duruşma salonunda bulunan taraf vekilleri dışındaki avukatlar tarafından tespit edilmesinin önüne geçilmesini sağlayacaktır. Bu teklifin gerekçede belirtilen hiçbir hukuk ilkesiyle ilgisi olmadığı gibi yargının kurucu unsuru olan avukatları duruşma salonlarından uzaklaştırmak için hâkimlere imkân sağlayacaktır. Bu yönüyle teklif sakıncalıdır. Duruşmaları takip eden avukatlara yönelik bir saldırının ya da mesleki anlamda bir eşitsizliğin olduğuna ilişkin mahkemenin oturma düzeninden tutun da adliyelerin yönetimine kadar, adalet sisteminin ve yargılamanın önemli sacayağından biri olan avukatlık mesleğine bakış açısının ne kadar sakıncalı olduğunu doğrulamaktadır. Bu maddenin oybirliğiyle tekliften çekilmesi olumlu karşılanmıştır.

19- Bu teklifle önerilen değişiklik uzun zamandır ilk derece mahkemesinin verdiği karardan sonra ıslah yapılamaması sorununu giderecektir.

21- Düzenlemenin, teklifle 147 nci maddede yapılması öngörülen değişiklikle birlikte değerlendirilmesi gerekir. 147 nci madde uyarınca yapılması öngörülen ihtar sebebiyle

tarafların hukuki dinlenilme hakkının zedelenmeyeceği değerlendirilmektedir. Teklif yerindedir.

23- Bu teklifle önerilen değişiklik adi senetlerin üçüncü kişiler bakımından hangi tarihten itibaren hüküm ifade edeceğine ilişkin açık bir düzenlemenin yapılması hukuki işlem güvenliği, üçüncü kişilerin hukukunun korunması ve ispat hukuku açısından gerekli görülmektedir.

25- Ek itiraz hakkının kötüye kullanılmaması, yargılamanın sebepsiz yere uzamaması ve talepte bulunan yönünden hak kaybı yaşanmaması için düzenlemeye 'ek süre talebinin açıkça kötüye kullanıldığının ve yargılamayı uzatma amacı taşıdığının anlaşılması durumunda dosya üzerinden yapılan inceleme sonucunda bu maddenin teklif metninden çıkarılması gerekmektedir.

26- Her ne kadar bu teklifle önerilen değişiklik yerinde ise de keşfe katılan hâkimin yanında varsa taraf vekillerinin de keşif konusu ve mahalliyle ilgili objektif gözlemlerinin tutanağa geçirilmesi isabetli olacaktır.

36- Bu teklifle önerilen ilk değişiklik, uyuşmazlığın çözümü için tarafların gösterdiği delillerin değerlendirilmesi hususunda hukuk hâkimine geniş yetkiler vermekte bu durum ise tarafların uyuşmazlığın çözümündeki rolünü zayıflatmaktadır. Bu nedenle metnin tekliften çıkarılması gerekmektedir.

46- Bu düzenlemenin Anayasaya aykırı olduğunu öne sürebiliriz.

59- Bu teklifle önerilen değişiklikte tüketici mahkemelerinin görev alanına giren birçok dava ve işlerde arabuluculuğa başvurmanın dava şartı olması istenmektedir.

Bu düzenleme doğrudan arabuluculuk faaliyetlerinin sağlıklı yürütülebilmesi ile ilgilidir. Büyük şirketlere karşı hukukten ve madden daha zayıf konumda olan tüketicilerin herhangi bir hak kaybına uğramaması için bu kapsamda adli yardım uygulama alanının genişletilmesi elzemdir.

Züleyha Gülüm
İstanbul

Abdullah Koç
Ağrı

MUHALEFET ŞERHİ

“Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi”ne ilişkin muhalefet şerhimiz aşağıda sunulmuştur.

Basında İkinci Yargı Reformu Paketi olarak yer alan Hukuk Muhakemeleri Kanunu ile Bazı Kanunlarda Değişiklik Yapılması Hakkında Kanun Teklifi 9 ayrı kanunun maddelerinde değişiklikler yapmaktadır.

Teklifin “Hukuk Muhakemeleri Kanunun, hukuk yargılamasına hâkim olan ilkeler kapsamında gözden geçirilmesi, yargılamanın daha etkin ve verimli bir şekilde yürütülmesi, uygulayıcıların ve akademisyenlerin dile getirdiği yargılama sorunlarının çözüme kavuşturulması amacını” taşıdığı ifade edilmiştir. Bu amaçla da 9 farklı kanunda değişikliklere gidilmiştir.

Her ne kadar teklif edilen kanunun gerekçesi yukarıda belirtildiği gibi olsa da öncelikle devlet kurumunu tesis eden üç temel erkten biri olan yargı erkinin işleyişindeki yapısal sorunlar ve teklif edilen kanunun bahse konu sorunları ortadan kaldırmak konusundaki yetersizliği nedeniyle bu muhalefet şerhini tanzim etme zorunluluğu doğmuştur.

YARGI ERKİNİN KARŞI KARŞIYA KALDIĞI YAPISAL SORUNLAR

Devletin gölgesi tüm beşerî faaliyetlerin üstüne düşer: Sosyal refah, iç düzen, halk sağlığı için uğraşır, bundan meşruiyet kazanır. Kural koyar, düzenler, yetkilendirir, yasaklar. Esasa ilişkin soru nelerin devlet kontrolüne bırakılması gerektiği, nelerin ise bireye bırakılması gerektiğidir.

Tarihin başından beri siyasî gücün, fiilen kullanılsın ya da kullanılmasın, muazzam bir cebir yetkesinin üstüne oturduğu, buna karşılık cebir başta olmak üzere iktidar yetkilerinin kısıtlanması amacıyla “*insanların değil yasaların hükümeti*” formülünde billurlaşan hukukun kutsallığına dayalı sınırlı bir yönetim anlayışının modern siyasal düşüncenin özünde yerini almış bulunduğu aşikardır. Anayasalar ve ilgili hukuk metinleri, kendilerine ihtiyaç duyulduğu ilk günden bu yana, belli bir rejimde yöneten gücü dizginlemek veya ehliileştirmek amacı taşımaktadır. İktidarın “*politik özellik taşıyan takdir hakkı yerine, hukuki meşruluğa göre yönetimini icra etmesi*” manasına gelen ve köklerini 1215 Magna Carta’dan alan hukukun üstünlüğü ilkesine göre idare anlayışında esasen amaçlanan, siyasetin hukukla kontrolünün sağlanması, siyasal çoğunluğun belirli bir normatif alanın dışına taşmasının engellenmesidir.

Hukukun üstün olduğu devletlerde hükümet ve devlet kurumları birinden tamamen ayrıdır. Ülkemizde devlet ve iktidar kavramları, siyasi saiklerle birbirleri ile özdeşleştirilmekte ve bu nedenle hukukun üstünlüğü deforme edilerek adil yargılanma hakkı askıya alınmaktadır. Bu sorunun temel tezahürü 2010 yılında yapılan Anayasa değişikliği ile başlamış ve Anayasa Mahkemesinin ve HSYK’nın

kurumsal yapılarak değiştirilerek siyasi otoriteye tabi hale getirilmiştir. Bu kapsamda, 2010 Anayasa değişikliği, Cumhurbaşkanı’na, 17 asıl üyeden 14 üyeyi doğrudan atama yetkisini vermiş; Anayasa Mahkemesi üyelerinin seçim usulünde yetkiyi tek elde toplayarak yargı yetkisini dilediği şekilde kullanma hakkı tanınmıştır. Netice itibarıyla, Yargı erkinin en önemli iki kurumu olan Anayasa Mahkemesi ve HSYK, bu süreç ile siyasi otoritenin egemenliği altına girmiştir.

Yargının bağımsızlığının önemi, otoriter rejimler ile liberal demokratik rejimler arasındaki fark göz önünde bulundurulduğunda daha net anlaşılmaktadır. Bağımsız bir yargı organının, siyasal iktidarın sınırlarını çizen iki temel anayasal ilkeyle, “*hukuk devleti*” ve “*kuvvetler ayrılığı*” ilkeleriyle doğrudan ilişkisi, yargı bağımsızlığının temel hak ve özgürlüklerin güvencesidir. Bir başka deyişle, yargı bağımsızlığı kavramının anayasal metinler ile güvence altına alınması gerekirken, 2010 değişikliği ile gelecekte yargı erkine müdahale edilmesinin önü açılmıştır. Şüphesiz bu durum, temel hak ve özgürlüklerin teminatı noktasında olumsuz bir görünüme neden olmuş ve yargının politizasyonunun önünü açmıştır.

Benzer şekilde, 2017 yılında hayata geçirilen Anayasa değişikliği ile Türk Anayasal düzeni suiistimal edilmiş, Türkiye Büyük Millet Meclisi’nin yetkileri kısıtlanmış, denge ve denetleme mekanizmaları yok edilmiş, denetimsiz bir yürütme organı ve iktidar yaratılmış, Cumhurbaşkanlığı makamı kararnameler yoluyla meclisin yasama yetkisine fiilen ortak olmuş, yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı büyük darbe almıştır. İşbu değişiklik ile Partili bir Cumhurbaşkanlığı makamı tanzim edilmiş, bu makam tarafsız hareket etmeyerek sistemin denge unsuru olmaktan çıkmıştır. Bu yetkilere haiz Cumhurbaşkanına daha önce 2010 değişikliği ile verilen Anayasa Mahkemesi ve HSK üyelerini atama yetkisi sebebiyle yargı sistemi tek ve mutlak bir siyasi otoriteye bağlanarak araçsallaştırılmış ve “*hukukun üstünlüğü ilkesi*” askıya alınarak “*adil yargılanma hakkı*” ortadan kalkmıştır. Bu sorunlar varken yargı sisteminden kaynaklanan bir kısmı sosyolojik ve hatta patolojik olan eksikliklerin infaz kanunu değişikliği ile ortadan kaldırılması mümkün değildir.

KANUN DEĞİŞİKLİĞİ TEKLİFİNİN GENELİNE DAİR GÖRÜŞLERİMİZ

Hukuk Muhakemeleri Kanunu’nda yapılan 63 maddelik değişikliğin yargının hızlandırılması adına desteklenmesi gereken birçok maddesi bulunmakta ama, işin temeline indiğimizde mutlaka göz ardı edilmemesi gereken hususlar da bulunmaktadır.

Bir buçuk yıl önce Adalet Bakanı Sayın Gül hâkimevinde Adalet Komisyonu üyelerine yaptığı sunumda “Türkiye’de yargı bağımsızlığı ve tarafsızlığı konusunda ciddi sorunlar yaşandığını, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesiyle uyumda sorunlar yaşandığını, yargının güven kaybettiğini ve yargının hızlandırılması gerektiğine ilişkin” çok doğru tespitlerde bulunmuş, bununla ilgili de peş peşe yargı reformları yapılması gerektiğini ileri sürmüştü.

Türkiye'nin en önemli sorununun başta yargı ve adalet sistemindeki aksaklıklar olduğunu ama bunun doğru teşhisinin yapılması gerektiğini İYİ PARTİ Grubu olarak her platformda dile getirdik. Doğru teşhis gerekirse de yargının siyasallaşmaya başlaması, siyaset kurumunun yargı üzerindeki baskısının esas mesele olduğunu, bu düzelmediği sürece yapılacak bütün çalışmaların aksayacağını, bir türlü doğru sonuç vermeyeceğini ifade etmiştik.

Bürokrasiden gelen bu yasa teklifleri doğrusu hem katılım fikrinden çok uzak hem de yasamanın asıl unsur olması, yasama görevi olması gerçeğiyle çelişmektedir. İlgililer ve katılımcılardan yeterince istifade edilmediği düşünülmektedir. Yani, muhalefet, katılımcılar ve diğer taraflar art niyetli görüldüğü için doğrudan, belirli makamlardan geldiği gibi kanunlar çıkmaktadır. Bu da aksaklıkların devamına, yine aynı tarafsızlık, bağımsızlık ve adaletteki gecikmelere, adaletteki sorunlara ve yargı güvenilirliğindeki sorunların derinleşmesine neden olmaktadır. Örnek vermek gerekirse barolar ve avukatlık, bu sistemin en önemli ayaklarından birisidir. Düşünün ki barolarla ilgili bir yasa teklifi hazırlanmakta ama Türkiye'deki bütün barolar ayaklanmış durumda yani baroların sistemiyle ilgili çoklu baro sistemi seçim yasası değiştirilmektedir. Bu yasa hazırlanırken bunun içinde barolar olmadığı gibi hatta barolar hasım gibi bir yasa teklifi hazırlanmaktadır. Şimdi, bunlar yasaları hazırlama mantığını açıklamaktadır. Bir ülke bu şekilde yasalarını yapıyorsa ne kadar yasa yaparsa yapsın bunlar reform değil kanun olma özelliğini bile kaybeder. 80 Baro buna itiraz ettiği gibi açıklama yapıyorlar.

Bir başka örnek, Osman Kavala'dır. Gezi olaylarına siyasi erk terör demiştir ama yargı ve mahkemeler yıllarca incelemeyen sonra “Terör değildir” demiştir ama bunu örtmek adına olsa gerek Osman Kavala tek kalmıştır ve hâlâ tutukludur. Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi karar vermiştir, davaya bakan yargı karar vermiştir. Belki de hâlâ iddianamesi yazılmadan yıllardır tutukluluğu devam etmektedir. Bunun gibi birçok örnek varken Türkiye'de sağlıklı yargı reformları yapıldığından bahsetmek son derece zordur.

Mecliste bir bekçi kanunu var. Evet, üniversite mezunları var; lise mezunları var, ilkokul mezunları var. Binlerce gence hangi yöntemle olduğu belirsiz şekilde yetki veriyoruz, adaleti ve güvenliği, huzuru sağlaması için beline de silahı takıp ortaya çıkarıyoruz. Bir örnek vermek gerekirse: Amerika'da belki de çok tecrübeli, iyi yetişmiş bir polis ama adalet duygusundan, insan hakları ve insanlık duygusundan mahrum olması nedeniyle yarattığı tahribata bakın. Amerika'da 100 şehirde sokağa çıkma yasağı ilan edildi. Amerika yanıyor, bütün insanlar sokakta. Huzuru, güvenliği, adaleti sağlamakla görevli polis Amerika'nın cayır cayır yanmasına ve büyük bir bunalıma girmesine neden olmuştur. Biz bunlardan hiç örnek almadığımız gibi öylesine yetkilerle donatıp adaleti, hukuku ve güvenliğini tesis et diye öyle bir gözü karalıkla gençleri salıveriyoruz. Nasıl sağlanır? Nasıl biz adaleti tesis ederiz? Nasıl reformlar yaparız?

Sözün özü tabii ki geciken adalet adalet değildir. Adaletin hızlanması noktasında birçok maddenin yeniden zaten mecburen değiştirilmek gereği bulunmaktadır. O maddelerle ilgili değişiklikler tabii ki desteklenir ama ifade etmek istediğimiz yasaları yaparken artık muhalefeti hasım sayarak tarafları ve kendinizden başkalarını hasım görerek, art niyetli görerek yasa hazırlayıp Türkiye’yi huzur ve güvene kavuşturamayız. Onun için demokratik ülkelerde ve hatta geçmişte Türkiye’nin yaptığı gibi katılımcılarla, ilgilileriyle, sivil toplumla ve muhalefetle ama en önemlisi yaşamayı işlevine kavuşturarak gerçekten bütünsel yargı reformunu yeniden başlatmak zorundayız. Parça parça yapılan şeyler her an yeni yeni torba yasaları davet etmekte, kanun sistemiği de bozulduğu gibi tamamen bir kargaşa sisteminin içine girmektedir. Bunu başta işin zihniyetini değiştirmek suretiyle yeni baştan başlamak gerekir.

Kanunla amaçlanan en önemli unsur “yargılamaların makul sürede bitirilmesi” olarak açıklanmıştır. Ancak uygulamalara baktığımızda, yargılamaların hangi kanallarda tıkandığı yolunda çok önemli tespitlerin maalesef kanun metninde yer almadığını görüyoruz. Taşrada yıllarca avukatlık yapmış biri olarak bu tıkanmanın en büyük sebeplerinden bir tanesinin bilirkişi müessesesi olduğunu bilmekteyim ama bu kanun metninde bilirkişilikle ilgili herhangi bir düzenlemenin olmaması yine adaletin gecikmesini beraberinde getirecektir. Çok basit örnek verecek olursak mesela Aksaray’dan, Ankara nöbetçi iş mahkemesine gönderilen bir dosya önce orada kayda giriyor, nöbetçi iş mahkemesine gönderiliyor. Nöbetçi iş mahkemesi bir bilirkişi tayin ediyor. Bilirkişi yemin ediyor. Bilirkişi dosyayı alıyor veya bilirkişiye davet gönderiliyor. Bilirkişi “Benim kotam doldu, ben bu dosyayı kabul edemeyeceğim.” veya “Bu konu benim uzmanlık alanım dışında.” diyor, bilirkişiliği kabul etmiyor. Tekrar dosya geriye gidiyor, yeni bir mahkeme, yeni bir bilirkişi ve süreç uzuyor. Hatta zaman zaman nöbetçi mahkeme bu dosyayı doğrudan doğruya taşradaki yerel mahkemeye gönderiyor, bu süreç bir seneyi buluyor yani bir senelik bir süre boşa gidiyor. Şimdi, bu çok basit bir hadise. Taşradan bilirkişiye gönderilen dosyalar için adliyelerde bir tevzi bürosu oluşturulup başına bir hâkim tayin edip oradaki bilirkişi listesine göre, uzmanlık alanlarına göre bu dosyalar kendilerine tevdi edilemez mi yani bu çok mu zor? Yine, istinafta, Yargıtay’da dosya incelenirken farzımuhal dosyada bilirkişi inceleme yaparken “Dosyada şu belgeyi gözden kaçırmıştır.” diyor ve dosyayı tekrar yerel mahkemeye geri gönderiyor. Zaten dosyanın arşivden incelemeye gelmesi 21’inci ve 22’nci İş Hukuk Mahkemesinde dört sene sürüyor. Hani şairin dediği gibi “Bu dava bana dedemden kaldı, oğlumun da oğlu oldu, gözün aydın hâkim bey.” Yani beş yıldır Yargıtay’da bir dosya ne yapar, anlamak mümkün değil. Tam, dosya incelemeye geliyor, tetkik hâkimine geliyor, burada diyor ki “Bilirkişi inceleme yaparken mesela şu evrakı görmemiş.” Tekrar dosyayı yerel mahkemeye gönderiyor, yerel mahkeme dosyaya duruşma yapıyor, bilirkişiye gönderiyor, bilirkişi tekrar hesaplıyor, tekrar karşı taraf temyiz ediyor, Yargıtay’a geliyor, bir dört sene daha dosya arşivden hâkimin huzuruna çıkmasını bekliyor. Artık ne bizim vatandaş meramımızı anlatacak bir durumumuz oluyor ne de vatandaş artık biz

ikna edemiyoruz. Yargıtay’daki hakim doğrudan doğruya oradaki bir bilirkişiye bu yetkiyi verir. Bir daha bunu yerel mahkemeye gönderme, bunun gidişi gelişi bir seneyi buluyor, bir seneden sonra, temyizden sonra tekrar Yargıtay incelemesine gelmesi dört seneyi buluyor, bunu Ankara’daki istinaf veya Yargıtay doğrudan bir bilirkişiye göndersin hesabı yaptırması gerekir. Çok basit bir hesap, oradaki çok değerli tetkik hâkimleri ve üyeler bu hesabı yapabilecek kapasitede ki bazı istinaf mahkemeleri bu hesabı da yapmaktadır. “Her ne kadar bilirkişi böyle böyle hesaplamışsa da bu böyle böyle değil böyle olacak diyor.” Kararı veriyor gönderiyor. Doğru veya yanlış önemli olan yargılamanın makul sürede bitirilmesidir. Türkiye’de dünya kadar hukuk fakültesi açıldı. 20 tane sandalye bulup iki profesörle, iki hocayla hukuk fakültesi açtık. Artık avukatlar, asgari ücretin altında bir ücretle bürolarda çalışmaya, icra kâtibi gibi iş yapmaya başladı. Madem ki hâkimlerimizin dosya yoğunluğu çok fazla, oturup bir hesap kitap yapacak durumda olmayabilirler. O zaman şu yapılamaz? Adliyelere sosyolog atanıyor, psikolog atanıyor, büyük adliyelere bu işlerin uzmanı olan bilirkişilik müessesesini getirilebilir. Bir bilirkişi birimi kurulsun, dosyalar mahkemeler arasında gidip gelmesin. Resmî bilirkişi olsun hem vatandaşın kafasındaki soru işaretleri de ortadan kalksın. Madem ki birinci amaç yargılamayı makul sürede bitirmek yargılamayı hızlandırmaksa bu soruna çözüm bulmak gerekmektedir. Sürelerin uzamasının en büyük sebebi bilirkişi müessesinin ve adliyelerin kendilerine tanınmayan yetkiden dolayı dosyası inceleyememesi ve geri göndermesinden kaynaklanmaktadır. Bununla ilgili bir düzenleme olursa hatta yönetmeliklerle bile bu düzenlenebilir, yargısal süreçlerin işleminde kolaylık sağlayacaktır.

MADDELERE İLİŞKİN GÖRÜŞ VE ŞERHLERİMİZ

Kanun değişikliği teklifinin maddelerine ilişkin görüş ve şerhlerimiz aşağıda belirtilmiştir;

Madde 18; Teklif edilen Maddenin teklif metninden çıkarılması teklifimiz kabul edilmiştir.

Madde 40: 6100 sayılı Kanunun 362 nci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendi kanun metninden çıkarılması ve diğer bentler buna göre teselsül ettirilmesi teklif edilmiştir. Zira Aynı kanunun 362/1-a bendi gereğince miktar veya değeri 40 bin Türk lirasını geçmeyen davalara ilişkin bölge adliye mahkemesi kararlarına karşı temyiz yoluna başvurulamayacağı düzenlenmiştir. 40 bin Türk lirası olan sınır yeniden değerlendirme oranıyla her yıl güncellenmekte olup 2020 yılı için 72.070 Türk lirasına kadar olan davalar hakkında verilen kararlara karşı temyiz yolu kapalıdır. Söz konusu uygulama, adalete erişimi kısıtlamakta, adil yargılamayı zedelemektedir. Yargılama sürelerini kısaltmak için uygulanan bu hüküm yargılama adaletini olumsuz yönde etkileyerek miktara bağlamaktadır.

Dolayısıyla biz bu hükmün kaldırılmasını ve vatandaş isterse temyiz yoluna gitme yolunun açılmasını uygun görüyoruz. Böylece hak arama özgürlüğünün kısıtlanmaması gerektiği düşüncesindeyiz.

Hasan Subaşı
Antalya

Ayhan Erel
Aksaray

İSTANBUL MİLLETVEKİLİ ABDULLAH
GÜLER VE ADALET VE KALKINMA
PARTİSİ GRUP BAŞKANVEKİLİ TOKAT
MİLLETVEKİLİ ÖZLEM ZENGİN İLE 128
MİLLETVEKİLİNİN TEKLİFİ

**HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU
İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK
YAPILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasına “tarafardan birinin,” ibaresinden sonra gelmek üzere “bu karar verildiği anda kesin ise tebliğ tarihinden,” ibaresi eklenmiş, fıkra da yer alan “, bu mahkemece davanın açılmamış sayılmasına” ibaresi “dava açılmamış sayılır ve mahkemece bu konuda resen” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 2- 6100 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, taraflardan birinin talebi” ibaresi “yahut yargılama ile ilgili kişilerin korunmaya değer üstün bir menfaatinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, ilgilinin talebi” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 3- 6100 sayılı Kanunun 36 ncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “etmiş olması.” ibaresi “etmiş olması; uyuşmazlıkta arabuluculuk veya uzlaştırmacılık yapmış bulunması.” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 4- 6100 sayılı Kanunun 38 inci maddesinin altıncı, yedinci ve dokuzuncu fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 5- 6100 sayılı Kanunun 42 ncı maddesine birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiş ve diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmiştir.

“(2) Ret sebebi sabit olmasa bile, merci bunu muhtemel görürse, ret talebini kabul edebilir.

(3) Ret sebepleri hakkında yemin teklif olunamaz.”

MADDE 6- 6100 sayılı Kanunun 94 üncü maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

ADALET KOMİSYONUNUN
KABUL ETTİĞİ METİN

**HUKUK MUHAKEMELERİ KANUNU
İLE BAZI KANUNLARDA DEĞİŞİKLİK
YAPILMASI HAKKINDA KANUN TEKLİFİ**

MADDE 1- 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanununun 20 nci maddesinin birinci fıkrasına “tarafardan birinin,” ibaresinden sonra gelmek üzere “bu karar verildiği anda kesin ise tebliğ tarihinden,” ibaresi eklenmiş, fıkra da yer alan “, bu mahkemece davanın açılmamış sayılmasına” ibaresi “dava açılmamış sayılır ve görevsizlik veya yetkisizlik kararı veren mahkemece bu konuda resen” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 2- 6100 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, taraflardan birinin talebi” ibaresi “yahut yargılama ile ilgili kişilerin korunmaya değer üstün bir menfaatinin kesin olarak gerekli kıldığı hâllerde, ilgilinin talebi” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 3- 6100 sayılı Kanunun 36 ncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendinde yer alan “etmiş olması.” ibaresi “etmiş olması; uyuşmazlıkta arabuluculuk veya uzlaştırmacılık yapmış bulunması.” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 4- 6100 sayılı Kanunun 38 inci maddesinin altıncı, yedinci ve dokuzuncu fıkraları yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 5- 6100 sayılı Kanunun 42 ncı maddesine birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkralar eklenmiş ve diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmiştir.

“(2) Ret sebebi sabit olmasa bile, merci bunu muhtemel görürse, ret talebini kabul edebilir.

(3) Ret sebepleri hakkında yemin teklif olunamaz.”

MADDE 6- 6100 sayılı Kanunun 94 üncü maddesinin ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

(İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Teklifi)

“(2) Hâkim, tayin ettiği sürenin kesin olduğuna karar verebilir. Bu takdirde hâkim, tayin ettiği kesin süreye konu olan işlemi hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde açıklar ve süreye uyulmamasının hukuki sonuçlarını açıkça tutanağa geçirerek ihtar eder. Kesin olduğu belirtilmeyen süreyi geçirmiş olan taraf yeniden süre isteyebilir; bu şekilde verilecek ikinci süre kesindir ve yeniden süre verilemez.”

MADDE 7- 6100 sayılı Kanunun 107 ncı maddesinin başlığı “Belirsiz alacak davası” şeklinde ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

“(2) Karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktarı veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesi mümkün olduğunda, hakim tarafından tahkikat sona ermeden verilecek iki haftalık kesin süre içinde davacı, iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın talebini tam ve kesin olarak belirleyebilir. Aksi takdirde dava, talep sonucunda belirtilen miktar veya değer üzerinden görülüp karara bağlanır.”

MADDE 8- 6100 sayılı Kanunun 116 ncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 9- 6100 sayılı Kanunun 120 ncı maddesinin başlığı “Harç ve gider avansının ödenmesi” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(3) Taraflardan her birinin ikamesini talep ettiği delil için mahkemece belirlenen delil avansına ilişkin 324 üncü madde hükümleri saklıdır.”

MADDE 10- 6100 sayılı Kanunun 123 üncü maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bu takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.”

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“(2) Hâkim, tayin ettiği sürenin kesin olduğuna karar verebilir. Bu takdirde hâkim, tayin ettiği kesin süreye konu olan işlemi hiçbir duraksamaya yer vermeyecek şekilde açıklar ve süreye uyulmamasının hukuki sonuçlarını açıkça tutanağa geçirerek ihtar eder. Kesin olduğu belirtilmeyen süreyi geçirmiş olan taraf yeniden süre isteyebilir; bu şekilde verilecek ikinci süre kesindir ve yeniden süre verilemez.”

MADDE 7- 6100 sayılı Kanunun 107 ncı maddesinin başlığı “Belirsiz alacak davası” şeklinde ve ikinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve üçüncü fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

“(2) Karşı tarafın verdiği bilgi veya tahkikat sonucu alacağın miktarı veya değerinin tam ve kesin olarak belirlenebilmesi mümkün olduğunda, hâkim tarafından tahkikat sona ermeden verilecek iki haftalık kesin süre içinde davacı, iddianın genişletilmesi yasağına tabi olmaksızın talebini tam ve kesin olarak belirleyebilir. Aksi takdirde dava, talep sonucunda belirtilen miktar veya değer üzerinden görülüp karara bağlanır.”

MADDE 8- 6100 sayılı Kanunun 116 ncı maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 9- 6100 sayılı Kanunun 120 ncı maddesinin başlığı “Harç ve gider avansının ödenmesi” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(3) Taraflardan her birinin ikamesini talep ettiği delil için mahkemece belirlenen delil avansına ilişkin 324 üncü madde hükümleri saklıdır.”

MADDE 10- 6100 sayılı Kanunun 123 üncü maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bu takdirde davanın açılmamış sayılmasına karar verilir.”

(İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 11- 6100 sayılı Kanunun 125 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin ikinci cümlesinde yer alan “davacı davayı kazanırsa” ibaresi “dava davacı lehine sonuçlanırsa” şeklinde değiştirilmiş ve ikinci fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bu takdirde dava davacı aleyhine sonuçlanırsa, dava konusunu devreden ve devralan yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olur.”

MADDE 12- 6100 sayılı Kanunun 127 nci maddesinin birinci fıkrasına “başvuran davalıya,” ibaresinden sonra gelmek üzere “cevap süresinin bitiminden itibaren işlemeye başlamak,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 13- 6100 sayılı Kanunun 139 uncu maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Çıkarılacak davetiyede aşağıdaki hususlar ihtar edilir:

a) Duruşma davetiyesine ve sonuçlarına ilişkin diğer hususlar.

b) Tarafların sulh için gerekli hazırlığı yapmaları.

c) Duruşmaya sadece taraflardan birinin gelmesi ve yargılamaya devam etmek istemesi durumunda gelmeyen tarafın yokluğunda yapılan işlemlere itiraz edemeyeceği.

ç) Davetiyenin tebliğinden itibaren iki haftalık kesin süre içinde tarafların dilekçelerinde gösterdikleri, ancak henüz sunmadıkları belgeleri mahkemeye sunmaları veya başka yerden getirtilecek belgelerin getirtilebilmesi amacıyla gereken açıklamayı yapmaları, bu hususların verilen süre içinde yerine getirilmemesi hâlinde o delile dayanmaktan vazgeçmiş sayılacaklarına karar verileceği.”

MADDE 14- 6100 sayılı Kanunun 140 ıncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “sulhe veya arabuluculuğa” ibaresi “sulh ve arabuluculuğun esasları, süreci ve hukuki sonuçları hakkında

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 11- 6100 sayılı Kanunun 125 inci maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin ikinci cümlesinde yer alan “davacı davayı kazanırsa” ibaresi “dava davacı lehine sonuçlanırsa” şeklinde değiştirilmiş ve ikinci fıkraya aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bu takdirde dava davacı aleyhine sonuçlanırsa, dava konusunu devreden ve devralan yargılama giderlerinden müteselsilen sorumlu olur.”

MADDE 12- 6100 sayılı Kanunun 127 nci maddesinin birinci fıkrasına “başvuran davalıya,” ibaresinden sonra gelmek üzere “cevap süresinin bitiminden itibaren işlemeye başlamak,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 13- 6100 sayılı Kanunun 139 uncu maddesinin birinci fıkrasının ikinci cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Çıkarılacak davetiyede aşağıdaki hususlar ihtar edilir:

a) Duruşma davetiyesine ve sonuçlarına ilişkin diğer hususlar.

b) Tarafların sulh için gerekli hazırlığı yapmaları.

c) Duruşmaya sadece taraflardan birinin gelmesi ve yargılamaya devam etmek istemesi durumunda gelmeyen tarafın yokluğunda yapılan işlemlere itiraz edemeyeceği.

ç) Davetiyenin tebliğinden itibaren iki haftalık kesin süre içinde tarafların dilekçelerinde gösterdikleri, ancak henüz sunmadıkları belgeleri mahkemeye sunmaları veya başka yerden getirtilecek belgelerin getirtilebilmesi amacıyla gereken açıklamayı yapmaları, bu hususların verilen süre içinde yerine getirilmemesi hâlinde o delile dayanmaktan vazgeçmiş sayılacaklarına karar verileceği.”

MADDE 14- 6100 sayılı Kanunun 140 ıncı maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “sulhe veya arabuluculuğa” ibaresi “sulh ve arabuluculuğun esasları, süreci ve hukuki sonuçları hakkında

(İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Teklifi)

aydınlatarak” şeklinde ve beşinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(5) 139 uncu madde uyarınca yapılan ihtara rağmen dilekçelerinde gösterdikleri belgeleri sunmayan veya belgelerin getirtilmesi için gerekli açıklamayı yapmayan tarafın bu delillere dayanmaktan vazgeçmiş sayılmasına karar verilir.”

MADDE 15- 6100 sayılı Kanunun 141 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(1) Taraflar, cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleri ile serbestçe iddia veya savunmalarını genişletebilir yahut değiştirebilirler. Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra iddia veya savunma genişletilemez yahut değiştirilemez.”

MADDE 16- 6100 sayılı Kanunun 147 nci maddesinin birinci fıkrasına “tahkikat” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve sözlü yargılama” ibaresi ile ikinci fıkrasına “itiraz edemeyecekleri” ibaresinden sonra gelmek üzere “, tahkikatın sona erdiği duruşmada sözlü yargılamaya geçileceği, sözlü yargılama için duruşmanın ertelenmesi halinde taraflara ayrıca davetiye gönderilmeyeceği ve 150 nci madde hükmü saklı kalmak kaydıyla, yokluklarında hüküm verileceği” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 17- 6100 sayılı Kanunun 149 uncu maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla veya başka yerde duruşma icrası

MADDE 149- (1) Mahkeme, taraflardan birinin talebi üzerine talep eden tarafın veya vekilinin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden duruşmaya katılmalarına ve usul işlemleri yapabilmelerine karar verebilir.

(2) Mahkeme resen veya taraflardan birinin talebi üzerine; tanığın, bilirkişinin veya uzmanın aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden dinlenilmesine karar verebilir.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

aydınlatarak sulhe veya arabuluculuğa” şeklinde ve beşinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(5) 139 uncu madde uyarınca yapılan ihtara rağmen dilekçelerinde gösterdikleri belgeleri sunmayan veya belgelerin getirtilmesi için gerekli açıklamayı yapmayan tarafın bu delillere dayanmaktan vazgeçmiş sayılmasına karar verilir.”

MADDE 15- 6100 sayılı Kanunun 141 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(1) Taraflar, cevaba cevap ve ikinci cevap dilekçeleri ile serbestçe iddia veya savunmalarını genişletebilir yahut değiştirebilirler. Dilekçelerin karşılıklı verilmesinden sonra iddia veya savunma genişletilemez yahut değiştirilemez.”

MADDE 16- 6100 sayılı Kanunun 147 nci maddesinin birinci fıkrasına “tahkikat” ibaresinden sonra gelmek üzere “ve sözlü yargılama” ibaresi ile ikinci fıkrasına “itiraz edemeyecekleri” ibaresinden sonra gelmek üzere “, tahkikatın sona erdiği duruşmada sözlü yargılamaya geçileceği, sözlü yargılama için duruşmanın ertelenmesi hâlinde taraflara ayrıca davetiye gönderilmeyeceği ve 150 nci madde hükmü saklı kalmak kaydıyla, yokluklarında hüküm verileceği” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 17- 6100 sayılı Kanunun 149 uncu maddesi başlığıyla birlikte aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla veya başka yerde duruşma icrası

MADDE 149- (1) Mahkeme, taraflardan birinin talebi üzerine talep eden tarafın veya vekilinin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden duruşmaya katılmalarına ve usul işlemleri yapabilmelerine karar verebilir.

(2) Mahkeme resen veya taraflardan birinin talebi üzerine; tanığın, bilirkişinin veya uzmanın aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden dinlenilmesine karar verebilir.

(İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Teklifi)

(3) Mahkeme, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri dava ve işlerde ilgililerin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden dinlenilmesine resen karar verebilir.

(4) Mahkeme, fiili engel veya güvenlik sebebiyle duruşmanın il sınırları içinde başka bir yerde yapılmasına da karar verebilir.

(5) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikte belirlenir.”

MADDE 18- 6100 sayılı Kanunun 151 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(1) Hâkim, duruşmanın düzenini bozan kimseyi, bunu yapmaktan men eder ve gerekirse, taraf avukatları hariç, derhâl duruşma salonundan çıkarılmasını emreder. Taraf avukatları hakkında ise 79 uncu madde hükmüne göre işlem yapılır.”

MADDE 19- 6100 sayılı Kanunun 177 nci maddesine birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve diğer fıkra buna göre teselsül ettirilmiştir.

“(2) Yargıtayın bozma kararından veya bölge adliye mahkemesinin kaldırma kararından sonra dosya ilk derece mahkemesine gönderildiğinde, ilk derece mahkemesinin tahkikata ilişkin bir işlem yapması halinde tahkikat sona erinceye kadar da ıslah yapılabilir. Ancak bozma kararına uymakla ortaya çıkan hukuki durum ortadan kaldırılamaz.”

MADDE 20- 6100 sayılı Kanunun Beşinci Bölümüne, Altıncı Ayırımından sonra gelmek üzere “Toplu Mahkemelerde Tahkikat” başlıklı Yedinci Ayırım ile aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Toplu mahkemelerde tahkikat

MADDE 183/A- (1) Dava açılmadan önce veya dava açıldıktan sonra talep edilen delil tespiti, ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbir gibi geçici hukuki koruma tedbirleri de dâhil olmak üzere toplu mahkemenin görevine giren dava ve işlerde tüm yargılama aşamaları heyet tarafından yerine getirilir ve karara bağlanır.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(3) Mahkeme, tarafların üzerinde serbestçe tasarruf edemeyecekleri dava ve işlerde ilgililerin, aynı anda ses ve görüntü nakledilmesi yoluyla bulundukları yerden dinlenilmesine resen karar verebilir.

(4) Mahkeme, fiili engel veya güvenlik sebebiyle duruşmanın il sınırları içinde başka bir yerde yapılmasına da karar verebilir.

(5) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar yönetmelikte belirlenir.”

MADDE 18- 6100 sayılı Kanunun 177 nci maddesine birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve diğer fıkra buna göre teselsül ettirilmiştir.

“(2) Yargıtayın bozma kararından veya bölge adliye mahkemesinin kaldırma kararından sonra dosya ilk derece mahkemesine gönderildiğinde, ilk derece mahkemesinin tahkikata ilişkin bir işlem yapması hâlinde tahkikat sona erinceye kadar da ıslah yapılabilir. Ancak bozma kararına uymakla ortaya çıkan hukuki durum ortadan kaldırılamaz.”

MADDE 19- 6100 sayılı Kanunun Beşinci Bölümüne, Altıncı Ayırımından sonra gelmek üzere “Toplu Mahkemelerde Tahkikat” başlıklı Yedinci Ayırım ile aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Toplu mahkemelerde tahkikat

MADDE 183/A- (1) Dava açılmadan önce veya dava açıldıktan sonra talep edilen delil tespiti, ihtiyati haciz ve ihtiyati tedbir gibi geçici hukuki koruma tedbirleri de dâhil olmak üzere toplu mahkemenin görevine giren dava ve işlerde tüm yargılama aşamaları heyet tarafından yerine getirilir ve karara bağlanır.

(İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Teklifi)

(2) Heyet, diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, iş veya davanın özelliğine göre tahkikatın, tahkikat hâkimi olarak görevlendirilen bir üye tarafından yapılmasına karar verebilir.

(3) Tahkikatın heyetçe yürütüldüğü iş veya davalarda mahkeme başkanı, belirli bazı tahkikat işlemlerini yapmak üzere, üyelere birini naip hâkim olarak görevlendirebilir.

(4) Mahkeme başkanı, mahkemenin uyumlu, verimli ve düzenli çalışmasını sağlar ve bu yolda uygun göreceği önlemleri alır.”

MADDE 21- 6100 sayılı Kanunun 186 ncı maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(1) Mahkeme, tahkikatın bittiğini tefhim ettikten sonra aynı duruşmada sözlü yargılama aşamasına geçer. Bu durumda taraflardan birinin talebi üzerine duruşma iki haftadan az olmamak üzere ertelenir. Hazır bulunsun veya bulunmasın sözlü yargılama için taraflara ayrıca davetiye gönderilmez.”

MADDE 22- 6100 sayılı Kanunun 206 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İmza” ibaresi “Okuma ve yazma bilmediği için imza” şeklinde değiştirilmiş, maddeye birinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmiş ve mevcut üçüncü fıkrasına “noterlerce” ibaresinden sonra gelmek üzere “onaylanacak veya” ibaresi eklenmiştir.

“(2) Okuma ve yazma bildiği halde imza atamayanların mühür veya bir alet ya da parmak izi kullanmak suretiyle yapacakları hukuki işlemleri içeren belgelerin senet niteliğini taşıyabilmesi, noterler tarafından onaylanmasına veya düzenlenmesine bağlıdır.”

MADDE 23- 6100 sayılı Kanunun 215 inci maddesinin başlığı “Belgelerin halefler aleyhine

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(2) Heyet, diğer kanunlardaki hükümler saklı kalmak kaydıyla, iş veya davanın özelliğine göre tahkikatın, tahkikat hâkimi olarak görevlendirilen bir üye tarafından yapılmasına karar verebilir.

(3) Tahkikatın heyetçe yürütüldüğü iş veya davalarda mahkeme başkanı, belirli bazı tahkikat işlemlerini yapmak üzere, üyelere birini naip hâkim olarak görevlendirebilir.

(4) Mahkeme başkanı, mahkemenin uyumlu, verimli ve düzenli çalışmasını sağlar ve bu yolda uygun göreceği önlemleri alır.”

MADDE 20- 6100 sayılı Kanunun 186 ncı maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“(1) Mahkeme, tahkikatın bittiğini tefhim ettikten sonra aynı duruşmada sözlü yargılama aşamasına geçer. Bu durumda taraflardan birinin talebi üzerine duruşma iki haftadan az olmamak üzere ertelenir. Hazır bulunsun veya bulunmasın sözlü yargılama için taraflara ayrıca davetiye gönderilmez.”

“Şu kadar ki, 150 nci madde hükmü saklıdır.”

MADDE 21- 6100 sayılı Kanunun 206 ncı maddesinin birinci fıkrasında yer alan “İmza” ibaresi “Okuma ve yazma bilmediği için imza” şeklinde değiştirilmiş, maddeye birinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmiş ve mevcut üçüncü fıkrasına “noterlerce” ibaresinden sonra gelmek üzere “onaylanacak veya” ibaresi eklenmiştir.

“(2) Okuma ve yazma bildiği hâlde imza atamayanların mühür veya bir alet ya da parmak izi kullanmak suretiyle yapacakları hukuki işlemleri içeren belgelerin senet niteliğini taşıyabilmesi, noterler tarafından onaylanmasına veya düzenlenmesine bağlıdır.”

MADDE 22- 6100 sayılı Kanunun 215 inci maddesinin başlığı “Belgelerin halefler aleyhine

(İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Teklifi)

kullanılması ve adi senetlerin üçüncü kişiler için hüküm ifade etmesi” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(2) Bir adi senet bakımından, kendisine ibraz olunduğu noter veya yetkili memur tarafından usulüne uygun olarak onaylanmış ise ibraz tarihi, resmi bir işleme konu olmuşsa işlem tarihi, imza edenlerden biri ölmüşse ölüm tarihi, imza edenlerden birinin imza etmesine fiilen imkân kalmamışsa bu imkânı ortadan kaldıran olayın meydana geldiği tarih üçüncü kişiler hakkında da hüküm ifade eder. Adi senette bahsedilen diğer senetlerin tarihleri, üçüncü kişiler hakkında ancak son senet tarihinin onaylanmış olduğunun kabul edildiği tarihte hüküm ifade eder.”

MADDE 24- 6100 sayılı Kanunun 222 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “ilgili hususta hiç bir kayıt içermemesi” ibaresi “diğer tarafın ticari defterlerini ibraz etmemesi” şeklinde değiştirilmiş ve fıkraya birinci cümleden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Diğer tarafın ikinci fıkra yazılan şartlara uygun olarak tutulan ticari defterlerinin, ilgili hususta hiçbir kayıt içermemesi halinde ticari defterler, sahibi lehine delil olarak kullanılamaz.”

MADDE 25- 6100 sayılı Kanunun 281 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bilirkişi raporuna karşı talebin bu süre içinde hazırlanmasının çok zor veya imkansız olması ya da özel yahut teknik bir çalışmayı gerektirmesi halinde yine bu süre içinde mahkemeye başvuran tarafa, sürenin bitiminden itibaren işlemeye başlamak, bir defaya mahsus olmak ve iki haftayı geçmemek üzere ek süre verilebilir.”

MADDE 26- 6100 sayılı Kanunun 290 inci maddesinin birinci fıkrasına “yeri” ibaresinden sonra gelmek üzere “, kapsamı” ibaresi ile ikinci fıkrasına ikinci cümleden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Tutanağa, hâkimin keşif konusu ve mahalliyle ilgili gözlemleri de yazılır.”

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

kullanılması ve adi senetlerin üçüncü kişiler için hüküm ifade etmesi” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(2) Bir adi senet bakımından, kendisine ibraz olunduğu noter veya yetkili memur tarafından usulüne uygun olarak onaylanmış ise ibraz tarihi, resmi bir işleme konu olmuşsa işlem tarihi, imza edenlerden biri ölmüşse ölüm tarihi, imza edenlerden birinin imza etmesine fiilen imkân kalmamışsa bu imkânı ortadan kaldıran olayın meydana geldiği tarih üçüncü kişiler hakkında da hüküm ifade eder. Adi senette bahsedilen diğer senetlerin tarihleri, üçüncü kişiler hakkında ancak son senet tarihinin onaylanmış olduğunun kabul edildiği tarihte hüküm ifade eder.”

MADDE 23- 6100 sayılı Kanunun 222 nci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “ilgili hususta hiç bir kayıt içermemesi” ibaresi “diğer tarafın ticari defterlerini ibraz etmemesi” şeklinde değiştirilmiş ve fıkraya birinci cümleden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Diğer tarafın ikinci fıkra yazılan şartlara uygun olarak tutulan ticari defterlerinin, ilgili hususta hiçbir kayıt içermemesi hâlinde ticari defterler, sahibi lehine delil olarak kullanılamaz.”

MADDE 24- 6100 sayılı Kanunun 281 inci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bilirkişi raporuna karşı talebin bu süre içinde hazırlanmasının çok zor veya imkansız olması ya da özel yahut teknik bir çalışmayı gerektirmesi hâlinde yine bu süre içinde mahkemeye başvuran tarafa, sürenin bitiminden itibaren işlemeye başlamak, bir defaya mahsus olmak ve iki haftayı geçmemek üzere ek süre verilebilir.”

MADDE 25- 6100 sayılı Kanunun 290 inci maddesinin birinci fıkrasına “yeri” ibaresinden sonra gelmek üzere “, kapsamı” ibaresi ile ikinci fıkrasına ikinci cümleden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Tutanağa, hâkimin keşif konusu ve mahalliyle ilgili gözlemleri de yazılır.”

(İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 27- 6100 sayılı Kanunun Beşinci Kısımının İkinci Bölümünün başlığı “Hükmün Tashihi, Tavzihi ve Tamamlanması” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 28- 6100 sayılı Kanuna 305 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Hükmün tamamlanması

MADDE 305/A- (1) Taraflardan her biri, nihai kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde, yargılamada ileri sürülmesine veya kendiliğinden hükme geçirilmesi gerekli olmasına rağmen hakkında tamamen veya kısmen karar verilmeyen hususlarda, ek karar verilmesini isteyebilir. Bu karara karşı kanun yoluna başvurulabilir.”

MADDE 29- 6100 sayılı Kanunun 306 ncı maddesinin başlığı “Tavzih ve tamamlama talebi ile usulü” şeklinde değiştirilmiş, birinci fıkrasına “Tavzih” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya tamamlama” ibaresi ile birinci ve üçüncü fıkralarına “ tavzih” ibarelerinden sonra gelmek üzere “veya tamamlama” ibareleri eklenmiştir.

MADDE 30- 6100 sayılı Kanunun 310 uncu maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“(2) Feragat veya kabul, hükmün verilmesinden sonra yapılmışsa, taraflarca kanun yoluna başvurulmuş olsa dahi, dosya kanun yolu incelemesine gönderilmez ve ilk derece mahkemesi veya bölge adliye mahkemesince feragat veya kabul doğrultusunda ek karar verilir.

(3) Feragat veya kabul, dosyanın temyiz incelemesine gönderilmesinden sonra yapılmışsa, Yargıtay temyiz incelemesi yapmaksızın dosyayı feragat veya kabul hususunda ek karar verilmek üzere hükmü veren mahkemeye gönderir.”

MADDE 31- 6100 sayılı Kanunun 314 üncü maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“(2) Sulh, hükmün verilmesinden sonra yapılmışsa, taraflarca kanun yoluna başvurulmuş olsa dahi, dosya kanun yolu incelemesine

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 26- 6100 sayılı Kanunun Beşinci Kısımının İkinci Bölümünün başlığı “Hükmün Tashihi, Tavzihi ve Tamamlanması” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 27- 6100 sayılı Kanuna 305 inci maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Hükmün tamamlanması

MADDE 305/A- (1) Taraflardan her biri, nihai kararın tebliğinden itibaren bir ay içinde, yargılamada ileri sürülmesine veya kendiliğinden hükme geçirilmesi gerekli olmasına rağmen hakkında tamamen veya kısmen karar verilmeyen hususlarda, ek karar verilmesini isteyebilir. Bu karara karşı kanun yoluna başvurulabilir.”

MADDE 28- 6100 sayılı Kanunun 306 ncı maddesinin başlığı “Tavzih ve tamamlama talebi ile usulü” şeklinde değiştirilmiş, birinci fıkrasına “Tavzih” ibaresinden sonra gelmek üzere “veya tamamlama” ibaresi ile birinci ve üçüncü fıkralarına “ tavzih” ibarelerinden sonra gelmek üzere “veya tamamlama” ibareleri eklenmiştir.

MADDE 29- 6100 sayılı Kanunun 310 uncu maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“(2) Feragat veya kabul, hükmün verilmesinden sonra yapılmışsa, taraflarca kanun yoluna başvurulmuş olsa dahi, dosya kanun yolu incelemesine gönderilmez ve ilk derece mahkemesi veya bölge adliye mahkemesince feragat veya kabul doğrultusunda ek karar verilir.

(3) Feragat veya kabul, dosyanın temyiz incelemesine gönderilmesinden sonra yapılmışsa, Yargıtay temyiz incelemesi yapmaksızın dosyayı feragat veya kabul hususunda ek karar verilmek üzere hükmü veren mahkemeye gönderir.”

MADDE 30- 6100 sayılı Kanunun 314 üncü maddesine aşağıdaki fıkralar eklenmiştir.

“(2) Sulh, hükmün verilmesinden sonra yapılmışsa, taraflarca kanun yoluna başvurulmuş olsa dahi, dosya kanun yolu incelemesine

(İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Teklifi)

gönderilmez ve ilk derece mahkemesi veya bölge adliye mahkemesince sulh doğrultusunda ek karar verilir.

(3) Sulh, dosyanın temyiz incelemesine gönderilmesinden sonra yapılmışsa, Yargıtay temyiz incelemesi yapmaksızın dosyayı sulh hususunda ek karar verilmek üzere hükmü veren mahkemeye gönderir.”

MADDE 32- 6100 sayılı Kanunun 317 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “davalıya, bir defaya mahsus” ibaresi “davalıya, cevap süresinin bitiminden itibaren işlemeye başlamak, bir defaya mahsus olmak” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 33- 6100 sayılı Kanunun 323 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “Celse” ibaresi “Başvurma” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 34- 6100 sayılı Kanunun 331 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Görevsizlik, yetkisizlik veya gönderme” ibareleri “Görevsizlik veya yetkisizlik” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 35- 6100 sayılı Kanunun 341 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(1) İlk derece mahkemelerinin aşağıdaki kararlarına karşı istinaf yoluna başvurulabilir:

a) Nihai kararlar.

b) İhtiyati tedbir ve ihtiyati haciz taleplerinin reddi kararları, karşı tarafın yüzüne karşı verilen ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararları, karşı tarafın yokluğunda verilen ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararlarına karşı yapılan itiraz üzerine verilen kararlar.”

MADDE 36- 6100 sayılı Kanunun 353 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (6) numaralı alt bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve (b) bendinin (3) numaralı alt bendine “tamamlanmasından sonra” ibaresinden sonra gelmek üzere “başvurunun esastan reddine veya” ibaresi eklenmiştir.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

gönderilmez ve ilk derece mahkemesi veya bölge adliye mahkemesince sulh doğrultusunda ek karar verilir.

(3) Sulh, dosyanın temyiz incelemesine gönderilmesinden sonra yapılmışsa, Yargıtay temyiz incelemesi yapmaksızın dosyayı sulh hususunda ek karar verilmek üzere hükmü veren mahkemeye gönderir.”

MADDE 31- 6100 sayılı Kanunun 317 nci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “davalıya, bir defaya mahsus” ibaresi “davalıya, cevap süresinin bitiminden itibaren işlemeye başlamak, bir defaya mahsus olmak” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 32- 6100 sayılı Kanunun 323 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinde yer alan “Celse” ibaresi “Başvurma” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 33- 6100 sayılı Kanunun 331 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “Görevsizlik, yetkisizlik veya gönderme” ibareleri “Görevsizlik veya yetkisizlik” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 34- 6100 sayılı Kanunun 341 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(1) İlk derece mahkemelerinin aşağıdaki kararlarına karşı istinaf yoluna başvurulabilir:

a) Nihai kararlar.

b) İhtiyati tedbir ve ihtiyati haciz taleplerinin reddi kararları, karşı tarafın yüzüne karşı verilen ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararları, karşı tarafın yokluğunda verilen ihtiyati tedbir ve ihtiyati haciz kararlarına karşı yapılan itiraz üzerine verilen kararlar.”

MADDE 35- 6100 sayılı Kanunun 353 üncü maddesinin birinci fıkrasının (a) bendinin (6) numaralı alt bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve (b) bendinin (3) numaralı alt bendine “tamamlanmasından sonra” ibaresinden sonra gelmek üzere “başvurunun esastan reddine veya” ibaresi eklenmiştir.

(İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Teklifi)

“6) Mahkemece, uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek ölçüde önemli delillerin toplanmamış veya değerlendirilmemiş olması ya da talebin önemli bir kısmı hakkında karar verilmemiş olması.”

MADDE 37- 6100 sayılı Kanunun 356 ncı maddesinin başlığında yer alan “yapılmasına” ibaresi “yapılması ve” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(2) Duruşma sonunda bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmek veya ilk derece mahkemesi hükmünü kaldırarak yeniden hüküm kurmak dahil gerekli kararları verir.”

MADDE 38- 6100 sayılı Kanunun 358 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “gideri duruşma gününe kadar” ibaresi “gideri, iki haftadan az olmamak üzere verilecek kesin süre içinde” şeklinde ve üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(3) Belirlenen giderin, verilen kesin süre içinde yatırılmış olması kaydıyla, taraflar mazeretsiz olarak duruşmaya katılmadıkları takdirde tahkikat yokluklarında yapılarak karar verilir. Belirlenen gider, süresi içinde yatırılmadığı takdirde, dosyanın mevcut durumuna göre karar verilir. Şu kadar ki, öngörülen tahkikat yapılmaksızın karar verilmesine olanak bulunmayan hâllerde başvuru reddedilir.”

MADDE 39- 6100 sayılı Kanunun 359 uncu maddesine ikinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş, diğer fıkra buna göre teselsül ettirilmiş ve mevcut üçüncü fıkrasına “bölge adliye mahkemesi tarafından” ibaresinden sonra gelmek üzere “resen” ibaresi eklenmiştir.

“(3) Bölge adliye mahkemesi, başvurunun esastan reddi kararında, ileri sürülen istinaf sebeplerini özetlemek ve ret sebeplerini açıklamak kaydıyla, kararın hukuk kurallarına uygunluk gerekçesini göstermekle yetinebilir.”

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“6) Mahkemece, uyuşmazlığın çözümünde etkili olabilecek ölçüde önemli delillerin toplanmamış veya değerlendirilmemiş olması ya da talebin önemli bir kısmı hakkında karar verilmemiş olması.”

MADDE 36- 6100 sayılı Kanunun 356 ncı maddesinin başlığında yer alan “yapılmasına” ibaresi “yapılması ve” şeklinde değiştirilmiş ve maddeye aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(2) Duruşma sonunda bölge adliye mahkemesi istinaf başvurusunu esastan reddetmek veya ilk derece mahkemesi hükmünü kaldırarak yeniden hüküm kurmak dâhil gerekli kararları verir.”

MADDE 37- 6100 sayılı Kanunun 358 inci maddesinin birinci fıkrasında yer alan “gideri duruşma gününe kadar” ibaresi “gideri, iki haftadan az olmamak üzere verilecek kesin süre içinde” şeklinde ve üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(3) Belirlenen giderin, verilen kesin süre içinde yatırılmış olması kaydıyla, taraflar mazeretsiz olarak duruşmaya katılmadıkları takdirde tahkikat yokluklarında yapılarak karar verilir. Belirlenen gider, süresi içinde yatırılmadığı takdirde, dosyanın mevcut durumuna göre karar verilir. Şu kadar ki, öngörülen tahkikat yapılmaksızın karar verilmesine olanak bulunmayan hâllerde başvuru reddedilir.”

MADDE 38- 6100 sayılı Kanunun 359 uncu maddesine ikinci fıkradan sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş, diğer fıkra buna göre teselsül ettirilmiş ve mevcut üçüncü fıkrasına “bölge adliye mahkemesi tarafından” ibaresinden sonra gelmek üzere “resen” ibaresi eklenmiştir.

“(3) Bölge adliye mahkemesi, başvurunun esastan reddi kararında, ileri sürülen istinaf sebeplerini özetlemek ve ret sebeplerini açıklamak kaydıyla, kararın hukuk kurallarına uygunluk gerekçesini göstermekle yetinebilir.”

(İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 40- 6100 sayılı Kanunun 362 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve fıkra aşağıdaki bent eklenmiştir.

“c) Yargı çevresi içinde bulunan ilk derece mahkemelerinin görev ve yetkisi hakkında verilen kararlar ile yargı yeri belirlenmesine ilişkin kararlar.”

“g) 353 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında verilen kararlar.”

MADDE 41- 6100 sayılı Kanunun 390 ıncı maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Esas hakkında yabancı devlet mahkemesinin, hakemin veya hakem kurulunun görevli ve yetkili olması halinde, ihtiyati tedbir, bu talebe konu hak veya şeyin bulunduğu yer Türk mahkemelerinden talep edilir.”

MADDE 42- 6100 sayılı Kanunun 391 inci maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(3) İhtiyati tedbir talebinin reddi kararı gerekçeli olarak verilir ve bu karara karşı kanun yoluna başvurulabilir. Yüzüne karşı aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilen taraf da kanun yoluna başvurulabilir. Bu başvurular öncelikle incelenir ve kesin olarak karara bağlanır.”

MADDE 43- 6100 sayılı Kanunun 393 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “verildiği tarihten” ibaresi “bu kararın, tedbir isteyen tarafa tefhim veya tebliğinden” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 44- 6100 sayılı Kanunun 394 üncü maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Esas hakkında dava açıldıktan sonra yapılan itiraz hakkında, bu davaya bakan mahkemece karar verilir.”

MADDE 45- 6100 sayılı Kanunun 397 nci maddesine birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmiştir.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 39- 6100 sayılı Kanunun 362 nci maddesinin birinci fıkrasının (c) bendi aşağıdaki şekilde değiştirilmiş ve fıkra aşağıdaki bent eklenmiştir.

“c) Yargı çevresi içinde bulunan ilk derece mahkemelerinin görev ve yetkisi hakkında verilen kararlar ile yargı yeri belirlenmesine ilişkin kararlar.”

“g) 353 üncü maddenin birinci fıkrasının (a) bendi kapsamında verilen kararlar.”

MADDE 40- 6100 sayılı Kanunun 390 ıncı maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Esas hakkında yabancı devlet mahkemesinin, hakemin veya hakem kurulunun görevli ve yetkili olması hâlinde, ihtiyati tedbir, bu talebe konu hak veya şeyin bulunduğu yer Türk mahkemelerinden talep edilir.”

MADDE 41- 6100 sayılı Kanunun 391 inci maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(3) İhtiyati tedbir talebinin reddi kararı gerekçeli olarak verilir ve bu karara karşı kanun yoluna başvurulabilir. Yüzüne karşı aleyhine ihtiyati tedbir kararı verilen taraf da kanun yoluna başvurulabilir. Bu başvurular öncelikle incelenir ve kesin olarak karara bağlanır.”

MADDE 42- 6100 sayılı Kanunun 393 üncü maddesinin birinci fıkrasında yer alan “verildiği tarihten” ibaresi “bu kararın, tedbir isteyen tarafa tefhim veya tebliğinden” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 43- 6100 sayılı Kanunun 394 üncü maddesinin ikinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Esas hakkında dava açıldıktan sonra yapılan itiraz hakkında, bu davaya bakan mahkemece karar verilir.”

MADDE 44- 6100 sayılı Kanunun 397 nci maddesine birinci fıkrasından sonra gelmek üzere aşağıdaki fıkra eklenmiş ve diğer fıkralar buna göre teselsül ettirilmiştir.

(İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Teklifi)

“(2) İhtiyati tedbir kararı, yetkili yabancı devlet mahkemesi, hakem veya hakem kurulu nezdinde dava açılmasından önce verilmişse, tedbir talep eden, bu kararın uygulanmasını talep ettiği tarihten itibaren bir ay içinde esas hakkındaki davasını yetkili yabancı devlet mahkemesi, hakem veya hakem kurulu nezdinde açmak ve dava açtığına ilişkin evrakı, kararı uygulayan memura ibrazla dosyaya koydurtmak ve karşılığında bir belge almak zorundadır. Aksi hâlde tedbir kendiliğinden kalkar.”

MADDE 46- 6100 sayılı Kanunun 398 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 398- (1) İhtiyati tedbir kararının uygulanmasına ilişkin emre uymayan veya tedbir kararına aykırı davranan kimse, ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren altı ay içinde şikâyet edilmesi üzerine, altı aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır. Görevli ve yetkili mahkeme, esas hakkındaki dava henüz açılmamışsa, ihtiyati tedbir kararı veren mahkeme; esas hakkındaki dava açılmışsa, bu davanın görüldüğü mahkemedir.

(2) Şikâyet olunana, şikâyet dilekçesi ile birlikte duruşma gün ve saatini bildiren davetiye gönderilir. Davetiyede, savunma ve delillerini duruşma gününe kadar bildirmesi ve duruşmaya gelmediği takdirde yargılamaya yokluğunda devam olunarak karar verileceği ihtar edilir.

(3) Mahkeme duruşmaya gelen şikâyet olunana, 5271 sayılı Kanunun 147 nci maddesinde belirtilen haklarını hatırlatarak savunmasını alır.

(4) Mahkeme, dosyadaki delilleri değerlendirerek gerekli araştırmayı yapar. Yargılama sonunda şikâyet olunanın ihtiyati tedbir kararının uygulanmasına ilişkin emre uymadığı veya tedbir kararına aykırı davrandığı tespit edilirse, birinci fıkra uyarınca disiplin hapsi ile cezalandırılmasına; aksi takdirde şikâyetin reddine karar verilir.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“(2) İhtiyati tedbir kararı, yetkili yabancı devlet mahkemesi, hakem veya hakem kurulu nezdinde dava açılmasından önce verilmişse, tedbir talep eden, bu kararın uygulanmasını talep ettiği tarihten itibaren bir ay içinde esas hakkındaki davasını yetkili yabancı devlet mahkemesi, hakem veya hakem kurulu nezdinde açmak ve dava açtığına ilişkin evrakı, kararı uygulayan memura ibrazla dosyaya koydurtmak ve karşılığında bir belge almak zorundadır. Aksi hâlde tedbir kendiliğinden kalkar.”

MADDE 45- 6100 sayılı Kanunun 398 inci maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 398- (1) İhtiyati tedbir kararının uygulanmasına ilişkin emre uymayan veya tedbir kararına aykırı davranan kimse, ihlalin öğrenildiği tarihten itibaren altı ay içinde şikâyet edilmesi üzerine, altı aya kadar disiplin hapsi ile cezalandırılır. Görevli ve yetkili mahkeme, esas hakkındaki dava henüz açılmamışsa, ihtiyati tedbir kararı veren mahkeme; esas hakkındaki dava açılmışsa, bu davanın görüldüğü mahkemedir.

(2) Şikâyet olunana, şikâyet dilekçesi ile birlikte duruşma gün ve saatini bildiren davetiye gönderilir. Davetiyede, savunma ve delillerini duruşma gününe kadar bildirmesi ve duruşmaya gelmediği takdirde yargılamaya yokluğunda devam olunarak karar verileceği ihtar edilir.

(3) Mahkeme duruşmaya gelen şikâyet olunana, 5271 sayılı Kanunun 147 nci maddesinde belirtilen haklarını hatırlatarak savunmasını alır.

(4) Mahkeme, dosyadaki delilleri değerlendirerek gerekli araştırmayı yapar. Yargılama sonunda şikâyet olunanın ihtiyati tedbir kararının uygulanmasına ilişkin emre uymadığı veya tedbir kararına aykırı davrandığı tespit edilirse, birinci fıkra uyarınca disiplin hapsi ile cezalandırılmasına; aksi takdirde şikâyetin reddine karar verilir.

(İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Teklifi)

(5) Taraflar, kararın tefhim veya tebliğinden itibaren bir hafta içinde karara itiraz edebilir. İtirazı, o yerde hükmü veren mahkemenin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisinden sonra gelen daire; son numaralı daire için bir numaralı daire; o yerde hükmü veren mahkemenin tek dairesi bulunması hâlinde en yakın yerdeki aynı düzey ve sıfattaki mahkeme inceler.

(6) İtiraz merci, bir hafta içinde kararını verir. Mercî, itirazı yerinde görürse işin esası hakkında karar verir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

(7) Bu madde uyarınca verilen disiplin hapsi kararları kesinleşmeden infaz edilemez. Kesinleşen kararların infazı Cumhuriyet başsavcılığınca yapılır.

(8) Tedbir kararına aykırı davranışın sona ermesi veya tedbir kararının gereğinin yerine getirilmesi ya da şikâyetten vazgeçilmesi halinde, dava ve bütün sonuçlarıyla beraber ceza düşer.

(9) Disiplin hapsine ilişkin karar, kesinleştiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra yerine getirilemez.”

MADDE 47- 6100 sayılı Kanunun 402 nci maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(4) Tespitin yapılmasından sonra, tespit tutanağı ve varsa bilirkişi raporunun bir örneği mahkemece karşı tarafa resen tebliğ olunur.”

MADDE 48- 6100 sayılı Kanunun 436 ncı maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(3) Hakem kararı, hakem, hakem kurulu başkanı veya ilgili tahkim kurumu tarafından taraflara bildirilir. Ayrıca kararın aslı dosya ile birlikte mahkemeye gönderilir ve mahkemece saklanır.”

MADDE 49- 6100 sayılı Kanunun 440 ncı maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “Hakem kararının” ibaresi “Aksi kararlaştırılmadıkça hakem kararının” şeklinde değiştirilmiştir.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

(5) Taraflar, kararın tefhim veya tebliğinden itibaren bir hafta içinde karara itiraz edebilir. İtirazı, o yerde hükmü veren mahkemenin birden fazla dairesinin bulunması hâlinde, numara olarak kendisinden sonra gelen daire; son numaralı daire için bir numaralı daire; o yerde hükmü veren mahkemenin tek dairesi bulunması hâlinde en yakın yerdeki aynı düzey ve sıfattaki mahkeme inceler.

(6) İtiraz merci, bir hafta içinde kararını verir. Mercî, itirazı yerinde görürse işin esası hakkında karar verir. İtiraz üzerine verilen karar kesindir.

(7) Bu madde uyarınca verilen disiplin hapsi kararları kesinleşmeden infaz edilemez. Kesinleşen kararların infazı Cumhuriyet başsavcılığınca yapılır.

(8) Tedbir kararına aykırı davranışın sona ermesi veya tedbir kararının gereğinin yerine getirilmesi ya da şikâyetten vazgeçilmesi halinde, dava ve bütün sonuçlarıyla beraber ceza düşer.

(9) Disiplin hapsine ilişkin karar, kesinleştiği tarihten itibaren iki yıl geçtikten sonra yerine getirilemez.”

MADDE 46- 6100 sayılı Kanunun 402 ncı maddesine aşağıdaki fıkra eklenmiştir.

“(4) Tespitin yapılmasından sonra, tespit tutanağı ve varsa bilirkişi raporunun bir örneği mahkemece karşı tarafa resen tebliğ olunur.”

MADDE 47- 6100 sayılı Kanunun 436 ncı maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(3) Hakem kararı, hakem, hakem kurulu başkanı veya ilgili tahkim kurumu tarafından taraflara bildirilir. Ayrıca kararın aslı dosya ile birlikte mahkemeye gönderilir ve mahkemece saklanır.”

MADDE 48- 6100 sayılı Kanunun 440 ncı maddesinin beşinci fıkrasında yer alan “Hakem kararının” ibaresi “Aksi kararlaştırılmadıkça hakem kararının” şeklinde değiştirilmiştir.

(İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 50- 6100 sayılı Kanunun geçici 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “454” ibaresi “444” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 51- 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 258 inci maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İhtiyati haciz talebinin reddi kararı gerekçeli olarak verilir ve bu karara karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Yüzüne karşı aleyhinde ihtiyati haciz kararı verilen taraf da istinaf yoluna başvurulabilir. Bölge adliye mahkemesi bu başvuruları öncelikle inceler ve verdiği karar kesindir.”

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 49- 6100 sayılı Kanunun geçici 3 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “454” ibaresi “444” şeklinde değiştirilmiştir.

MADDE 50- 9/6/1932 tarihli ve 2004 sayılı İcra ve İflas Kanununun 8/a maddesinin altıncı fıkrasının birinci cümlesinde yer alan “veya sorgulanmasını talep edebilir” ibaresi madde metninden çıkarılmıştır.

MADDE 51- 2004 sayılı Kanunun 78 inci maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Ödeme emrindeki müddet geçtikten ve borçlu itiraz etmiş ise itirazı kaldırıldıktan sonra mal beyanını beklemeksizin alacaklı haciz konmasını isteyebilir. Ancak, alacaklı dilerse haciz talebinde bulunmaksızın Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi üzerinden, bu sisteme entegre bilişim sistemleri vasıtasıyla borçlunun mal, hak veya alacağını sorgulayabilir. Sorgulama sonunda Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi, varsa borçlunun mal, hak veya alacağının mahiyeti ve detayı hakkında bilgi verir ve bu durumda sistem üzerinden de haciz talep edilebilir. Sorgulama sonunda edinilen bilgiler hukuka aykırı olarak paylaşılamaz. Sorgulama ve haciz işlemlerinin yürütülebilmesi için kamu kurum veya kuruluşları ile 19/10/2005 tarihli ve 5411 sayılı Bankacılık Kanununun 3 üncü maddesinde tanımlanan kredi kuruluşları ve finansal kuruluşlar, Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi ile kendi sistemleri arasında entegrasyonu sağlar. Sorgulamanın tür, kapsam ve sınırı ile diğer hususlar Adalet Bakanlığınca yürürlüğe konulan yönetmelikle belirlenir.”

MADDE 52- 2004 sayılı Kanunun 258 inci maddesinin üçüncü fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“İhtiyati haciz talebinin reddi kararı gerekçeli olarak verilir ve bu karara karşı istinaf yoluna başvurulabilir. Yüzüne karşı aleyhinde ihtiyati haciz kararı verilen taraf da istinaf yoluna başvurulabilir. Bölge adliye mahkemesi bu başvuruları öncelikle inceler ve verdiği karar kesindir.”

(İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Teklifi)

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 52- 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrasına “ tarafların vekilleri,” ibaresinden sonra gelmek üzere “dosyanın taraflar ve ilgililerce incelenmesi,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 53- 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanununa aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 6- Kadastro mahkemesinin veya otuz günlük askı ilan süresinden sonra, kadastro öncesi nedene dayalı olarak açılan davalarda genel mahkemelerin verdiği kararlar ile orman kadastrolarına ilişkin davalarda bu mahkemelerce verilen kararlara karşı, miktar veya değere bakılmaksızın 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerine göre istinaf veya temyiz kanun yoluna başvurulabilir.”

MADDE 54- 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “üç yüz bin” ibaresi “beşyüz bin” şeklinde değiştirilmiş ve fıkraya ikinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bu iş ve davalarda mahkeme başkanı, belirli bazı tahkikat işlemlerini yapmak üzere üyelerden birini naip hakim olarak görevlendirebilir.”

MADDE 55- 5235 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiş ve ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 53- 6/1/1982 tarihli ve 2575 sayılı Danıştay Kanununa aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

“GEÇİCİ MADDE 31- Bu maddenin yürürlüğe girdiği tarihten itibaren üç yıl süreyle Danıştay tetkik hâkimliğine yapılacak atamalarda, 11 inci maddenin birinci fıkrasındaki beş yıllık hizmet süresi aranmaz.”

MADDE 54- 6/1/1982 tarihli ve 2577 sayılı İdari Yargılama Usulü Kanununun 31 inci maddesinin birinci fıkrasına “ tarafların vekilleri,” ibaresinden sonra gelmek üzere “dosyanın taraflar ve ilgililerce incelenmesi,” ibaresi eklenmiştir.

MADDE 55- 21/6/1987 tarihli ve 3402 sayılı Kadastro Kanununa aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 6- Kadastro mahkemesinin veya otuz günlük askı ilan süresinden sonra, kadastro öncesi nedene dayalı olarak açılan davalarda genel mahkemelerin verdiği kararlar ile orman kadastrolarına ilişkin davalarda bu mahkemelerce verilen kararlara karşı, miktar veya değere bakılmaksızın 12/1/2011 tarihli ve 6100 sayılı Hukuk Muhakemeleri Kanunu hükümlerine göre istinaf veya temyiz kanun yoluna başvurulabilir.”

MADDE 56- 26/9/2004 tarihli ve 5235 sayılı Adli Yargı İlk Derece Mahkemeleri ile Bölge Adliye Mahkemelerinin Kuruluş, Görev ve Yetkileri Hakkında Kanunun 5 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan “üç yüz bin” ibaresi “beş yüz bin” şeklinde değiştirilmiş ve fıkraya ikinci cümlesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki cümle eklenmiştir.

“Bu iş ve davalarda mahkeme başkanı, belirli bazı tahkikat işlemlerini yapmak üzere üyelerden birini naip hâkim olarak görevlendirebilir.”

MADDE 57- 5235 sayılı Kanunun 7 nci maddesinin birinci fıkrasına aşağıdaki cümle eklenmiş ve ikinci fıkrası yürürlükten kaldırılmıştır.

(İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Teklifi)

“Ancak özel kanunlarla kurulanlar da dâhil olmak üzere, hukuk mahkemelerinin yargı çevresi, il ve ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenebilir.”

MADDE 56- 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun 30 uncu maddesinin onaltıncı fıkrasının son cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Komisyon Müdürünce karar en geç üç iş günü içinde taraflara bildirilir; ayrıca kararın aslı dosya ile birlikte Komisyonca saklanır.”

MADDE 57- 5684 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 6 - (1) Bu Kanun uyarınca sigortacılık yapan kurum veya kuruluşlardan ya da Hesaptan talep edilecek tazminat alacağı ancak;

- a) Alacaklı tarafından bizzat,
- b) Alacaklının kanuni temsilcisi veya kanuni temsilcinin bizzat vekâlet verdiği avukat vasıtasıyla,
- c) Alacaklının bizzat vekâlet verdiği eşi, çocukları, annesi, babası, kardeşleri veya avukatı vasıtasıyla,

takip edilebilir. Takip yetkisi, sigortacılık yapan kurum veya kuruluşlar ya da Hesap nezdinde yapılacak işlemleri kapsar.

(2) Tazminat alacağı, sadece hak sahibine veya avukatına ödenir ve birinci fıkrada belirtilen kişiler de dâhil olmak üzere hiç kimseye devredilemez.

(3) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenir.”

MADDE 58- 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “yüz bin” ibaresi “beşyüz bin” şeklinde değiştirilmiştir.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“Ancak özel kanunlarla kurulanlar da dâhil olmak üzere, hukuk mahkemelerinin yargı çevresi, il ve ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulunca belirlenebilir.”

MADDE 58- 3/6/2007 tarihli ve 5684 sayılı Sigortacılık Kanununun 30 uncu maddesinin onaltıncı fıkrasının son cümlesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“Komisyon Müdürünce karar en geç üç iş günü içinde taraflara bildirilir; ayrıca kararın aslı dosya ile birlikte Komisyonca saklanır.”

MADDE 59- 5684 sayılı Kanuna aşağıdaki ek madde eklenmiştir.

“EK MADDE 6 - (1) Bu Kanun uyarınca sigortacılık yapan kurum veya kuruluşlardan ya da Hesaptan talep edilecek tazminat alacağı ancak;

- a) Alacaklı tarafından bizzat,
- b) Alacaklının kanuni temsilcisi veya kanuni temsilcinin bizzat vekâlet verdiği avukat vasıtasıyla,
- c) Alacaklının bizzat vekâlet verdiği eşi, çocukları, annesi, babası, kardeşleri veya avukatı vasıtasıyla,

takip edilebilir. Takip yetkisi, sigortacılık yapan kurum veya kuruluşlar ya da Hesap nezdinde yapılacak işlemleri kapsar.

(2) Tazminat alacağı, sadece hak sahibine veya avukatına ödenir ve birinci fıkrada belirtilen kişiler de dâhil olmak üzere hiç kimseye devredilemez.

(3) Bu maddenin uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar Hazine ve Maliye Bakanlığınca belirlenir.”

MADDE 60- 13/1/2011 tarihli ve 6102 sayılı Türk Ticaret Kanununun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrasında yer alan “yüz bin” ibaresi “beş yüz bin” şeklinde değiştirilmiştir.

(İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Teklifi)

MADDE 59- 7/11/2013 tarihli ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna 73 üncü maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Dava şartı olarak arabuluculuk

MADDE 73/A- (1) Tüketici mahkemelerinde görülen uyuşmazlıklarda dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır. Şu kadar ki aşağıda belirtilen hususlarda dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz:

- a) Tüketici hakem heyetinin görevi kapsamında olan uyuşmazlıklar.
- b) Tüketici hakem heyeti kararlarına yapılan itirazlar.
- c) 73 üncü maddenin altıncı fıkrasında belirtilen davalar,
- ç) 74 üncü maddede belirtilen davalar.
- d) Tüketici işlemi mahiyetinde olan ve taşınmazın aynından doğan uyuşmazlıklar.”

(2) 7/6/2012 tarihli ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 18/A maddesinin onbirinci fıkrası tüketici aleyhine uygulanmaz.

(3) Arabuluculuk faaliyeti sonunda taraflara ulaşılamaması, taraflar katılmadığı için görüşme yapılamaması veya tarafların anlaşmaları ya da anlaşamamaları halinde tüketicinin ödemesi gereken arabuluculuk ücreti, Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır. Ancak belirtilen hâllerde arabuluculuk ücreti, Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesinin eki Arabuluculuk Ücret Tarifesinin Birinci Kısımına göre iki saatlik ücret tutarını geçemez.

(4) Arabuluculuk faaliyeti sonunda açılan davanın tüketici lehine sonuçlanması halinde arabuluculuk ücreti, 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre davalıdan tahsil olunarak bütçeye gelir kaydedilir.”

MADDE 60- 6502 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

MADDE 61- 7/11/2013 tarihli ve 6502 sayılı Tüketicinin Korunması Hakkında Kanuna 73 üncü maddesinden sonra gelmek üzere aşağıdaki madde eklenmiştir.

“Dava şartı olarak arabuluculuk

MADDE 73/A- (1) Tüketici mahkemelerinde görülen uyuşmazlıklarda dava açılmadan önce arabulucuya başvurulmuş olması dava şartıdır. Şu kadar ki aşağıda belirtilen hususlarda dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümler uygulanmaz:

- a) Tüketici hakem heyetinin görevi kapsamında olan uyuşmazlıklar.
- b) Tüketici hakem heyeti kararlarına yapılan itirazlar.
- c) 73 üncü maddenin altıncı fıkrasında belirtilen davalar.
- ç) 74 üncü maddede belirtilen davalar.
- d) Tüketici işlemi mahiyetinde olan ve taşınmazın aynından doğan uyuşmazlıklar.”

(2) 7/6/2012 tarihli ve 6325 sayılı Hukuk Uyuşmazlıklarında Arabuluculuk Kanununun 18/A maddesinin onbirinci fıkrası tüketici aleyhine uygulanmaz.

(3) Arabuluculuk faaliyeti sonunda taraflara ulaşılamaması, taraflar katılmadığı için görüşme yapılamaması veya tarafların anlaşmaları ya da anlaşamamaları hâlinde tüketicinin ödemesi gereken arabuluculuk ücreti, Adalet Bakanlığı bütçesinden karşılanır. Ancak belirtilen hâllerde arabuluculuk ücreti, Arabuluculuk Asgari Ücret Tarifesinin eki Arabuluculuk Ücret Tarifesinin Birinci Kısımına göre iki saatlik ücret tutarını geçemez.

(4) Arabuluculuk faaliyeti sonunda açılan davanın tüketici lehine sonuçlanması hâlinde arabuluculuk ücreti, 6183 sayılı Kanun hükümlerine göre davalıdan tahsil olunarak bütçeye gelir kaydedilir.”

MADDE 62- 6502 sayılı Kanuna aşağıdaki geçici madde eklenmiştir.

(İstanbul Milletvekili Abdullah Güler ve Adalet ve Kalkınma Partisi Grup Başkanvekili Tokat Milletvekili Özlem Zengin ile 128 Milletvekilinin Teklifi)

“GEÇİCİ MADDE 2- (1) Bu Kanunun dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümleri, bu hükümlerin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ilk derece mahkemeleri ve bölge adliye mahkemeleri ile Yargıtayda görülmekte olan davalar hakkında uygulanmaz.”

MADDE 61- 22/12/2016 tarihli ve 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanununun 156 ncı maddesi aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“MADDE 156- (1) Bu Kanunda öngörülen davalarda görevli mahkeme, fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi ile fikri ve sınai haklar ceza mahkemesidir. Bu mahkemeler, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun olumlu görüşü alınarak, tek hakimli ve asliye mahkemesi derecesinde Adalet Bakanlığınca lüzum görülen yerlerde kurulur. Bu mahkemelerin yargı çevresi, il ve ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenir.

(2) Fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi kurulmamış olan yerlerde bu mahkemenin görev alanına giren dava ve işlere, asliye hukuk mahkemesince; fikri ve sınai haklar ceza mahkemesi kurulmamış olan yerlerde bu mahkemenin görev alanına giren dava ve işlere, asliye ceza mahkemesince bakılır. Bu dava ve işlere bakacak asliye hukuk ve asliye ceza mahkemeleri ile bu mahkemelerin yargı çevresi, il ve ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenir.”

MADDE 62- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 63- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.

(Adalet Komisyonunun Kabul Ettiği Metin)

“GEÇİCİ MADDE 2- (1) Bu Kanunun dava şartı olarak arabuluculuğa ilişkin hükümleri, bu hükümlerin yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla ilk derece mahkemeleri ve bölge adliye mahkemeleri ile Yargıtayda görülmekte olan davalar hakkında uygulanmaz.”

MADDE 63- 22/12/2016 tarihli ve 6769 sayılı Sınai Mülkiyet Kanununun 156 ncı maddesinin birinci fıkrası aşağıdaki şekilde değiştirilmiştir.

“(1) Bu Kanunda öngörülen davalarda görevli mahkeme, fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi ile fikri ve sınai haklar ceza mahkemesidir. Bu mahkemeler, Hâkimler ve Savcılar Kurulunun olumlu görüşü alınarak, tek hâkimli ve asliye mahkemesi derecesinde Adalet Bakanlığınca lüzum görülen yerlerde kurulur. Bu mahkemelerin yargı çevresi, il ve ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenir. Fikri ve sınai haklar hukuk mahkemesi kurulmamış olan yerlerde bu mahkemenin görev alanına giren dava ve işlere, asliye hukuk mahkemesince; fikri ve sınai haklar ceza mahkemesi kurulmamış olan yerlerde bu mahkemenin görev alanına giren dava ve işlere, asliye ceza mahkemesince bakılır. Bu dava ve işlere bakacak asliye hukuk ve asliye ceza mahkemeleri ile bu mahkemelerin yargı çevresi, il ve ilçe sınırlarına bakılmaksızın Adalet Bakanlığının önerisi üzerine Hâkimler ve Savcılar Kurulu tarafından belirlenir.”

MADDE 64- 6/12/2018 tarihli ve 7155 sayılı Abonelik Sözleşmesinden Kaynaklanan Para Alacaklarına İlişkin Takibin Başlatılması Usulü Hakkında Kanunun 8 inci maddesinin üçüncü fıkrasının ikinci ve üçüncü cümleleri yürürlükten kaldırılmıştır.

MADDE 65- Bu Kanun yayımı tarihinde yürürlüğe girer.

MADDE 66- Bu Kanun hükümlerini Cumhurbaşkanı yürütür.